

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

**YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAPSAMINDA
GELENEKSEL ZİLE EVLERİNDE KİMLİK ÖGELERİNİN İNCELENMESİ:
GAYDAROĞLU KONAĞI SANAT MERKEZİ ÖRNEĞİ**

Aybike Nur KILIÇGİL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAPSAMINDA
GELENEKSEL ZİLE EVLERİNDE KİMLİK ÖGELERİNİN İNCELENMESİ:
GAYDAROĞLU KONAĞI SANAT MERKEZİ ÖRNEĞİ

Aybike Nur KILIÇGİL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2024

**YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAPSAMINDA
GELENEKSEL ZİLE EVLERİNDE KİMLİK ÖGELERİNİN İNCELENMESİ:
GAYDAROĞLU KONAĞI SANAT MERKEZİ ÖRNEĞİ**

Danışman: Doç. Dr. Emine Nur OZANÖZGÜ

Yazar: Aybike Nur Kılıçgil

ÖZ

Kaynaklara göre geçmişi yaklaşık 4000 yıl öncesine dayandığı bilinen ve katmanlı kültür birikimi olan Tokat'ın Zile ilçesinde özgün kimlik öğelerini barındıran, sürdürülebilir malzeme ve yaşam koşullarına sahip geleneksel konutlar bulunmaktadır. Göç, kentsel sit alanı olarak ilan edilen mahallelerde, 2010 yılından itibaren artış göstermektedir. Bu göçün sonucunda yapıların bir kısmı sezonluk kullanılmaya devam ederken bir kısmı restore edilmiş, bir kısmı da terk edilmiştir. Bu çalışmada Zile ilçesinde geleneksel konutlara özgün kimlik öğelerinin incelenmesine, belgelenmesine ve sürdürülebilirliğine odaklanılmış; yerinde inceleme, görsel doküman arşivi, sözlü belgeleme gibi araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi örnek olarak seçilmiştir. Tez çalışmasının sonucu; bölge değerinin yerel halkta daha fazla farkındalık oluşturmasını, kültür turizmine katkısını, olası restorasyon çalışmalarına kaynak olarak kullanılmasını, daha sonraki yıllarda yok olma ihtimali yüksek yapıların kimlik öğelerinin geleceğe aktarılmasını, bölgedeki geleneksel kültürün sürdürülebilir yaşama ve mimariye etkilerinin ortaya konmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: geleneksel konut, kimlik öğeleri, iç mekân, sürdürülebilirlik, Zile.

**ANALYSIS OF IDENTITY ELEMENTS IN TRADITIONAL ZİLE HOUSES IN
THE CONTEXT OF RE-FUNCTIONALIZATION: THE CASE OF
GAYDAROĞLU KONAĞI ART CENTER**

Supervisor: Doç. Dr. Emine Nur OZANÖZGÜ

Author: Aybike Nur Kılıçgil

ABSTRACT

According to sources, there are traditional houses with sustainable materials and living conditions in Zile district of Tokat, which is known to date back to about 4000 years and has a layered cultural accumulation.

Since 2010, migration has increased in neighborhoods declared as urban protected areas. As a result of this migration, some of the buildings continued to be used seasonally, while some were restored, and some were abandoned.

In this study, in this study, the focus was on the examination, documentation and sustainability of the authentic identity elements of traditional houses in Zile district, and research methods such as on-site inspection, visual document archiving, and verbal documentation were used. Gaydaroğlu Konağı Art Center was chosen as the example.

As a result of the thesis study; it will ensure that creating more awareness about the value of the region among the local people, its contribution to the cultural tourism, its usage as a source of possible restoration works, the transfer of identity elements of buildings that are likely to disappear in the following years, and presenting the effects of traditional culture in the region on sustainable life and architecture.

Keywords: traditional houses, identity, elements of identity, interior, sustainability, Zile.

TEŞEKKÜR

Bilimsel bakış açısı kazanmamda ve tez konumu belirlemede bana yardımcı olan değerli annem Nurhan Buhan'a; hem maddi hem manevi desteğini esirgemeyen ve bu sürecin kolay geçmesini sağlayan sevgili eşim Nuh Kılıçgil'e; bilgi ve görüşleriyle ufkumu açan teyzem Prof. Dr. Asife Ünal'a; akademik hayatıma giriş sürecimde motivasyon ve önerileriyle destek olan sevgili kuzenim Dilara Narin'e; akademik ve iş hayatımın her adımında bana öğrettiği bilgilerle yoluma ışık tutan çok değerli Öğr. Gör. Semra Ener hocama teşekkür ederim.

Bu tezin oluşması sürecinde Zile kültürüyle ilgili bilgilerinden ve fotoğraf arşivinden yararlandığım Zile Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Necmettin Eryılmaz'a; çalışma alanım olan Gaydaroğlu Konağı hakkında yapılan plan ve projelerini paylaşan Yüksek Mimar Adnan Seçkin'e; Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi hakkında bilgilerini aktaran Eğitimci Elvan Adıbelli'ye; Zile üzerine yapılmış çalışma paftalarına ulaşmamı sağlayan Zile Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğünde çalışan Merve Obut Er'e; Araştırmacı Yazar Ahmet Divriklioğlu'na; Zile'de konaklamam için evini açan akrabalarım Fatma ve Hasan Özerol'e teşekkür ederim.

Çalışmam sürecinde yapıcı ve yol gösterici eleştirileriyle tezimin şekillenmesinde büyük emeği olan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Emine Nur Ozanozgu'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Aybike Nur Kılıçgil

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	iv
GÖRSEL DİZİNİ	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: GELENEKSEL TÜRK KONUTU	4
1.1. Konut Kavramı	4
1.2. Geleneksel Türk Konutları	12
1.2.1. Plan Özellikleri	15
1.2.2. Cephe Özellikleri	21
1.2.3. Malzeme Seçimi	23
2. BÖLÜM: KİMLİK VE KİMLİK ÖGELERİ	24
2.1. Kimlik ve Kültür İlişkisi	24
2.2. Kimliği Biçimlendiren Unsurlar	25
2.2.1. Fiziki Çevre Özellikleri	25
2.2.2. Doğal Çevre Özellikleri	25
3. BÖLÜM: RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMLARI	27
3.1. Restorasyon Kavramı	27
3.1.1. Rölöve Tanımı	28
3.1.2. Restitüsyon Tanımı	28
3.1.3. Restorasyon Yöntem ve Teknikleri	28
3.2. Yeniden İşlevlendirme Kavramı	29
3.2.1. Yeniden İşlevlendirmenin Önemi	30
3.2.2. Yeniden İşlevlendirmede Uygun İşlev Seçimi Kriterleri	30

3.2.3. Yeniden İşlevlendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Ölçütler	31
4. BÖLÜM: GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ KAPSAMINDA ZİLE EVLERİ 32	
4.1. Araştırma Bölgesi Tokat Zile Hakkında Genel Bilgiler	32
4.1.1. Coğrafi Konumu	32
4.1.2. Tarihçesi	33
4.1.3. İklim Özellikleri	33
4.1.4. Yeryüzü Şekilleri	34
4.1.5. Sit Alanları	34
4.1.6. Tescilli Yapılar	36
4.2. Geleneksel Zile Evleri	40
4.2.1. Plan ve Cephe Özellikleri	40
4.2.2. Malzeme Seçimi ve Süsleme Özellikleri	42
4.2.3. Kimlik Ögeleri	44
5.BÖLÜM: GELENEKSEL ZİLE EVLERİNDE YENİDEN İŞLEVLENDİRME	
KAPSAMINDA GAYDAROĞLU KONAĞI SANAT MERKEZİ ÖRNEKLEMİ53	
5.1. Yapının Konumu ve Çevresi	53
5.2. Yapının Tarihçesi	54
5.3. Yapının Rölöve Projesi	55
5.3.1. Plan	55
5.3.2. Cephe Özellikleri	71
5.4. Restorasyon ve Yeniden İşlevlendirme Süreci	74
5.4.1. Butik Otel	77
5.4.2. Sanat Merkezi	84
5.5. Sanat Merkezi Projesi Kararları	85
5.5.1. Plan	86
5.5.2. Malzeme ve Kimlik Ögeleri	99
SONUÇ	103

KAYNAKLAR	107
ETİK BEYANI	112
YÜKSEK LİSANS TEZİ ORJİNALLİK RAPORU	113
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT	114
YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	115

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. Karain Mağarası. Antalya. “Anadolu'da bilinen en eski insan kalıntılarının olduğu mağaradır.” Erişim: 09.11.2023. https://tls.tc/40OAG	5
Görsel 2. Lascaux Mağarası-Fransa “Mağara sanatının en eski örneklerine ev sahipliği yapan mağaradır.” Erişim: 09.11.2023. https://tls.tc/lvp61	5
Görsel 3. Fransa - Terra Amata “Fransa'nın en eski Alt Paleolitik sitelerinden biridir.”	6
Görsel 4. Göbeklitepe-Şanlıurfa. “Anadolu'da inşa edilen ilk tapınak.” Erişim: 16.11.2023. https://tls.tc/782uC	7
Görsel 5. Hallan Çemi Höyüğü- Batman. “İnsanlığın yerleşik hayata geçiş yaptığı yerlerin başında gelir.” Erişim: 09.11.2023. https://tls.tc/okHMo	8
Görsel 6. Çatalhöyük-Konya. “Yerleşik hayattan kentsel hayata geçilen arkeolojik yerleşmelerin ilki ve en önemlisidir.” Erişim: 09.11.2023. https://tls.tc/P0gNe	8
Görsel 7. Harran Kümbet Evleri-Şanlıurfa. “Bölgenin çöl olmasından dolayı toprak malzeme kullanılmıştır.” Erişim: 09.11.2023. https://124.im/tdNq0	9
Görsel 8. Torf Evler-İzlanda. “Malzeme eksikliği nedeniyle bölgede yaygın olan torf ve ahşap kullanılmıştır.” Erişim: 09.11.2023. https://tls.tc/tM213	10
Görsel 9. Taş Evler-Mardin “Coğrafi işaret tescilli “Mardin Taşı” kullanılmıştır.”	10
Görsel 10. Minka Evleri-Japonya. “Yerel inşaat teknikleri ile çevrede bulunan malzemelerle inşa edilmiştir.” Erişim: 09.11.2023. https://tls.tc/sA5o8	10
Görsel 11. İzba Evleri-Rusya. “Yalnızca “geleneksel kırsal konutlarda” ahşap kullanılmıştır.”	11
Görsel 12. İglo Evler-Kuzey Kutbu. “Kar ve buz kullanılarak yapılan barınaklardır.”	11
Görsel 13. Alacalıların evi. Tokat, Zile. 518 ada, 43 parsel.	12
Görsel 14. Yurt-çadır mekân içi gösterimi. Sedir-ocak-dolap-yüklük. (Yılmaz, 2018, s. 442)	13
Görsel 15. Geleneksel Türk evi odası. Ocak, yüklük, nişler, sedir. (Kuban, 1995, s. 115) 13	
Görsel 16. Bezemeli ahşap pencere. Zile, Çamsoy Konağı. 161 Ada, 62 Parsel.	14
Görsel 17. Sofasız Plan Tipi.	16
Görsel 18. Dış sofalı sıra odalı plan tipi.	17
Görsel 19. Köşe sofalı plan tipi.	17
Görsel 20. Köşe sofalı plan tipi.	18
Görsel 21. İki yüzlü ideal iç sofalı plan tipi.	19
Görsel 22. İki yüzlü iç sofalı plan tipi.	19

Görsel 23. Oval sofalı ev planına ait ideal tip (bitişik iki eyvanlı).	20
Görsel 24. Dört Köşe Sofalı Ev Planına Ait İdeal Tip (Karşılıklı Dört Eyvanlı).	20
Görsel 25. Ankara, Ayaş Türk evinde kat planı gösterim kesidi.	21
Görsel 26. Ankara, Ayaş. Çok katlı geleneksel Türk evi cephe gösterimi.	22
Görsel 27. Tokat, Zile. Çok katlı geleneksel Türk evi cephe gösterimi.	22
Görsel 28. Kerpiç Yapımı. Erişim: 24.11.2023. https://tls.tc/97ULR	23
Görsel 29. Harita üzerinde Tokat ve Zile'nin konum gösterimi. Türkiye haritası Aybike Nur Kılıçgil tarafından program üzerinden düzenlenmiştir.	32
Görsel 30. Tokat, Zile sit alanları sınırları. Zile Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivi. 2023.	34
Görsel 31. Eski Zile dokusu. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.	35
Görsel 32. Yeni Zile dokusu. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.	35
Görsel 33. Eski kent dokusundaki mahallelerin gösterimi. Zile Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivi. 2023.	36
Görsel 34. Sit ve etkileşim geçiş alanı, tescilli yapıların gösterimi. Zile Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivi. 2023.	37
Görsel 35. Tescilli yapıların gösterildiği harita üzerinde, Amasya Caddesi gösterimi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından, Zile İmar ve Şehircilik Müdürlüğünden alınan harita üzerinde düzenleme yapılmıştır. 2024.	38
Görsel 36. Amasya Caddesi cephe rölövesi. (Seçkin, 2010, s. 39)	39
Görsel 37. Amasya Caddesi cephe görünümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.	39
Görsel 38. Amasya Caddesi cephe rölövesi. (Seçkin, 2010, s. 39)	39
Görsel 39. Amasya Caddesi cephe görünümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.	40
Görsel 40. Bitişik nizamlı Zile evlerinin cumba çıkmaları ve sokak görünümü. Zile, İpek Sokak. Nurhan Buhan fotoğraf arşivi. 2024.	41
Görsel 41. Zile'nin en önemli sivil mimari örneklerinden olan Cımbılların Konağı. Zile, Amasya Caddesi. 13 Ada, 1 Parsel. 2024. Nurhan Buhan fotoğraf arşivi. 2024.	42
Görsel 42. Zile Kalesinden alaturka kiremit kaplı çatı görünümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.	43
Görsel 43. Bağdadi tekniği ile yapılmış kat silmesi ve kerpiç dolgu. Zile, Faruk Demirtola Konağı. Nurhan Buhan fotoğraf arşivi. 2022.	43
Görsel 44. C ve S şeklinde bağdadi tekniği ile yapılmış olan cumba saçakları ve cumba cephesi. Cımbılların Konağı. Zile, Amasya Caddesi. 13 Ada, 1 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	44

Görsel 45. Zile evlerinde bağdadi teknik ile yapılmış ahşap konsol çıkması. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	45
Görsel 46. Zile evlerinde C-S şeklinde tasarlanmış ahşap konsol çıkması. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	45
Görsel 47. Odalarda bulunan gömme dolap içerisinde yer alan tuğla ile yapılmış ocak. Zile, Perihan Özkaleli'nin evi. 38 Ada, 73 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	46
Görsel 48. Zile Sanayi ve Ticaret odasının kullandığı Giray Han Konağı'nın odalarındaki gömme dolap içerisinde yer alan ahşap yüklüklerin günümüzde kullanım şekli. 175 Ada, 1 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	46
Görsel 49. Malakari tekniği ile yapılmış tavan göbeği örneği. Münadiye Özerol'un evi. ...	47
Görsel 50. Alçı ile yapılmış raf sistemli parsu örneği. Münadiye Özerol'un evi.	47
Görsel 51. Pekmez yapımında kullanılan pres sistemli ahşap şinavat örneği.	48
Görsel 52. Bezemeli ahşap pencere örneği. Çamsoy Konağı. Zile,161 Ada, 62 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	48
Görsel 53. Zile Ticaret ve Sanayi Odası'nın kullandığı Giray Han Konağına ait bezemeli ahşap kapı örneği. aslına uygun olarak yeniden yapılmıştır. 175 Ada, 1 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	49
Görsel 54. Oymalı ahşap merdiven korkuluğu örneği. Çamsoy Konağı. Zile, 161 Ada, 62 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	49
Görsel 55. Bahçelerde bulunan çeşme örneği. Zile, Yünipek Konağı. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	50
Görsel 56. Zile evlerinde bulunan kuyu örneği. Perihan Özkaleli'nin evi. Zile, 38 Ada, 73 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	50
Görsel 57. Zile'de "geyikli ev" olarak da bilinen Göynücekli Konağı'nın cumba cephesinde bulunan geyik boynuzu. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	51
Görsel 58. Zile'de "geyikli ev" olarak da bilinen Göynücekli Konağı'nın cumba cephesinde bulunan geyik boynuzunun rölöve çizimi. (Seçkin, 2010, s. 157)	51
Görsel 59. Zile evlerinin bahçesinde bulunan fırın ve ocak bölümünün örneği. Zile Abdullah Koçyiğit'in evi. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	52
Görsel 60. Zile evlerinin çoğunda bulunan geometrik ve süslemeli tepe penceresi örneği. Çamsoy Konağı. Zile, 161 Ada, 62 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.	52

Görsel 61. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezinin konumu ve çevresiyle olan ilişkisinin harita üzerinde gösterimi. TKGM haritası, Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.	53
Görsel 62. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi'nin vaziyet planı ve bitişik nizamlarla ilişkisi. Adnan Seçkin arşivinden alınan vaziyet planı Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.	54
Görsel 63. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi'nin rölöve projesinin zemin kat planı. Adnan Seçkin arşivi.	56
Görsel 64. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi hayat bölümünün restorasyon öncesindeki doğu cephesi görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	57
Görsel 65. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, hayat bölümünün restorasyon öncesindeki batı cephesi görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	58
Görsel 66. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-06 oda bölümünün batı cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki gömme dolap ve kapılar. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	59
Görsel 67. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 bodrum katı bölümünün doğu cephesinde bulunan restorasyon öncesinde tuğla ile yapılmış bağ ocağı. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	60
Görsel 68. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 bodrum katı bölümünün doğu cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki tuğla ile yapılmış kapaklı fırın ve ocak bölümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	60
Görsel 69. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 bodrum katı bölümüne inilen restorasyon öncesindeki yığma taş ile yapılmış merdiven bölümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	61
Görsel 70. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 bodrum katı bölümünün batı cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki tuğla ile yapılmış ocak bölümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	61
Görsel 71. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-01 oda bölümünün güney cephesinde bulunan sonradan eklenmiş restorasyon öncesindeki tezgâh ve davlumbaz. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	62
Görsel 72. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-01 oda bölümünün güney cephesinde bulunan ½ oranında yapılmış, restorasyon öncesindeki ahşap pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	62

Görsel 73. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-03 oda bölümünün batı cephesinde bulunan ½ oranında yapılmış restorasyon öncesindeki ahşap pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	63
Görsel 74. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, hayat bölümünün güneydoğu cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki ahşap merdiven bölümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	64
Görsel 75. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-04 hayat bölümünün güneydoğu kısmında bulunan restorasyon öncesindeki U planlı ahşap merdiven. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	64
Görsel 76. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi'nin rölöve projesinin birinci kat planı. Adnan Seçkin arşivi.	65
Görsel 77. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümünün güney cephesinde bulunan sonradan eklenmiş restorasyon öncesindeki ıslak hacim görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	65
Görsel 78. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümünün kuzey cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki ahşap kemerli pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	66
Görsel 79. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümünün güney cephesinde bulunan sonradan eklenmiş restorasyon öncesindeki ıslak hacim görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	67
Görsel 80. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-05 oda bölümünden 1-06 oda bölümüne restorasyon öncesindeki bakış. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	68
Görsel 81. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-06 oda bölümünün güney cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki gömme dolap, ocak ve depolama alanı. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	68
Görsel 82. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-02 oda bölümünün güney cephesinden Z-01 sofa bölümüne geçilen restorasyon öncesindeki iki kanatlı ahşap kapı ve geometrik tepe penceresi. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	69
Görsel 83. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-02 oda bölümünün batı cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki cumba ve ahşap kemerli pencereleri. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	70
Görsel 84. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-03 oda bölümünün batı ve kuzey cephesinde bulunan ½ oranında yapılmış restorasyon öncesindeki ahşap pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	70

Görsel 85. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-01 oda bölümünün batı cephesinde bulunan ½ oranında yapılmış restorasyon öncesindeki ahşap pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	71
Görsel 86. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Alacalı Caddesi'nden kuzey ve batı cephesine restorasyon öncesindeki bakış. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	72
Görsel 87. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, kuzey cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki balkon çıkması, kapısı ve pencereleri. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi. ..	73
Görsel 88. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, kuzey cephesinde bulunan zemin kat bölümünün restorasyon öncesindeki ferforje korkuluklu pencereleri. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	73
Görsel 89. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Boğazkesen Sokak'tan yapının batı cephesine restorasyon öncesindeki bakış. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	74
Görsel 90. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, restorasyon öncesinde iç mekân duvarlarındaki deformasyonlar. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	75
Görsel 91. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, restorasyon öncesindeki cephe tahribatları. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	76
Görsel 92. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu sonrası cephe görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.	77
Görsel 93. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde batı cephesi çizimi. Adnan Seçkin arşivi.	78
Görsel 94. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde kuzey cephesi çizimi. Adnan Seçkin arşivi.	78
Görsel 95. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde B-01 iş evi ve bahçe planı çizimi. Adnan Seçkin arşivi.	80
Görsel 96. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde giriş kat planı çizimi. Adnan Seçkin arşivi.	81
Görsel 97. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde birinci kat planı çizimi. Adnan Seçkin arşivi.	81
Görsel 98. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu uygulama süreci. Necmettin Eryılmaz arşivi.	82
Görsel 99. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu uygulama süreci. Necmettin Eryılmaz arşivi.	82
Görsel 100. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu uygulama sürecinde kuzey ve batı cephesi. Necmettin Eryılmaz arşivi.	83

Görsel 101. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kuzey cephesi. Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.	84
Görsel 102. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kuzey cephesi. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	85
Görsel 103. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi dış cephe boyama süreci. Erişim: 18.02.2024. https://tls.tc/yp9ka	86
Görsel 104. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi restorasyonu projesinde B-01 depo bölümü izimi. Adnan Seçkin arşivi Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.	87
Görsel 105. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 depo bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	87
Görsel 106. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi restorasyonu projesinde giriş kat bölümü izimi. Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.	88
Görsel 107. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, hayat bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	88
Görsel 108. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, bahçe bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	89
Görsel 109. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-06 yöresel bez dokuma atölyesi. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	90
Görsel 110. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-05 tuvalet bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	90
Görsel 111. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-04 hayat bölümünden Z-02 sofa, Z-01 ve Z-01 bölümlerine geçiş alanı. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	91
Görsel 112. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-02 sofa bölümünden Z-01 ve Z-01 bölümlerine bakış. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	91
Görsel 113. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-01 epoksi atölyesi. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	92
Görsel 114. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-01 ıslak hacim bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	93
Görsel 115. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-03 mutfak ve yiyecek içecek atölyesi. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	94
Görsel 116. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi restorasyonu projesinde birinci bölümü izimi. Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.	94
Görsel 117. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.	95

Görsel 118. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	95
Görsel 119. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-06 resim atölyesi bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	96
Görsel 120. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-07 resim atölyesi bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	96
Görsel 121. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-05 ney atölyesi bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	97
Görsel 122. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, mescit olarak kullanılan 1-02 eyvan bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	97
Görsel 123. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-01 müzik atölyesi gitar kursu bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	98
Görsel 124. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-03 müzik atölyesinde piyano kursu bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	98
Görsel 125. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden parsu örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	99
Görsel 126. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden geometrik pencere örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	99
Görsel 127. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden iş evi, ocak ve kapalı fırın örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	100
Görsel 128. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden gömme dolap ve içinde yüklük, ocak ve raflık örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	100
Görsel 129. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden balkon tavanında örümcek formlu ahşap süsleme örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	101
Görsel 130. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden balkon tavanında örümcek formlu ahşap süsleme örneği detayı. Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.	101
Görsel 131. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden kemerli ahşap pencere örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	101
Görsel 132. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden ahşap merdiven korkuluğu örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.....	102
Görsel 133. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik öğelerinden Ahşap merdiven korkuluğu örneği detayı. Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.	102

Görsel 134. Gaydaroğlu Konağı kimlik ögelerin in restorasyon ve yeniden işlevlendirme süreci. Tablo Aybike Nur Kılıçgil tarafından hazırlanmıştır. 2024..... 102

KISALTMALAR DİZİNİ

ÇEKÜL: Çevre ve Kültür

GOP: Gazi Osmanpaşa

ICOMOS: International Council on Monuments and Sites

MDP: Mali Destek Programı

OKA: Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı

TDK: Türk Dil Kurumu

TKGM: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Kaynaklara göre geçmişi yaklaşık 4000 yıl öncesine dayandığı bilinen ve katmanlı kültür birikimi olan Tokat'ın Zile ilçesinde özgün kimlik öğelerini barındıran, sürdürülebilir malzeme ve yaşam koşullarına sahip geleneksel konutlar vardır (T.C. Zile Belediyesi, 2024). 2010 yılından itibaren kentsel sit alanı olarak ilan edilen mahallelerde göç artış göstermektedir. Bu göçün sonucunda yapıların bir kısmı sezonluk kullanılmaya devam ederken bir kısmı restore edilmiş, bir kısmı da terk edilmiştir (Seçkin, 2010, s. 24). Bu sebeple ülke çapında olduğu gibi çalışmanın alanı olan Zile'de de geleneksel konutların özgün kimlik öğelerinin, yapım teknikleri ve sürdürülebilir malzemelerinin belgelenmesi konusunda incelemeler ve çalışmalar yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada Zile ilçesinde geleneksel konutlara özgün kimlik öğelerinin incelenmesi, belgelenmesi ve sürdürülebilirliğine odaklanılmış, yerinde inceleme, görsel doküman arşivi, sözlü belgeleme gibi araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Tez çalışmasının sonucu; bölge değerinin yerel halkta daha fazla farkındalık oluşturmasını, kültür turizmine katkısını, olası restorasyon çalışmalarına kaynak olarak kullanılmasını, daha sonraki yıllarda yok olma ihtimali yüksek yapıların kimlik öğelerinin geleceğe aktarılmasını, bölgedeki geleneksel kültürün sürdürülebilir yaşama ve mimariye etkilerinin ortaya konmasını sağlayacaktır.

Zile'de eğitim ve iş imkânları sebebiyle dış göçün fazla olduğu görülmektedir. Geleneksel konutlarda yaşamaya devam eden kullanıcılarda ise daha konforlu alanlarda yaşamak istemeleri sebebiyle yeni yapılan konutlara yerel bir göç vardır (T.C. Zile Belediyesi, 2024). Bu göçler sonucunda atıl kalan geleneksel konutlar ve bu konutlardaki kimlik öğeleri yaşamdan uzak kalarak yok olma tehlikesindedir.

Zile bölgesi özelinde birçok bilimsel çalışma yapılmasına karşın sivil mimaride kimlik öğeleri konusunda bir çalışma yapılmadığı ve bu alanda açık olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada Zile ilçesinde bulunan geleneksel konutların kimlik öğeleri ve sürdürülebilirlik kavramı bakımından incelemesi ve analizinin yapılması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın Özgün Değeri

Geleneksel konut mimarisinin görüldüğü Tokat ilinin Zile ilçesi, Anadolu'nun en eski çağlarından beri kullanılan yolların kesiştiği önemli bir yerleşim yeridir. Zile'de, Hitit, Frig, Asur, Pers, Pontus, Roma, Bizans yönetimleri hâkim olmuş, birçok kültüre ev sahipliği yapmış ve bu kültürlerin etkisinde şekillenmiştir (T.C. Zile Belediyesi, 2024). Bugün Zile adeta iki ayrı şehirden meydana gelmektedir; Kale ve etrafındaki tarihi dokunun korunduğu “Eski Zile” ile Saraç Çayı'nın batı ve güneyindeki yeni kentleşme bölgesi olan “Yeni Zile”. Eski Zile tarihi dokusuyla bir açık hava müzesidir ve 2010 yılından itibaren on bir mahalle kentsel sit alanı olarak ilan edilmiştir. Zile’ de hamamlar, vakıflar, camiler, hanlar ve geleneksel konut örnekleri bulunmaktadır. Bu tezde geleneksel konutlar üzerinde çalışılacaktır. Geleneksel konutlarda farklı kültürlerin sentezi sonucu ortaya çıkmış birçok özgün kimlik ögesi bulunmaktadır. Sürdürülebilir malzemeler, yerel kullanıcı kimliği, kent kimliği geleneksel konutlarda bulunan özgün kimlik öğelerinin ortaya çıkmasını sağlayan unsurlardır. Bu unsurların geleceğe taşınabilmesi bellek için çok önemlidir.

Literatür Taraması

Literatür çalışmasında tez, makale, kitap, bildiri vb. yazılı kaynaklar, geleneksel Zile evleri, Zile Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğünden alınan görsel ve yazılı bilgi-belgeler, bölgede ilgili mimarlardan alınan olan restorasyon projeleri, kaynak kişilerle yapılan görüşme kayıtları, bölge halkından alınan görsel materyaller, araştırmacının oluşturduğu görsel arşivlerden yararlanılmıştır.

Konu ile ilgili önemli çalışmalardan olan Bildiş, A. (2006) tarafından hazırlanan “*Kentsel Koruma Bağlamında Eski Kentlerin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma; Tokat-Zile Örneğinde İrdelemeler*” adlı yüksek lisans tezi Zile'deki geleneksel konutlarda konut dokusu, mekân organizasyonu, yapı cinsleri, yapı kat adetleri gibi bu çalışmaya da katkı sağlayacak araştırmaları içermektedir.

Aynı zamanda bir diğer önemli çalışma ise Seçkin, A. (2010) tarafından hazırlanan “*Tokat-Zile'de Geleneksel Evlerden Örnekler, Koruma Sorunları ve Öneriler*” adlı yüksek lisans tezi Zile'nin kentsel dokusu hakkında bilgiler vermekte ve seçilmiş 6 adet geleneksel Zile konutunun rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri üzerinden mimari özellikleri tanımlanmakta ve koruma önerileri sunulmaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Farklı kültürlerin sentezi sonucu ortaya çıkmış birçok özgün kimlik ögesi bulunduran geleneksel Zile konutlarının bölgenin kentsel sit alanı ilan edilmesi, çeşitli koruma planları, yerel yönetimin destekleri ve yöre halkının sahiplenmesi sayesinde hâlâ ayakta kaldığı göz önünde bulundurularak restore edilmeyen yapıların zamana yenik düşmeden belgelenmesi gerekliliği ortaya çıkmış ve bu çalışmanın alanı olarak tercih edilmiştir.

Çalışma yöntemi olarak literatür ve çeşitli kaynakların incelenmesinden sonra alan araştırmaları yapılmıştır. Yüz yüze görüşmelerde oluşturulan sözlü belgeler içerik analizi yapılarak kullanılmıştır. Yerel halk ve ilgili kurumlardan alınmış olan görsel ve yazılı belgelere ek olarak araştırmacı tarafından çekilmiş olan fotoğraflarla bilgiler desteklenmiştir. Konut kavramının tarihsel süreci çeşitli kaynaklar üzerinden aktarılmıştır.

1. BÖLÜM: GELENEKSEL TÜRK KONUTU

1.1. Konut Kavramı

Tez çalışmasının temelini oluşturan konut kavramını sonraki bölümlerin daha anlaşılır olmasını sağlamak amacıyla genel hatlarıyla anlamak gerekmektedir.

Türk Dil Kurumuna göre konut “İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer; mesken, ikametgâh” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Öncelikle insan; mahremiyet, güvenlik, iklim şartları, konfor gibi fiziksel ve sosyal etmenlerden dolayı sığınma, barınma ihtiyacı ile bir alanı mesken belirlemiştir. “Mağara ve kovuklarla başlayan bu serüven günümüz kentlerine kadar süregelmiştir.”(Asasoğlu, 2013, s.58).

Paleolitik Çağ'da yaşamış olan avcı-toplayıcı göçebe toplulukları barınma ihtiyacından önce beslenme ihtiyacıyla ilgilenmiştir. Bu insanlar güvenlik endişesi nedeniyle doğanın onlara sunduğu Görsel 1'de görülen mağaralar veya ağaç kovuklarında yaşam mücadelesi vermişlerdir. Barınma ilk insanlar için kolektif bir bilincin ortaya koyduğu bir oluşumdur. İnsanlar bu bilinçle beraber doğaya karşı hayatta kalma savaşı vermişlerdir. Şavaşır, barınma kavramını “Kelime sanki insana dışarıdan verilmiş bir 'var-ol' izni ya da buyruğunu anlatıyor.”diyerek özetler (Şavaşır, 1994, s. 26).

“...En bilinen ve 'görünen' anlamda, insan, yaşamı için tehlike oluşturan ve güvensizlik yaratan fiilî koşullardan korunmak, fiziksel, biyolojik ve sosyal işlevlerini, kontrollü ve rahat bir ortam içinde sürdürebilmek için kendine tanımlı bir mekan bulmak/yaratmak ya da kısaca bir yerde 'barınmak' zorundadır. Bu açıdan bakıldığında, insanın kendine ait bir mekan oluşturmasının temel sebebi, “fiziksel anlamdaki barınma gereksinimini gidermek” olmakta ve bu yorumuyla “barınmak”, daha çok fiili bir etkinliği kastetmektedir.” (Ersoy, 2002, s. 31).

Yukarıda da belirtildiği gibi Paleolitik Çağ insanları, sadece güvenlik kaygısıyla bir alan arayışındadır. Sığınak olarak kullanılan bu alanların insan eliyle kazandırılmış bir kimliği yoktur. TDK mekân için “Bulunulan yer.” tanımını kullanmaktadır. Metnin devamında anlatılacak olan Neolitik Çağ mimarisinde ise kimlik oluşumunun başladığı söylenebilir. Mekâna bir kimlik verilmesiyle mesken kavramı ortaya çıkmaktadır. Sözlüklerde mesken “kişilerin yaşadıkları ve hayatlarını sürdürdükleri ev veya konut” olarak tanımlanmaktadır. Halk dilinde “mesken tutma” kavramı ise bir yeri benimsemek, sahiplenmek, evi gibi görmek anlamlarında kullanılmaktadır. Bu durumda konut kavramının oluşum sürecine, yaşanan alanların kullanım amaçları ve nasıl anlamlandırıldıkları etki etmektedir.

Görsel 1.Karain Mağarası. Antalya. “Anadolu'da bilinen en eski insan kalıntılarının olduğu mağaradır.”

Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/40OAG>

Görsel 2. Lascaux Mağarası-Fransa “Mağara sanatının en eski örneklerine ev sahipliği yapan mağaradır.”

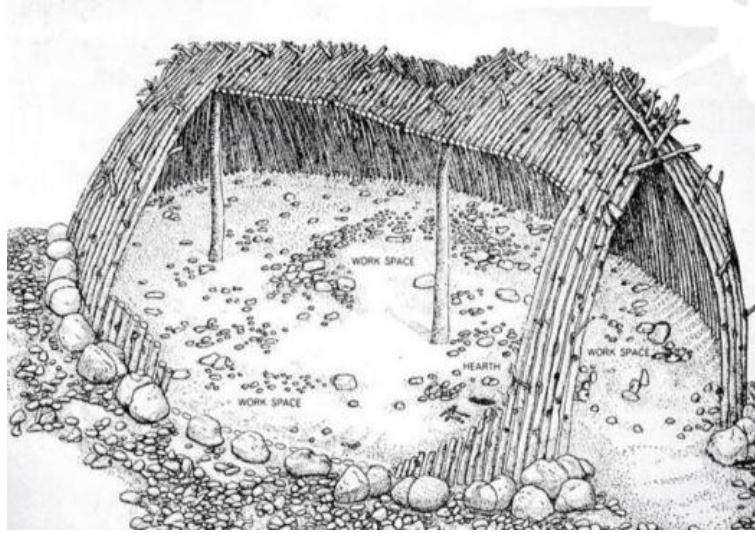
Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/lvp61>

Topoğrafya, iklim koşulları, kültürel alışkanlıklar ve yabani hayvan çeşitliliğinin sebep olduğu barınma ihtiyacıyla oluşan mekânlar avladıkları mamut veya daha büyük hayvanların kaburgaları ve postları, ağaç dalları ve yaprakları kullanılarak el yordamı ile yapılmıştır.

Günümüz barınma anlayışında bireysellik, özel alan, kimlik, maske gibi kavramlar kullanılıyor olsa bile ilk insanlar için tek endişe hayatta kalmaktır. Avcı toplayıcı olan insanların bir yere ait olma içgüdüsünden ziyade göçebeliği benimsemiş ve farklı

coğrafyalarda farklı doğa koşullarına göre barınaklar yaratarak bu deneyimle dünya üzerinde konutlaşma serüvenini başlattıkları bilinmektedir.

Paleolitik Çağ'da mağaralar, yer altı oyukları, ağaç kovukları gibi doğanın insana sunduğu alanlar barınak olarak kullanılırken, Mezolitik Dönemde yaşanan mekânlarda insan eli ile barınak yapıldığına dair Fransa Terra-Amata'da izler ortaya çıkmıştır.

Görsel 3.Fransa - Terra Amata “Fransa'nın en eski Alt Paleolitik sitelerinden biridir.”

Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/118OK>

“... önceleri çevresinde tabii olarak var olan kaynakları kullanan insan, bu kaynaklar azaldığı ya da tükendiği zaman kendisi üretmeye ve icat etmeye başlamıştır.” (Arslantaş, 2014, s. 338).

İlhan Tekeli konutun, bir barınak olarak içindekileri dış çevrenin istenmeyen etkilerinden koruduğunu bununla birlikte en ilkel biçimlerinde dahi, koruma dışında yiyeceğini, eşyalarını depolama, saklama gibi farklı işlevlerde de kullanıldığından bahseder (Tekeli, 1991, s.103).

Mesken edinilen farklı coğrafyaların insana sunduğu malzeme ve konut tipiyle çeşitli yapıların ortaya çıktığı görülmektedir.

“Anadolu'da ivme kazanan Neolitik Dönem kazıları, habitat kavramının temelini oluşturan “yerleşme”nin en eski örneklerini vermiş, yerleşmeyi oluşturan yapı ve açık alanların gelişimini tüm aşamaları ile ortaya koymuştur.” (Özdoğan, 1996, s. 19).

Yerleşme olgusunun görülmediği Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ döneminde Anadolu’da inşa edilen ilk tapınak ve kamusal yapı, Göbeklitepe’dir. “Büyük bir organizasyon ve hayal gücünün eseri olan Göbeklitepe, bu büyüklükteki en eski anıt ve ilklerin ötesinde, birçok anlamda tarihin sıfır noktasını oluşturmaktadır”(Kültür Portalı). Göbeklitepe avcı-toplayıcı insanların dini yaşama biçimlerini anlamamız adına çok önemli bir kaynak sağlamaktadır. Yapı içerisinden çanak, çömlek, alet ve benzeri ürünlerin çıkmayışı sebebiyle barınma için yapılmadığı sonucu çıkarılabilir.

Görsel 4.Göbeklitepe-Şanlıurfa. “Anadolu’da inşa edilen ilk tapınak.” Erişim: 16.11.2023.

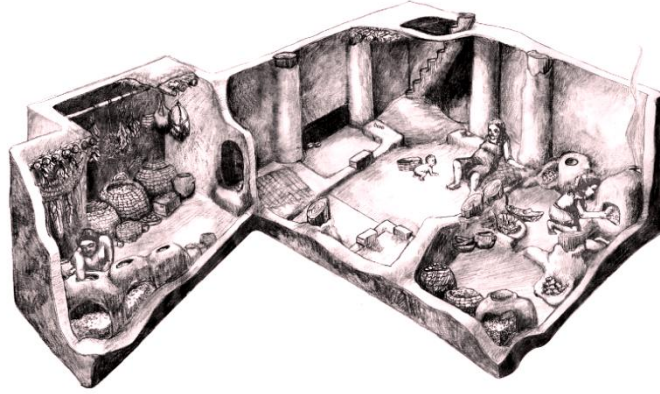
<https://tls.tc/782uC>

Neolitik dönem günümüz mimarisinin temellerinin atıldığı dönemdir. Görsel 5’te de görülebileceği gibi dikdörtgen yapıların ortaya çıktığı, bu yapının mahallere ayrıldığı, duvarların yükseldiği ve malzeme kullanımının değiştiği söylenebilir. Bu dönem yapılarının en belirgin özellikleri Konya Çatalhöyük ve Batman Hallan Çemi Höyüğü’nde görülür. Bu yapılar “...barınağın ötesinde yerleşim modelleri sunan gelişkin ve hiyerarflık bir toplum yapısı ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir.” (Türkcan, 2010, s. 20).

Görsel 5.Hallan Çemi Höyüğü- Batman. “İnsanlığın yerleşik hayata geçiş yaptığı yerlerin başında gelir.”

Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/okHMo>

Görsel 6. Çatalhöyük-Konya. “Yerleşik hayattan kentsel hayata geçilen arkeolojik yerleşmelerin ilki ve en önemlisidir.” Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/P0gNe>

İnsanlık tarihinde çok uzun geçmişe sahip olan bu yapılar, kültürün şekillenmesinde alışkanlıklar, gelenekler, görenekler, temel ihtiyaçlar ve iş sahası gibi büyük rol oynamıştır. Böylece kültür-insan-mekân ilişkisi doğmuştur.

Zamanla oluşan insan-mekân ilişkisi iç mekânın bölümlere ayrılmasını ve ihtiyaca göre mekân yaratılmasını beraberinde getirmiştir. Çatalhöyük, kentsel ölçekte mekân ve insan ilişkisini ortaya koyan ilk yerleşim yeridir. Doğada vahşi hayvanlarla mücadele ederken yine doğanın verdiği toprak ile bir kent kurmuşlardır. Görsel 6’da görülen mimari özellikler hakkında hazırlanan broşürde şu bilgiler verilmiştir:

“... Yapımında kullanılan malzeme kerpiç, ağaç ve kamıştır. Bir oda ve bir depodan oluşan evlerin temel derinlikleri azdır. Duvarlar arasında ağaç dikmeler vardır. Bu dikmeler üzerine gelen kirişler düz tavanı taşımaktadır. Evler birbirlerine çok yakın inşa edilmiş ve her evin kendi dört duvarı vardı. Evlerin girişleri damında (çatı) düzenlenen bir açıklıktan taşınabilir merdivenle aşağıya inilerek yapılıyordu. Her evde yükseltilmiş toprak platformlar bulunuyordu. Bunlar masa, divan ya da yatak olarak kullanılmış olabileceği gibi ölüer de buralara gömülebiliyordu.” (T.C. Konya Valiliği).

Cengiz Bektaş ise Türk Evi kitabında İÖ 5500-5000 arasına tarihlenen yerleşme hakkında şu açıklamaları yapar:

“Dışa kapalı, avlular çevresinde bitişik düzende dikdörtgen evlerden kurulu mahallelerden oluşmuş. Evler için bitişik düzen sözünü, omuz omuza yerleşmelerini anlatabilmek için kullanıyorum. Gerçekte yan yana olan evlerin duvarları ayrı ayrı... Bir ana oda ile ona bitişik bir ambar odasından oluşuyor evler... Düz damları, bugün de Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi dolaşım ve çalışma alanı olarak kullanılıyor. Evin içine de buradaki bir delikten giriliyor. Düz sıvalı duvarları, yeryüzünde bugüne dek bulunanlar içinde en zengin bezemeli olanlar. Bu bezemelerin kimilerinde ana tanrıça, güç simgesi boğayı doğuruyor.” (Bektaş, 1996, s. 14).

Dünyanın bütün bölgelerinde yapı türlerinin farklı olması birçok etkene bağlıdır. Kültür, ihtiyaçlar, coğrafyanın iklimsel ve fiziksel şartları ve bununla beraber kullanılan malzemelerin farklılıkları çeşitli mimari yapıların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu yapılara örnek olarak Urfa Harran Evleri, İzlanda Torf Evler, Mardin Taş Evler, Japonya Minka Evleri, Rusya İzba Evleri, Kuzey Kutbu İglo Evler gösterilebilir.

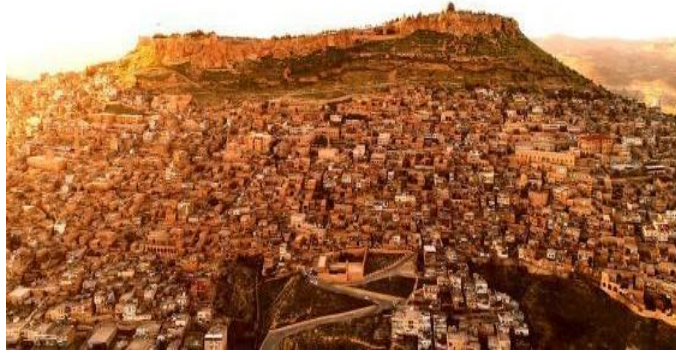

Görsel 7. Harran Kümbet Evleri-Şanlıurfa. “Bölgenin çöl olmasından dolayı toprak malzeme kullanılmıştır.”

Erişim: 09.11.2023. <https://124.im/tdNq0>

Görsel 8. Torf Evler-İzlanda. “Malzeme eksikliği nedeniyle bölgede yaygın olan torf ve ahşap kullanılmıştır.” Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/tM213>

Görsel 9. Taş Evler-Mardin “Coğrafi işaret tescilli “Mardin Taşı” kullanılmıştır.” Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/V5Saj>

Görsel 10. Minka Evleri-Japonya. “Yerel inşaat teknikleri ile çevrede bulunan malzemelerle inşa edilmiştir.” Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/sA5o8>

Görsel 11. İzba Evleri-Rusya. “Yalnızca “geleneksel kırsal konutlarda” ahşap kullanılmıştır.”

Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/Lussi>

Görsel 12. İglo Evler-Kuzey Kutbu. “Kar ve buz kullanılarak yapılan barınaklardır.”

Erişim: 09.11.2023. <https://tls.tc/R2JeV>

Bu tezin çalışma alanının bulunduğu ülkemizin her şehrinde bile farklı yapı tipleri gözlemlenebilir. Geçmişini yaşatan ve onun daha iyi anlaşılmasını sağlayan birbirinden farklı bu yapılar, toplumların somut olan/olmayan kültürel miras öğelerini barındırır.

Konut kavramını anlayabilmek, mağaralardan kentlere kadar birçok yapının korunarak günümüze kadar yaşatılması sayesinde mümkün olmaktadır. UNESCO, dünyadaki diğer çeşitli örgütler, devletler ve yerel yönetimler vb. otoriteler kültürel miras öğelerini koruma politikaları üretmektedir. Ülkemizde bulunan geleneksel konutların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gelecek için çok önemlidir.

1.2. Geleneksel Türk Konutları

Bu bölümde geleneksel Türk konutunun ortaya çıkışı, gelişimi ve özellikleri anlatılacaktır. Türk evi için Sedat Hakkı Eldem, “Rumeli ve Anadolu mntıklarında yerleştiğini, gelişme gösterdiğini ve beş yüz sene kadar tutunduğunu, kendi vasıflarıyla ortaya çıktığını” söyler (Eldem, 1954, s. 11).

Haşim Karpuz ise Türklerin, yaşadığı değişik coğrafyaların mimari özelliklerinin “yaşama kültürünün yüzyıllar içinde yoğrularak kendine has özellikler oluşturarak mekâna yansıttığını; kendine özgü malzeme, tasarım, süsleme öğeleriyle belirli bir kültür ve yaşama biçiminin ürünü olduğunu” belirtir (Karpuz, 2011, s. 55).

Görsel 13. Alacalıların evi. Tokat, Zile. 518 ada, 43 parsel.

Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

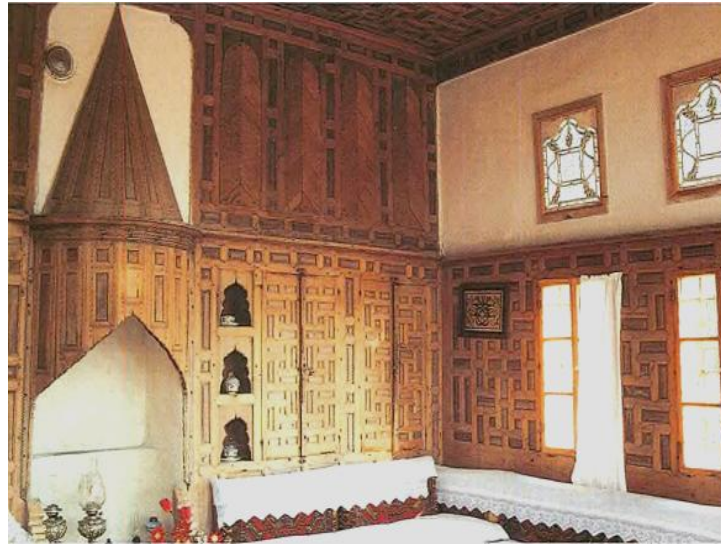
Geleneksel Türk evleri sosyal, ekonomik, etnik ve kültürel öğeler ile insan ve çevrenin karşılıklı etkileşimi sonucu ortaya çıkmış yapılardır. İnsan-doğa-mekân kavramlarının bir arada gözlemlenebildiği plan yapısına sahiptir.

Türklerin yerleşik hayata geçmeden önce konargöçer dönemde çadırlarda yaşadıkları bilinmektedir. Doğan Kuban, Türk odalarının organizasyonu ile çadır içi arasında kullanım benzerlikleri olduğunu anlatır (Kuban, 1995, s. 38). Türklerin göçebe alışkanlıklarının günümüz Türk evi mimarisini şekillendirdiğini belirtir. Çadır içerisinde ocak alanı, depolama alanı (kiler), banyo, sedir-oturma, uyku alanı ve dolaplar bulunmaktadır. Bu durumda çadıra, dışarıdan bağımsız, günlük işlevlerin açık planlı tek bir mekânda gerçekleştiği ev diyebiliriz.

Türk evlerinde de oda planı çadırla birebir aynı işlevi görmektedir. Türkler bu evlerde geniş aileleri ile toplu hâlde yaşamaktadır. Aynı zamanda geniş ailenin ortak kullanım alanı olacak ekmek evi, dokuma tezgâhı alanı, yiyecek depolama alanları gibi mekânlara da ihtiyaç duyulmuştur. Kalabalık olan bu evlerde çekirdek aileler sofa bölümüne geçmeye gerek duymadan farklı odalarda ocak alanı, depolama alanı (kiler), banyo, sedir-oturma, uyku alanı ve dolaplar gibi iç mekân tasarımlarıyla günlük ihtiyaçlarını giderebilmiştir. Böylece çok odalı plan tipi olan Türk evi ortaya çıkmıştır.

Görsel 14. Yurt-çadır mekân içi gösterimi. Sedir-ocak-dolap-yüklük (Yılmaz, 2018, s. 442).

Görsel 15. Geleneksel Türk evi odası. Ocak, yüklük, nişler, sedir (Kuban, 1995, s. 115).

Görsel 16. Bezemeli ahşap pencere. Zile, Çamsoy Konağı. 161 Ada, 62 Parsel.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Bu bağımsız odalar diğer içyapı unsurlarıyla birlikte geleneksel Türk evinin mimarisini oluşturur. Türk evinin mimarisini bölgenin kültürel dokusu, inşa süreci, doğa koşulları da etkiler.

Öcal Oğuz,

“geleneksel Türk halk mimarisinin” özelliklerini, “yapıların usta-çırak ilişkisi içinde yetişen kişiler tarafından inşa edilmesi, yapı sahibinin inşa sırasında bizzat çalışması, sofa merkezli olması, coğrafya ve iklime bağlı olarak malzeme tercihi ile tercih edilen bu malzemenin bölgenin dokusu ile bütünlük sağlaması, yapı sahibinin ve bölgenin ekonomik uğraşlarına göre şekillenmesi, bahçe içerisinde bulunması, inanç değerleri, ev sakinlerinin büyük aile özelliği göstermesi ve buna bağlı olarak yaşam alanları oluşturması, komşuluk ilişkilerinin şekillendirmesi, kiler ve ambar gibi depolama ihtiyacı duyulan anlayışlar”

şeklinde sıralamıştır (Oğuz, 2007, s. 9).

Ülkemizin kültürel girift yapısını mimari yapıların çeşitliliğinde de görmekteyiz. Mimari yapıların aynı ve yakın coğrafyalarda birbirini etkilemesi süregelmiştir. Bu etkileşimi Kuban, Güneydoğu, Mezopotamya ve Kuzey Suriye’de ki taş yapı geleneğinin Kapadokya’nın volkanik bölgelerine kadar uzandığını, Güneydoğu Anadolu’nun Harran bölgesinde Asurluların mimari geleneğinden örneklerin gözlenebildiğini, Kuzeydoğu Anadolu bölgesi taş yapı geleneğinin Azerbaycan ve güney Kafkaslarda da bulunduğunu, Ege ve Akdeniz kıyılarının düz çatılı ya da kiremitli, kübik, rengârenk evlerinde Akdeniz dünyasının mimari geleneklerinin görüldüğünü belirterek açıklamıştır (KUBAN, 1995, s. 16).

1.2.1. Plan Özellikleri

Bektaş, Türk evlerinin en önemli özellikleri arasında, “tasarımlarının içten başlaması, içten dışa doğru gelişmesi olduğunu belirtmiştir... Bir başka deyişle önce işlevin çözümlendiğini” anlatmıştır (Bektaş, 1996, s. 30).

Türk evleri genellikle tek katlıdır. Koşullar ve şartlar değiştikçe çok katlı ev tipleri oluşmaya başlamıştır. Yaşanılan alan daima en yukarda bulunmaktadır. Alt katlar genel olarak işlik (halı dokuma-yün eğirme vb), ahır, samanlık, odunluk, depo alanı olarak kullanılmaktadır.

Eldem planı oluşturan elemanları “odalar, sofalar ve müstemilat ile geçit ve merdivenler” olmak üzere üç başlıkta toplamıştır (Eldem, 1954, s.14).

Odalar, evin plan tipini belirleyen en önemli unsurlardan biridir. Yapının planını ve hangi sofa tipine sahip olacağını odaların sayıları, hangi yöne baktıkları, hangi işlevlere sahip oldukları belirler. Her odada bulunan gömme dolaplar geleneksel sivil mimarının en önemli kimlik öğelerindedir. Öcal Oğuz, Türk ev tipinde odaların çağ, ocak ve yüklük gibi pek çok unsuru içerisinde bulundurarak çekirdek ailenin yaşadığı küçük birer "ev" durumuna geldiğini belirtmiştir (Oğuz, 2007, s. 10).

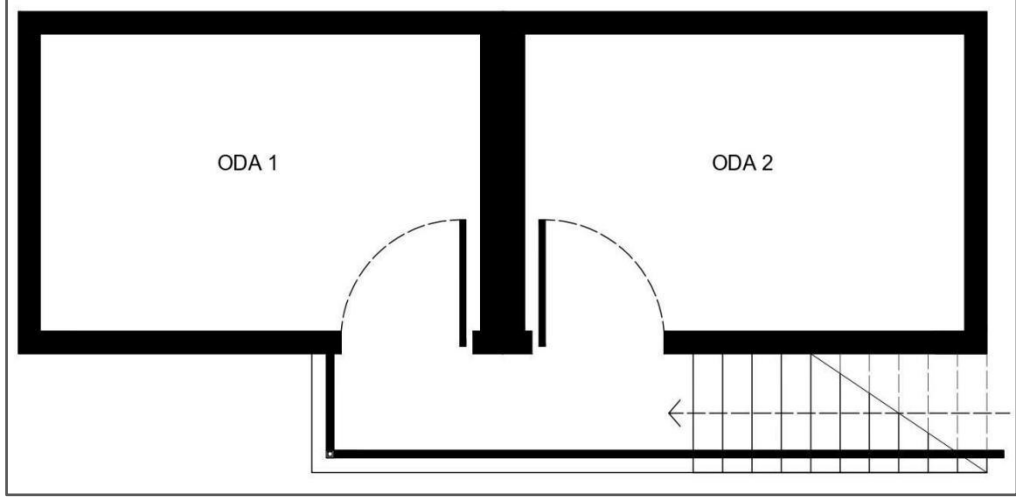
Merdivenler, sofa tipine bağlı olarak yeri belirlenen yapının ana elemanlarıdır. Merdivenlerin ahşap oymalı korkulukları, tipleri Türk evlerinin geleneksel kimlik öğelerinden biridir. Sofa içerisine dâhil edildiğinde planda bir akış içerisinde kullanılır. Sofa dışında kullanıldığında galeri boşluğu oluşturulur.

Sofa, Türk evlerinin plan organizasyonunu belirleyen en önemli unsurdur. Bütün odaları tek bir meydana buluşturan, geniş ailenin ortak kullanım alanıdır. Geleneksel Türk evlerinin planını sofa çeşitleri belirler. Dört adet plan tipi mevcuttur:

1. Sofasız,
2. Dış sofalı,
3. İç sofalı,
4. Orta sofalı plan tipi.

Sofasız Plan Tipi

Bu plan tipi en eski Türk evlerinde görülmektedir. Ev dış avlu duvarları ve odalardan oluşmaktadır. Odaların kapıları avlu-bahçeye bakmaktadır. Odalara avludan merdivenle çıkılır. Alt katlar odunluk, depolama gibi işlevlerde kullanılır. Eldem, bu plan tipine “tek hücreli ev” tanımını getirmiştir (Eldem, 1954, s. 27).

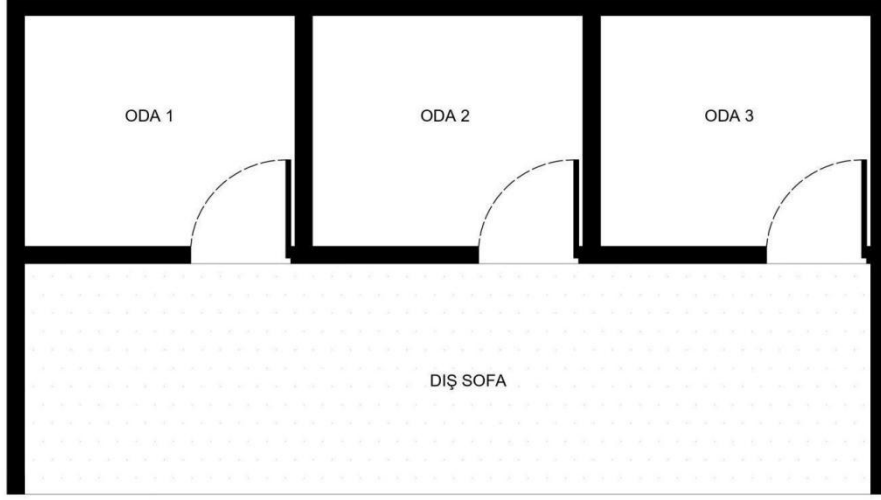

Görsel 17. Sofasız Plan Tipi.

Sedat Hakkı Eldem’in çizimleri doğrultusunda Aybike Nur Kılıçgil tarafından tekrar çizilmiştir.

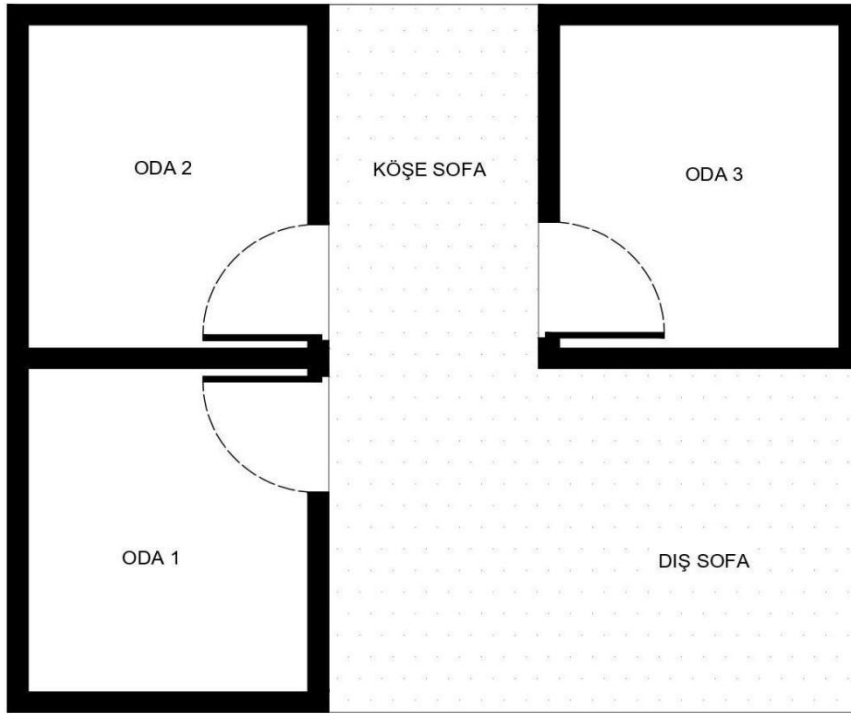
Dış Sofalı Plan Tipi

Sofa, bir ya da üç cephesi duvarsız ve dış dünyaya açıktır. Sofanın önü bazı iklim bölgelerinde açık bırakılarak ev halkının serinlemesi sağlanır. Eldem, dış sofalı plan tipi hakkında, “bir oda sırası ve onun önündeki sofadan oluştuğunu, bazı yapılarda ise iki oda arası açılarak sofayı genişleten “eyvan” mekânları oluşturulduğunu” anlatır (Eldem, 1954, s. 33).

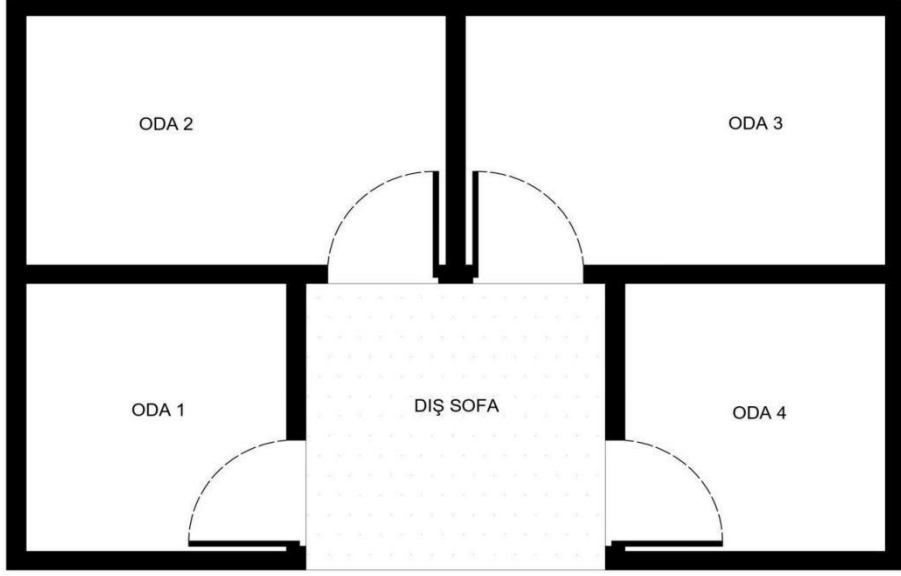
Görsel 18. Dış sofalı sıra odalı plan tipi.

Sedat Hakkı Eldem'in çizimleri doğrultusunda Aybike Nur Kılıçgil tarafından tekrar çizilmiştir.

Görsel 19. Köşe sofalı plan tipi.

Sedat Hakkı Eldem'in çizimleri doğrultusunda Aybike Nur Kılıçgil tarafından tekrar çizilmiştir.

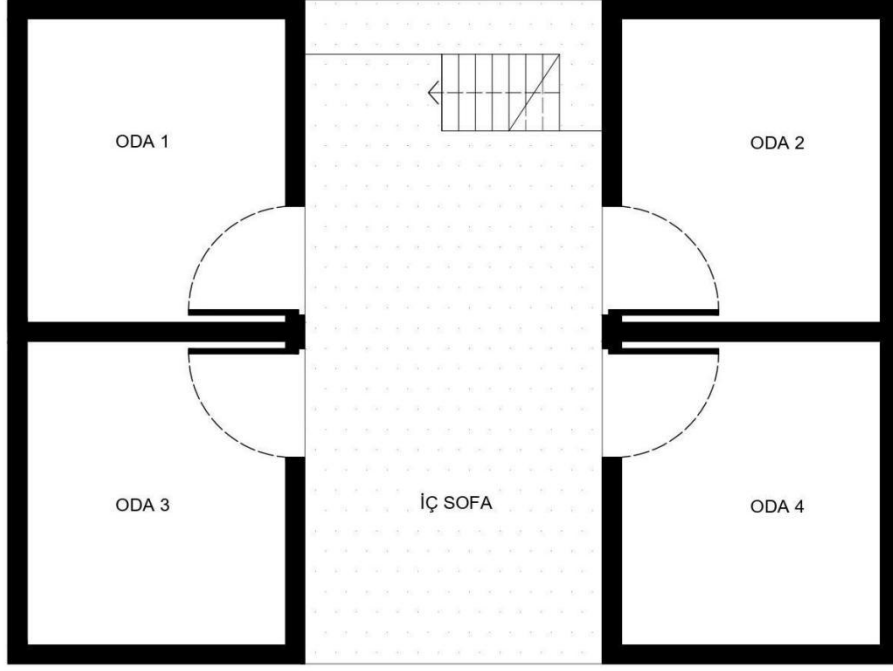

Görsel 20. Köşe sofaı plan tipi.

Sedat Hakkı Eldem'in çizimleri doğrultusunda Aybike Nur Kılıçgil tarafından tekrar çizilmiştir.

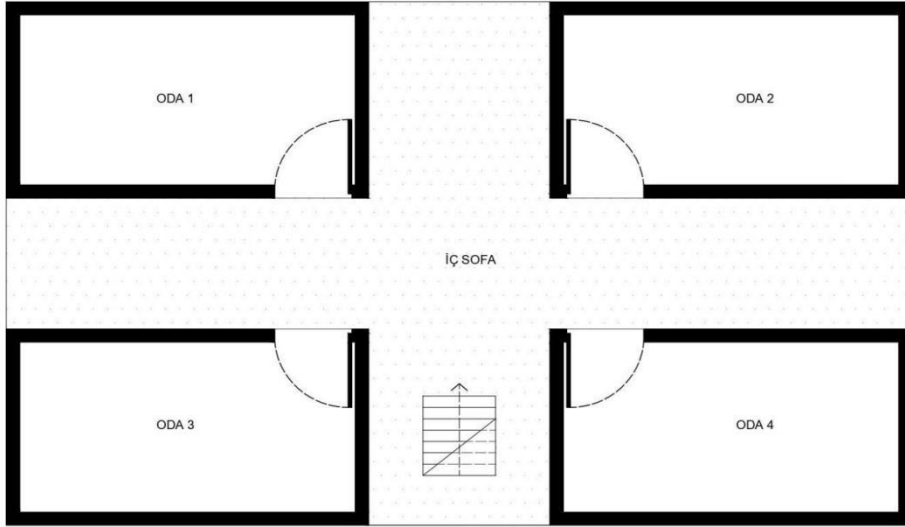
İç Sofaı Plan Tipi

En çok kullanılan plan türlerinden birisi iç sofaı planıdır. Sofaının iki yanında muhakkak oda olduğu için iç sofaı denmektedir. Karşılıklı oda sayısı genellikle aynıdır. Aynı olmadığı durumlarda oda sayısı az olan cephedeki oda uzatılabilir veya boş olan kısma eyvan işlevi verilerek sedir kurulup köşk alanı olarak kullanılabilir. Ortada koridor gibi olan sofaının zamanla her iki ucuna havalandırma ve güneş alabilmek adına pencere açılmıştır. Daha sonraki dönemlerde ise sofaının manzaraya bakan cephesinde cumba-balkon-açıklık yapıp köşk alanı oluşturulmuştur.

Görsel 21. İki yüzlü ideal iç sofalı plan tipi.

Sedat Hakkı Eldem'in çizimleri doğrultusunda Aybike Nur Kılıçgil tarafından tekrar çizilmiştir.

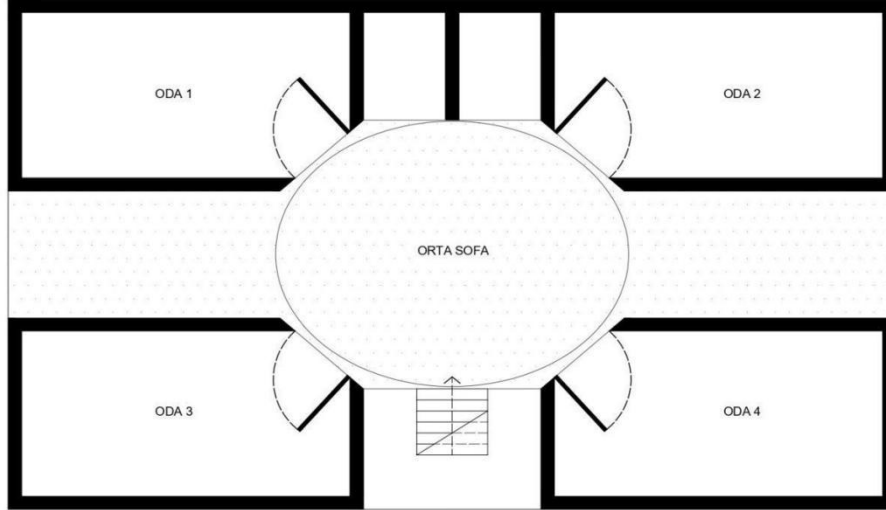

Görsel 22. İki yüzlü iç sofalı plan tipi.

Sedat Hakkı Eldem'in çizimleri doğrultusunda Aybike Nur Kılıçgil tarafından tekrar çizilmiştir.

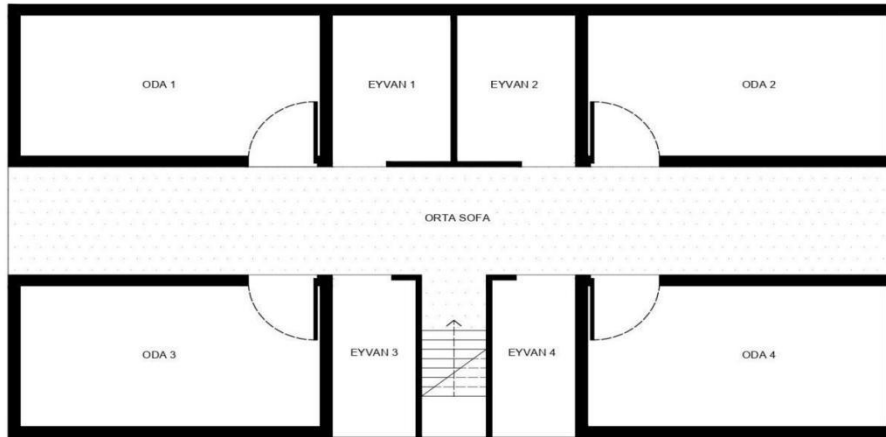
Orta Sofalı Plan Tipi

Sofalı plan tiplerinin son aşamasıdır. Sofa bir aks boyunca evin tam ortasında bulunmaktadır. Dört köşeye odalar yerleştirilir. Odaların arasında mutfak, depolama alanları veya merdiven konumlandırılır. Eldem, orta sofalı plan tipinin, en zengin plan kompozisyonlarına imkân verdiği için büyük konak ve saraylarda tercih edildiğini belirtmiştir (Eldem, 1954, s. 127).

Görsel 23. Oval sofalı ev planına ait ideal tip (bitişik iki eyvanlı).

Sedat Hakkı Eldem'in çizimleri doğrultusunda Aybike Nur Kılıçgil tarafından tekrar çizilmiştir.

Görsel 24. Dört Köşe Sofalı Ev Planına Ait İdeal Tip (Karşılıklı Dört Eyvanlı).

Sedat Hakkı Eldem'in çizimleri doğrultusunda Aybike Nur Kılıçgil tarafından tekrar çizilmiştir.

Türk evlerinin plan tipleri, iklim ve coğrafyanın değişikliğine göre belirlenmiştir. Anık plan tiplerini şu şekilde sıralamıştır:

- Ilıman iklim bölgesi: Ilık ve yağışlı olduğundan evler kapalı, dış sofalı veya iç sofalıdır.
- Akdeniz İklim Bölgesi: Yazlar uzun ve kurak, kışlar ise ılıktır. Tercih edilen plan tipleri ise açık dış sofalıdır.
- Yayıla İklim Bölgesi: Yazlar çok kurak ve sıcak, kışlar ise aksine çok soğuktur. Aynı zamanda yazın oluşan gece gündüz ısı farkları nedeniyle bu iklime uyabilecek plan tipi avlulu olanlardır.” (Anık, 2019, s. 7).

1.2.2. Cephe Özellikleri

Yapıların cephe özelliklerini belirleyen en önemli unsur plan tipidir. Tek katlı olan Türk evlerinin plan tipi zaman içerisinde üç katlı hâle dönüşmüştür. En alt kat yığılma taş ve dolgu malzemesi (Horasan harcı) kullanılarak yapılmaktadır. Uzun ağaç kolonlarla desteklenmiştir. Üst katlarda ahşap karkas ve kerpiç dolgu kullanılmıştır. Ara katın tavanı alçak, pencereleri ve kapısı küçüktür. Bu özellikler dış cepheden belli olmaz.

Görsel 25. Ankara, Ayaş Türk evinde kat planı gösterim kesidi.

Aybike Nur Kılıçgil tarafından çizilmiştir. 2020.

Türk evlerinde kullanılan ahşap kolon ve kirişler, çıkma yaparak doğal bir cephe süsleme elemanına dönüşmüştür. Pencere ve kapı üstü lentolar ahşaptan yapılır ve üstü herhangi bir harçla kapatılmaz. Türk evlerinin cepheleri kerpiç sıvayla kaplanır. Kerpiğin böceklenmesini önlemek adına yapılan kireç boya uygulaması beyaz olduğu için geleneksel Türk konutlarında cephe rengi beyaz olarak kabul edilmiştir.

Görsel 26. Ankara, Ayaş. Çok katlı geleneksel Türk evi cephe gösterimi.
Aybike Nur Kılıçgil Fotoğraf Arşivi. 2020.

Görsel 27. Tokat, Zile. Çok katlı geleneksel Türk evi cephe gösterimi.
Aybike Nur Kılıçgil Fotoğraf Arşivi. 2022.

1.2.3. Malzeme Seçimi

İklim koşulları ve bitki örtüsü geleneksel Türk evlerinde malzeme kullanımını belirlemektedir. Karadeniz gibi ağaçların çoğunlukta olduğu bölgelerde ahşap kullanımı, Görsel 9’da görülen doğu gibi kayalık olan bölgelerde taş kullanımı, İç Anadolu gibi bozkır ve toprağın bol olduğu bölgelerde kerpiç kullanımının olduğu görülür. Kullanılan malzemeler ve topoğrafyanın etkisi, her bölgenin yapılarında farklı plan tiplerinin oluşumuna etki etmektedir.

İklim özelliklerine göre sert ve yumuşak malzemeyle yapılan Türk evinde coğrafyanın verdiği imkânlar sebebiyle çoğunlukla taşıyıcı malzeme ahşap, dolgu malzemesi ise kerpiçtir. “Kerpiç; Saman ve yoğun kil içerikli balçık/çamur karışımı olarak hazırlanıp, elle şekillendirilerek ya da kalıplara dökülerek güneşte kurutulan ve duvar örnek için kullanılan bir harç türüdür.” (Dirican, 2019, s. 119).

Görsel 28. Kerpiç Yapımı. Erişim: 24.11.2023. <https://tls.tc/97ULR>

Kerpiç kullanımının en büyük etkeni ekonomik olarak ucuzluğu ve kolay bulunabilmesidir. Aynı zamanda kerpiç oldukça sağlıklı bir malzemedir. Kerpiç; sığağa, soğuga karşı çok iyi bir yalıtıcıdır ve oda içindeki nemi dengeler. “Yangına dayanıklıdır. Yapımında en az enerji tüketilir. Çevreyi kirletmez. Yağmura karşı iyi korunduğunda kalıcıdır.” (Bektaş, 1996, s. 38). Isı ve ses izolasyonunu sağlar. Kerpiç yaşayan bir organizma olduğu için, içerisinde ne kadar yaşanırsa o kadar uzun ömürlü olur. Ahşap ise kerpiç yapılarda hatıl görevi görmektedir. Yapıyı güçlendirir ve deprem gibi doğal afetlerde esneme payı vererek yapının güvenliği sağlanır.

2. BÖLÜM: KİMLİK VE KİMLİK ÖGELERİ

Kimlik kavramı çok boyutlu, bütün disiplinlerin kendi çalışma alanlarına hizmet edeceği şekilde tanımlanan tek bir tanımı olmayan çok boyutlu bir kavramdır. Kısaca ‘Ben kimim?’ sorusuna verilecek olan cevabı bulma serüvenidir. Bu çalışmada kimliğin açıklanma amacı kimlik-kültür ilişkisini anlamak, kimliği biçimlendiren unsurları inceleyerek kent ve yapı üzerine etkisini ortaya koymaktır.

2.1. Kimlik ve Kültür İlişkisi

Kimlik, TDK Türkçe Sözlük’te "Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü." olarak açıklanmıştır. Bireysel ya da kolektif düzeyde kimliğin oluşumunda kültürün etkisi vardır. “Kimlik inşası, bir bakıma, kendi özneliğimizi diğerlerinden ayıran sınırların yeniden kurulması, kendi konumumuza ilişkin haritaların yeniden çizilmesi sürecidir.” (Aytaç, 2013, s.148).

Kimliğin bireyin kim olduğunu gösteren basit bir tanımı yoktur. Kimlik oluşumunda fiziki ve sosyal çevre faktörleri devreye girer. Kimliği belirleyen bu unsurlar kültürle birebir ilişki içindedir. Kimliği belirleyen kültür yine kimlikler tarafından ortaya çıkarılır ve sürdürülür. Bu kolektif yapı geçmişten günümüze bu devinimle gelmiştir.

Kültür, TDK Türkçe Sözlük’te “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü.”, “Bireyin kazandığı bilgi.”, “Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.” olarak açıklanmıştır. Kültür, kişilik ve kimlik kavramları durumsal özellik taşımalarından dolayı çok boyutlu yapı sergilerler. Dolayısıyla söz konusu kavramlar dinamik ve iç içedir.

Kültür “içinden çıktığı toplumun değerlerini yansıtmaktadır.” (Arslantaş, 2008, s. 105).

“Kültür bir bütündür; bir toplumun yaşayış tarzının bütünüdür.” (Güvenç, 1993, s. 364). Bu bütün içerisinde kimlik, toplumların kültürleriyle birbirinden ayırt edilebilmesini sağlayan bir kavramdır.

Kültürel mirası “Tarihi kaynaklar ve töreler, aile ve akrabalık, sağlık ve hastalık, bilim, sanat ve eğitim, yerleşmeler, üretim-tüketim, din, devlet ve yönetim, insan (nüfus), dil ve

kişilik-sistemi, doğal çevre gibi.” unsurlar oluşturur (Güvenç, 1993, s. 120). Belli bir toplumun üyesi olarak insan, kendi kültürel mirasını öğrenir, onu savunur, yaşatır ve kendisinden sonraki kuşaklara aktarır.

Güvenç, “Yer, yöre ve iklim gibi coğrafya değişkenleri, bireysel ve toplumsal farklılıklara sebep oluyorsa, aynı iklim kuşağında yaşayan komşu toplumlar neden birbirine benzemiyorlar?” diye sormuş, bu soruya “İnsanlar benzerler, çünkü kültürleri benzer; İnsanlar benzemezler, çünkü kültürleri farklıdır; İnsanlar değişirler, çünkü kültürleri değişmektedir.” diye cevap vermiştir (Güvenç, 1993, s. V). Mimarlıkta yapı özellikleri, somut kavramlar olan fiziksel ve çevre koşullarının etkisiyle birlikte kültür, kimlik, alışkanlıklar, aile, din, ırk, dil gibi soyut kavramlarla da şekillenmektedir. Fiziksel ve sosyal etmenler kültürü, kültür ise o toplumun kimliğini oluşturur.

2.2. Kimliği Biçimlendiren Unsurlar

Bu bölümde kimliği biçimlendiren “fiziki çevre” ve “beşeri çevre” unsurları ve bu unsurları oluşturan özellikler açıklanacaktır.

2.2.1. Fiziki Çevre Özellikleri

Fiziki çevre doğal ve yapılı çevre olarak iki başlıkta ele alınır.

2.2.2. Doğal Çevre Özellikleri

Doğal çevre insan elinin değmediği, doğanın insana sunduğu unsurlardan oluşur. Doğal çevrenin ortaya koyduğu etkiler, “kültürel evrim ve devrimi hızlandırıcı ya da yavaşlatıcı etmenler olmuştur.” (Güvenç, 1993, s. 199). İnsan; toprak, iklim, bitki örtüsü, topoğrafya, hayvan ve bitki çeşitliliğinin ortaya çıkardığı sonuçlara göre kültürünü, kimliğini, mimarisini ve yaşayış düzenini şekillendirmiştir.

Yapılı Çevre Özellikleri

Doğal çevre, insanın yaşam düzenlerini şekillendirirken insan da doğanın verdiği olanaklarla “yapılı çevreyi” ortaya çıkarmaktadır. Yapılı çevreye, insanın en temel ihtiyaçlarından olan barınmanın mağara ve ağaç kovuklarından taşınabilir barınaklara dönüşmesi örnek olarak gösterilebilir. Barınma, konutlaşma ve kentleşmeyi beraberinde getirir ve bunlarla birlikte ulaşım, haberleşme, eğlenme, dinlenme, sosyalleşme gibi

oluşumları ortaya çıkarmıştır. Bu oluşumlar ayrıca kültürün şekillendirdiği bir yaşam alanıdır.

“Kamusal/sivil mekânlar kentin kültürel yüzeyinin ayrılmaz bir parçasını oluştururlar. Bu mekânlarda akıp giden ilişkilerin yere ve zamana aidiyetle neticelenen kültürel izleri ve işaretleri, kentlerin bellek ve hafızalarının oluşmasında önemli rol oynar.” (Aytaç, 2013, s. 139).

Beşeri Çevre Özellikleri

Beşeri çevre sosyo-kültürel ve sosyoekonomik olarak iki başlıkta ele alınır.

Sosyokültürel Özellikler

Kentlerin kimliğini sadece yapı ve doğal çevre özellikleri belirlemez. Bu özelliklerle birlikte insanın sosyal yaşam alışkanlıkları, akrabalık ilişkileri, kültürel değerleri ve gündelik yaşam akışı da beraber düşünülmelidir.

Yahyagil, insanın bir kent toplumu içindeki yerine, rolüne alışma ve temel sosyal ilişkilerini güçlendirme sürecinin çevrenin, ekonomik aktivitelerin, sosyal yaşamın, kentte bulunan akraba ve aile ile olan iletişimlerin yardımıyla kurabileceğini anlatır. (Yahyagil, 2011, s. 113).

Bireyler yaşadıkları çevre ve o çevrenin kültürüyle karşılıklı etkileşim kurmaya başlar. “Kişiler bu yaşadıkları mekâna değerler yükledikleri, oraya bağlandıklarında, bu değerler için bazı fedakârlıklarda bulunmaya başladıklarında orasının anlamlı bir kimliği bulunur.” (Tekeli, 1991, s. 82).

Sosyoekonomik Özellikler

“... kentin fiziksel yapısını oluşturan doğası, tarihsel eserleri, binaları, caddeleri, sokakları, ibaret yerleri, alışveriş (ticaret) ve eğlence merkezleri kent toplumunun doğal üyesi olan bireyi birinci derecede etkileyen maddi kültür unsurlarıdır.” (Yahyagil, 2011, s. 115).

Kentler, sanayileşme ve teknoloji geliştikçe ekonomik kaygılarla göç almaya başlar. Bu göçler sonucunda, yeni yerleşim alanlarının ve konutların yapılması, iş kollarının çoğalmasıyla sosyal değişme artmaktadır. Kentlerde sosyal ve kültürel denge sürekli şekillenmektedir.

3. BÖLÜM: RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAVRAMLARI

Restorasyon ve yeniden işlevlendirme kavramları, tarihî ve kültürel mirasın korunması bununla birlikte gelecek nesillere aktarılması açısından önemli birer strateji olarak kabul edilir. Restorasyon, bir yapı veya eserin kurallara ve kanunlara uyarak mümkün olduğunca özgün hâlini koruyarak yeniden inşa edilmesi veya restore edilmesi anlamına gelirken, yeniden işlevlendirme bir yapı veya alanın, uygun işlev verilerek günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde adaptasyonunu ifade eder.

3.1. Restorasyon Kavramı

Restorasyon, TDK Türkçe Sözlük'te "Yenileme." restore ise "Eski ve değerli bir yapıyı onarıp eski durumuna getirmek." diye açıklanır.

Restorasyon bir eserin geçmişle olan bağına koruyarak onu günümüze uygun hâle getirme sürecidir. Bu süreç, tarihî ve kültürel değerlerin korunmasıyla birlikte, modern gereksinimlere cevap verecek şekilde yapılır. Restorasyon; mimari, sanatsal veya kültürel açıdan önemli yapıların korunması ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlar.

TMMOB, Mimarlar Odası Taşınmaz Kültür Varlıklarının Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerine İlişkin Teknik Şartnamesinde restorasyon kavramı, "yapının onarımına yönelik temel yaklaşım ve müdahale biçimlerinin belirlenmesi ile yeni kullanımın gerektirdiği müdahalelerin rapor, ölçülü ve ölçekli çizimlerle aktarımı" olarak tanımlanır (TMMOB Mimarlar Odası, 2011, s. 7).

ÇEKÜL Vakfı, koruma bilinci gelişim sürecinin "dünyada 18. yüzyılda koruma çabaları ile güçlendiğini, 19. yüzyılda restorasyon çalışmaları ile hız kazandığını, 20. yüzyılın ikinci yarısında ise koruma ve restorasyon bir disiplin haline geldiğini" belirtir. (ÇEKÜL Vakfı, 2010, s.11). Dünya genelinde tarihî, kültürel ve doğal mirasın korunması ve restorasyonu için önemli birer çerçeve oluşturan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu konularda yapılan antlaşma ve tüzükler şu şekilde sıralanabilir: 1931'de "Atina Tüzüğü", 1964'de "Venedik Tüzüğü", 1972'de "Dünya Mirası Sözleşmesi", 1985'de "Avrupa Mimari Mirası Koruma Sözleşmesi", 1992'de "Avrupa Arkeoloji Mirasının Korunması Sözleşmesi". Türkiye, "koruma ve restorasyon" konusunda Avrupa Konseyi ve UNESCO kararlarının çoğunu onaylamış ve iç hukuk belgesi hâline getirmiştir.

3.1.1. Rölöve Tanımı

Rölöve, TDK Türkçe Sözlük'te, "Bir yapının bütün boyutlarını ölçerek plan, kesit ve görünüşünü yeniden çıkarma." diye açıklanır.

TMMOB, Mimarlar Odası Taşınmaz Kültür Varlıklarının Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerine İlişkin Teknik Şartnamesinde rölöve kavramı, "kullanılan malzeme, yapım tekniği, strüktür ve malzemeye yönelik bozulma ve deformasyonların, rölöve projeleri üzerinde ayrı ayrı ve haritalama yöntemi ile gösterildiği çizimsel belgeler" olarak tanımlanır (TMMOB Mimarlar Odası, 2011, s. 2).

"...yapıda hâlihazırdaki çatlaklar, oyuklar, yüzey kaybına uğramış taşlar, çiçeklenmeler, ot, ağaç gibi bitkiler, biyolojik bozulmalar, kirlenmeler paftalar üzerine, renkli veya siyah beyaz tekniğiyle işlenerek müdahale öncesindeki durum grafik olarak anlatılır" (TMMOB Mimarlar Odası, 2011, s. 5).

3.1.2. Restitüsyon Tanımı

TMMOB "Mimarlar Odası Taşınmaz Kültür Varlıklarının Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerine İlişkin Teknik Şartnamesinde" restitüsyon kavramı, "taşınmaz kültür varlığının zaman içinde geçirdiği müdahaleleri dönemlerine ayıran ve ilk yapıldığı dönemdeki durumunun belirlenmesi için gerçekleştirilen; tarihi araştırma ve karşılaştırmalı çalışma tekniklerinin kullanıldığı bir inceleme" olarak tanımlanır (TMMOB Mimarlar Odası, 2011, s. 2).

"Restitüsyon çalışmaları, bir eserin veya yapının orijinal halini açıklamak, tarihi gelişimini irdelemek, kalıntıların daha iyi kavranabilmesini sağlamak için yapılır." (TMMOB Mimarlar Odası, 2011, s. 6).

3.1.3. Restorasyon Yöntem ve Teknikleri

Restorasyon teknikleri ve yöntemleri, yapıya ve hasarına bağlı olarak çeşitlilik gösterir. Mustafa Erim, restorasyon öncesi yapılan çalışmaları "ön araştırma, tarihi ve arkeolojik araştırmalar, sanat tarihi araştırmaları, teknik araştırmalar ve projelendirme" olarak sıralamıştır. Projelendirme sürecinde yapılması gereken çalışmaları ise "rölöve, çizim teknikleri, fotoğraflarla belgeleme, analiz çalışmaları, restitüsyon, restorasyon projesi" olarak belirtmiştir (Erim, 2007, s. XV).

Kültür varlıkları ve mirasının korunmasında, olabildiğince az müdahaleyle, kültür varlığının tarihi belge ve estetik değerinin korunarak geleceğe aktarılması en önemli konudur. Restorasyon uygulaması başlamadan önce alanında uzman ekipler tarafından yapılacak olan araştırmalar ile binanın ayrıntıları ortaya çıkarılır. Uzmanların restorasyon uygulanma sürecinde kullanacakları teknikler; “Onarım ve koruma sırasında yapılan müdahaleler; sağlamlaştırma, bütünleme (reintegrasyon), yenileme (renovasyon-rehabilitasyon), yeniden yapım (rekonstrüksiyon), temizleme, taşıma” olarak sıralanabilir. (TMMOB Mimarlar Odası, 2011, s. 7).

1883’te 3. Roma Mimarlar ve Mühendisler Konferansı’nda restorasyonun süreci hakkında sunulan Boito’nun ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır:

- “1. Yapının eski ve yeni öğeleri arasındaki üslup farkı algılanabilir olmalı
 2. Eski ve yeni malzemeler ayırt edilebilmeli
 3. Yeni sıva ve dekoratif öğelerden olabildiğince kaçınılmalı
 4. Restorasyon sırasında yapıdan sökmek zorunda kalınan parçalar, yapının yakınında sergilenmeli
 5. Yapının yapım tarihi yeni dokunun üzerinde gösterilmeli
 6. Uygulanan restorasyonun özelliklerini açıklayan bir pano yerleştirilmeli
 7. Restorasyonun değişik evrelerinin aşamaları fotoğraflarla belgelenmeli
 8. Restorasyon çalışması anlaşılır bir şekilde sergilenmeli”
- (ÇEKÜL Vakfı, 2010, s. 24)

3.2. Yeniden İşlevlendirme Kavramı

Yeniden işlevlendirme, atıl durumda ve korunmaya ihtiyaç duyan tarihî yapı ve eserlerin orijinal işlevinden farklı bir amaca hizmet etmek üzere çağın gereksinimlerine ve kullanım ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde adapte edilmesi anlamına gelir.

İşlev, TDK Sözlük’te, “Bir yapının gerçekleştirilebileceği ve onu başka yapılardan ayırt etme imkânı veren eylem türü; fonksiyon.”, uyarılama ise “Uyarlamak işi; adaptasyon.” olarak tanımlanır.

TMMOB, Mimarlar Odası Taşınmaz Kültür Varlıklarının Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerine İlişkin Teknik Şartnamesinde konu hakkında, “zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı isteklerle işlevini yitirmiş tarihi yapıların farklı bir işleve uyarlanması ya da işlevleri devam eden, ancak konfor koşulları eskiyerek

standart altı kalan tarihi yapıların güncelleştirilmesinden” bahsedilir (TMMOB Mimarlar Odası, 2011, s. 8).

İşlevlendirerek korumanın bir başka tanımı ise, “Tarihi doku veya yapının kimliğini koruyarak çağdaş yaşam gereksinimlerine göre yeniden canlandırılmasıdır.” Uğursal buradaki amacın “tarihi ve kültürel değerlerin gelecek kuşaklara taşınması ve tarihsel sürekliliğin sağlanması” olduğunu belirtir (Uğursal, 2011, s. 12).

3.2.1. Yeniden İşlevlendirmenin Önemi

Yeniden işlevlendirme, tarihî mirasın korunması ve yaşatılmasında önemli bir rol oynar. Eski ve atıl durumdaki yapılar, yeni bir işlev kazanarak kullanıldıklarında, korunarak varlıklarını sürdürmeleri sağlanır. Ayrıca, bu süreçle tarihî ve kültürel mirasın toplumun yaşamında canlı ve işlevsel bir şekilde devam etmesi hedeflenir.

Yeniden işlevlendirme, sadece bir yapıyı restore etmekle kalmaz, aynı zamanda kentsel dönüşüm ve sürdürülebilir kent gelişimi açısından da önemli bir stratejidir. Tarihî ve kültürel mirasın korunmasıyla birlikte, atıl durumdaki alanların canlandırılması ve toplumun kullanımına açılmasıyla kent yaşamı ve sosyal dokunun güçlenmesine katkı sağlar.

Yeniden işlevlendirme süreciyle “dönemin yaşam felsefesini, yaşam biçimini, sosyoekonomik yapısını yansıtan tarihi yapılar; özgün mimari plan ve kimlik öğeleri ile, günümüz gereksinimlerine cevap verecek şekilde yeniden organize edilerek geleceğe aktarılmaktadır” (Uğursal, 2011, s. 161).

3.2.2. Yeniden İşlevlendirmede Uygun İşlev Seçimi Kriterleri

Yeniden işlevlendirme süreci, yapının mevcut durumunun analiz edilmesi, potansiyel kullanım ihtiyaçlarının belirlenmesi, tasarım ve planlama aşamalarıyla gerçekleştirilir. Uygun işlev seçimi, yeniden işlevlendirme sürecinde oldukça önemlidir. Yapıya kazandırılacak yeni işlev, yapıyı sürdürülebilir ve başarılı kılacak unsurlardan biridir. İşlev seçimi, yapıyı çevresiyle uyumlu hâle getirirken, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörleri de göz önünde bulundurmalıdır. Uygun işlev seçimi yapılırken çevresel faktörler, ekonomik faktörler, toplumsal ve kültürel ihtiyaçlar, yapının özellikleri ve sürdürülebilirlik gibi bazı önemli etkenlerin dikkate alınması gerekir.

3.2.3. Yeniden İşlevlendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Ölçütler

Yapıya sonradan eklenecek olan yeni unsurların, orijinal karakteriyle uyumlu olması ve tarihî özelliklerin korunması önemlidir. Ayrıca, yapıya eklenen yeni işlevin, çevresel, ekonomik ve sosyal faktörler göz önünde bulundurularak belirlenmesi gereklidir. Yapıda özgün olmayan eklemeler ve düzenlemelerin sonradan eklendiği gelecekte yeniden onarım yapılırken fark edilebilir olması gerekmektedir.

ICOMOS Türkiye, Mimari Mirası Koruma Bildirgesi Bildirgesinde yeni işleve uyarlama kavramı, “kültür varlığının özgün işlevi dışında başka bir işlev için kullanılması yönünde alınan kararın gerektirdiği müdahalelerin, restorasyon/koruma projesi kapsamında uygulanması” olarak tanımlanmıştır (ICOMOS, 2013). Bu yeniden kullanım sürecinde yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltirken, özgünlüğü, bütünlüğü korunmaya devam etmelidir.

“Yeniden işlevlendirme sırasında yapılacak olan müdahalenin sınırları kesin olarak belirlenmelidir. Geri dönülmez uygulamaların yapılmaması, yapıya sonradan eklenecek olan unsurların özgün öğelerle karıştırılmaması sağlanmalıdır.” (Uğursal, 2011, s. 20).

Yapıların, plan ve cephe özelliklerine sadık kalınması, özgün kimlik öğelerinin korunması, yapının orijinal işlevine, çevre özelliklerine veya yaşam koşullarına uygun işlevin verilmesi son derece önemlidir.

Yapıların işlevini yeniden uyarlanması üzerine Venedik Tüzüğü’nde, anıtların korunmasında yapının planı ya da bezemelerinin değiştirilmemesi koşuluyla yeni işlevin gerektirdiği değişikliklerin tasarlanarak izin verilebileceği belirtilir (Venedik Tüzüğü, Madde 5).

4. BÖLÜM: GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ KAPSAMINDA ZİLE EVLERİ

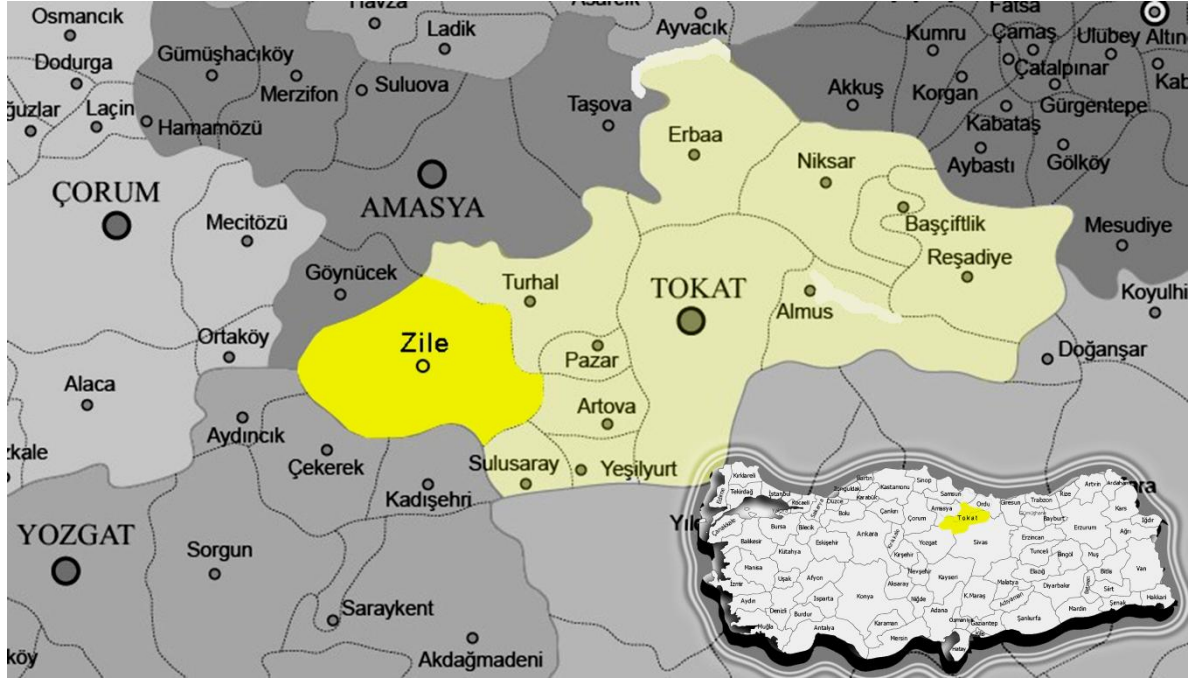
Bu bölümde araştırma bölgesi olan Tokat'ın Zile ilçesi hakkında genel bilgiler verilecek, geleneksel Zile evlerinin planı, cephe özellikleri, malzeme seçimi, süsleme özellikleri ve kimlik öğeleri açıklanacaktır.

4.1. Araştırma Bölgesi Tokat Zile Hakkında Genel Bilgiler

Bu bölümde araştırma bölgesi olan Tokat'ın Zile ilçesi hakkında genel bilgiler verilecektir.

4.1.1. Coğrafi Konumu

Araştırma bölgesi olan Tokat'ın Zile ilçesi Orta Karadeniz Bölgesi'nde Tokat il merkezine 67 km uzaklıktadır. Tokat'ın Turhal, Artova, Sulusaray, Pazar ilçeleri; Yozgat'ın Kadışehri, Aydıncık ve Çekerek ilçeleri; Amasya ve Amasya'nın Göynücek ilçesi ile komşudur. “ Zile bir ovanın orta yerinde yükselen höyüğün çevresinde kurulmuştur. Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir.” (T.C. Zile Kaymakamlığı, 2024).

Görsel 29. Harita üzerinde Tokat ve Zile'nin konum gösterimi.

Türkiye haritası Aybike Nur Kılıçgil tarafından program üzerinden düzenlenmiştir.

4.1.2. Tarihçesi

Zile, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Zile Belediyesi web sayfasında “Ninova (Asur Krallığı'nın başkenti) melikesi Semiramis tarafından kurulduğu” belirtilir. “7000 yıllık uzun geçmişi içinde birçok döneme ait kültürleri içinde barındıran Zile’de” bugün Hitit, Selçuklu, Frig, Pers, Roma, İlhanlı, Danişment, Ertanlı ve Osmanlıya ait tarihi eserleri görmek mümkündür. (T.C. Zile Belediyesi, 2024).

Araştırmacı Bekir Altındal, Sezar'ın, Pontus Kralı 1. Pharnakes'i yenerek Zela'yı geri aldığını ve Sezar'ın Roma'ya yazdığı ve tarihin en kısa mektubunda "Veni-Vidi-Vici" (Geldim, Gördüm, Yendim) sözlerini bir sütuna yazdığını ve Zile Kalesi'nde zafer töreninde plaketlerle resmigeçitte taşıttığını kaleme almıştır (Altındal, 2011, s. 19)

Geçmişten günümüze Zile'de pek çok bilim insanı, şair, halk ozanı, yazar, ressam yaşamıştır. “Muharrem Efendi, Musa Fakih, Emirci Doğan, Şeyh Ethem Çelebi, Şeyh Nusrettin, Şemsettin Ahmet (Şemsi Sivasi), Abdülmecit Sivasi, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Cahit Külebi, Talibi, Ceyhuni, Sadık Doğanay” bu kişilere örnek olarak gösterilebilir. (Altındal, 2011, s. 20)

TÜİK verilerine göre Tokat ilinin 2023 nüfusu 617.158 kişidir (TÜİK, 2024). Zile Kaymakamlığının verilerine göre bugün Zile merkez nüfusu 34.204, yirmi dört mahalle ve yüz on dört köyüyle birlikte 56.727 nüfusa sahiptir (T.C. Zile Kaymakamlığı, 2024).

Zile'nin başlıca geçim kaynakları tarım, hayvancılık ve ticarettir. Zile'nin üzüm bağları, meyve bahçeleri, zile pekmezi, kırık leblebisi ve kirazı meşhurdur. Her yıl yapılan ve geleneksel hâle gelen “Kiraz Festivali“, “Zile Panayırı“, “Güreş Müsabakaları“ önemli sosyal ve kültürel faaliyetlerdendir.

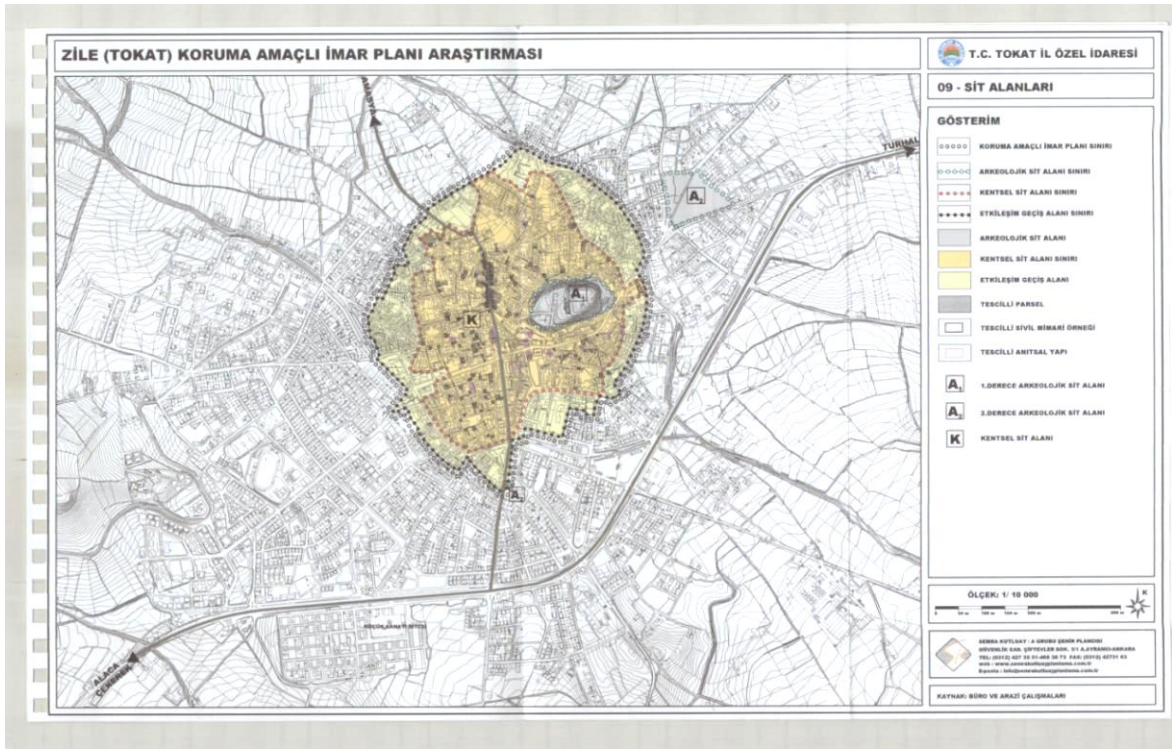
4.1.3. İklim Özellikleri

Zile coğrafi bölge olarak Orta Karadeniz Bölgesi'nin güneyinde ve İç Anadolu Bölgesi'nin kuzeyinde bulunur. Bu nedenle her iki bölgenin de iklim özelliklerini taşır. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar özellikle kar yağışlı ve soğuk geçer. Yağmurlar ilkbahar ve sonbahar aylarında görülür. Bu nedenle Zile'de genel olarak Karadeniz ve İç Anadolu arası iklim tipi hâkimdir.

4.1.4. Yeryüzü Şekilleri

Yüzölçümü 1512 km² olan Zile ilçesinin denizden yüksekliği 710 metredir. Düz bir ova üzerinde kurulmuş olan Zile'nin hemen önünde Yeşilirmak'ın kolları geçmektedir. “Kuzeyden, batıdan ve güneyden ortalama 780 m. yükseklikten sonra yükselen yamaç ve sırtlarla çevrelenmektedir” (Özçağlar, 1995, s. 220). Şehrin güneyinde, doğu batı doğrultusunda uzanan yaklaşık 2000 metre yüksekliğinde Deveci Dağları yer alır.

4.1.5. Sit Alanları

Görsel 30. Tokat, Zile sit alanları sınırları. Zile Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivi. 2023.

Yukarıdaki haritada koruma amaçlı imar planı sınırlarına bakıldığında Zile kent dokusu eski ve yeni doku olarak ikiye ayrıldığı görülebilir. “Geleneksel yapıların bulunduğu eski kentsel doku, büyüklü küçüklü 15 mahalleyi, Osmanlı, Selçuklu, Beylikler dönemlerine ait anıtsal yapıları ve ticaret hayatının gerçekleştiği çarşı bölgesini kapsamaktadır” (Seçkin, 2010, s. 23). Yeni doku olarak adlandırılan kısım ise Zile'nin güney, batı ve kuzeydoğu yönlerinde gelişmiştir.

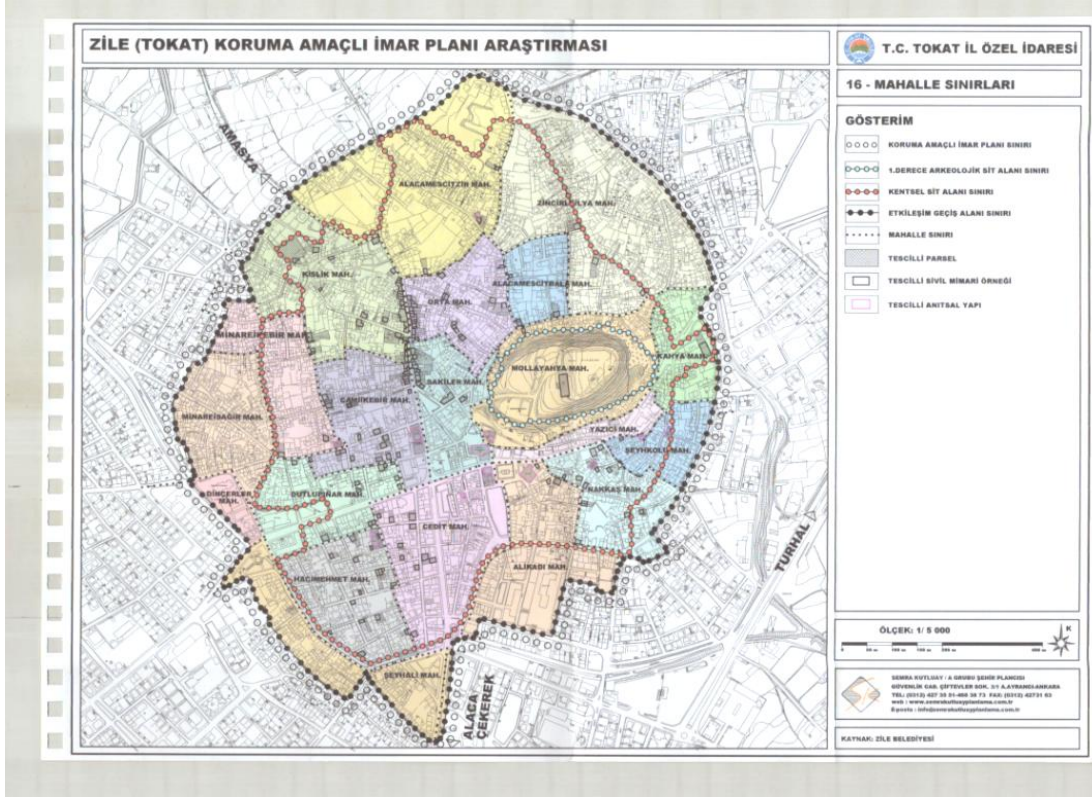

Görsel 31. Eski Zile dokusu. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.

Görsel 32. Yeni Zile dokusu. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.

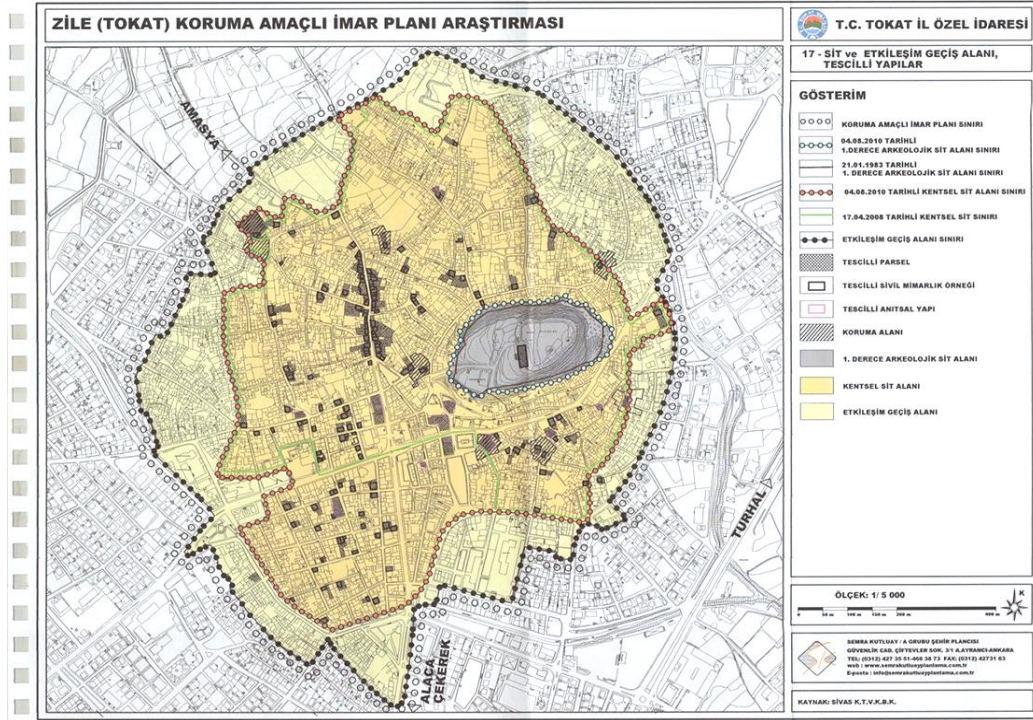
Aşağıdaki haritada koruma amaçlı imar planında, kentsel sit alanı sınırları içerisinde bulunan 15 mahallenin sınırları gösterilmektedir. Bu mahalleler günümüzde hâlâ genel olarak geleneksel sokak dokusunu yansıtmaya ve genel özelliklerini korumaya devam etmektedir.

Görsel 33. Eski kent dokusundaki mahallelerin gösterimi. Zile Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivi. 2023.

4.1.6. Tescilli Yapılar

“Geleneksel yerleşme alanında yaklaşık 3000 adet geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş yapı bulunmaktadır” (Seçkin, 2010, s. 24). Sivas Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 30.05.2014 tarih ve 1513 sayılı kararı doğrultusunda 126 adet sivil mimarlık örneğinin 2863 sayılı Kanunun 6. Maddesinde belirtilen özellikleri taşıması nedeniyle “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı” olarak tescil edilmelerine karar verilmiştir. Aşağıdaki haritada koruma amaçlı imar planında, kentsel sit alanı sınırları içerisinde bulunan tescilli sivil mimarlık örneklerinin, tescilli parsellerin, tescilli anıtsal yapıların ve koruma alanlarının gösterimi yer almaktadır.

Görsel 34. Sit ve etkileşim geçiş alanı, tescilli yapıların gösterimi.

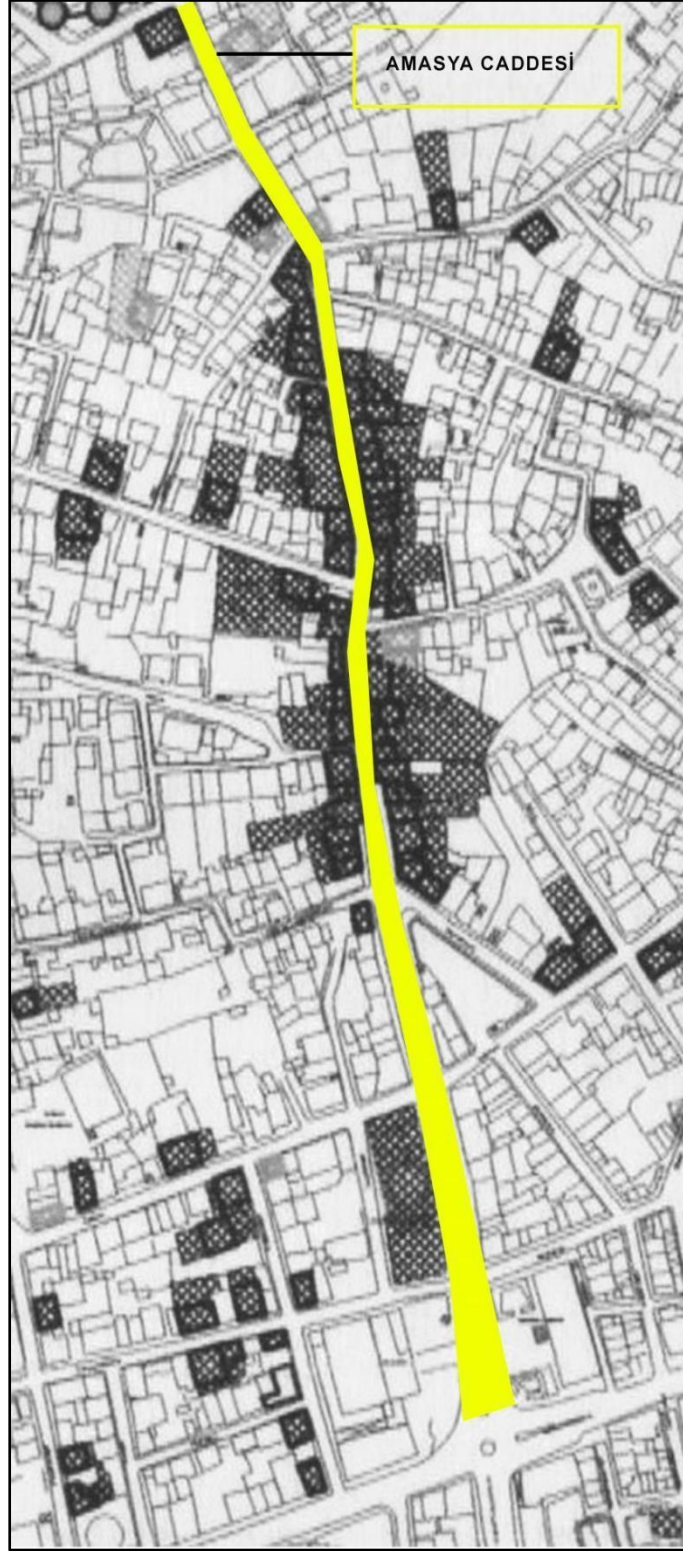
Zile Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivi. 2023.

Kentsel sit alanı içerisinde yer alan, tescilli bulunmayan, atıl durumda olan geleneksel yapılar yıkılmaya yüz tutmuştur. Özellikle binaların özgün kimlik öğeleri olan kapı, pencere, tavan göbeği, oyma korkuluk, süslemeli çatı ve balkon saçakları gibi yapı elemanları doğal koşullar nedeniyle yok olmaktadır.

Amasya Caddesi kent merkezinde önemli bir konumda yer almaktadır. Sokak üzerinde elliden fazla tescilli bina bulunmaktadır. İki veya üç katlı evlerden oluşan Amasya Caddesi, geleneksel yapıım tekniği ve doku olarak özelliklerini korumuş ancak cephe özelliklerini kısmen yitirmiştir. Sokak üzerinde bulunan bazı yapılar, doğa koşulları ve işlevsiz kalmaları nedeni ile yıkılmıştır. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Zile için, Amasya Caddesi Sokak Sağlıklaştırması projesi hazırlamıştır (OKA, 2008, Zile İlçe Raporu). Sokak sağlıklaştırma projesi ile birçok cephenin sağlamlaştırılması belediyenin aldığı hibelerle yapılsa da yapıların içleri mülk sahipleri tarafından yapılmak sureti ile takipsiz bırakılmıştır. Cepheleri düzgün olan bu yapıların iç kısımları maalesef atıl durumdadır.

Amasya Caddesi, İpek Sokak'ta bulunan Zile'nin önemli camilerinden olan Arnavut Cami ve caddenin başında bulunan Ulu Cami, Zile Belediyesi Kültür Evi, turistik dükkanlar, ekmek fırını ve çeşmesi ile tipik geleneksel sokak özelliğini hâlen sürdürmektedir.

Yapıların yarısından fazlası boş ve terk edilmiş hâdedir. Bitişik düzende şekillenen sokakta yer alan yapıların bazılarının arka kısımlarında bahçeleri bulunmaktadır.

Görsel 35. Tescilli yapıların gösterildiği harita üzerinde, Amasya Caddesi gösterimi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından, Zile İmar ve Şehircilik Müdürlüğünden alınan harita üzerinde düzenleme yapılmıştır. 2024.

Görsel 36. Amasya Caddesi cephe rölövesi. (Seçkin, 2010, s. 39)

Görsel 37. Amasya Caddesi cephe görünümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.

Görsel 38. Amasya Caddesi cephe rölövesi. (Seçkin, 2010, s. 39)

Görsel 39. Amasya Caddesi cephe görünümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.

4.2. Geleneksel Zile Evleri

Bu bölümde geleneksel Zile evlerinin plan tipleri, cephe özellikleri, kullanılan malzeme seçimi, süsleme özellikleri ve kimlik öğeleri açıklanacaktır.

4.2.1. Plan ve Cephe Özellikleri

Genellikle yapılar iki ve üç katlı, iç sofalı plan tipindedir. Her yapıda hayat bölümü ve iş evi bulunur. Yapıların çoğu bitişik nizamda inşa edilmiştir. Plan tiplerinin belirlenmesinde, inşa edildikleri arsanın konumu, yan nizamlarda bulunan yapılar ve sokak şekilleri etkili olmuştur. Zile evlerinde genellikle cephenin sokağa bakan cumbası ve arka tarafında bahçesi bulunur.

Görsel 40. Bitişik nizamlı Zile evlerinin cumba çıkmaları ve sokak görünümü. Zile, İpek Sokak.

Nurhan Buhan fotoğraf arşivi. 2024.

Yapıların genelinde cepheler simetrik düzene uygundur. Cephelerin ortasında ana giriş kapısı ve iki yanında ahşap dikdörtgen veya kemerli pencereler bulunmaktadır. İkinci katlarda cumba çıkmaları vardır. Yapılarda yatayda ahşap kat silmeleri, düşeyde ise köşe ve ara ahşap dikmeleri kullanılır. Genellikle çoğu yapıda klasik $\frac{1}{2}$ oranına yakın pencereler kullanılır. Pencereler, açılır dört kanat olarak bölünmüştür. Cephelerin simetrik özellikleri, pencere oranları, cumba çıkmaları, C ve S şeklinde tasarlanmış balkon saçakları, ahşap konsol başları, kat silmeleri, ahşap dikmeler, işlemeli çatı saçakları, geleneksel Zile evlerinin karakteristik özelliklerini oluşturmaktadır.

Görsel 41. Zile'nin en önemli sivil mimari örneklerinden olan Cımbılların Konağı. Zile, Amasya Caddesi. 13 Ada, 1 Parsel. 2024. Nurhan Buhan fotoğraf arşivi. 2024.

4.2.2. Malzeme Seçimi ve Süsleme Özellikleri

Zile evlerinin genelinde bodrum katının duvarları yapının taşıyıcı bölümü olması ve nem korumasına karşı kalın moloz taşlarla örülmüştür. Yapılar, ahşap karkas olan taşıyıcı direklerin üstüne yatay olarak atılan ahşap kirişlerle kurulan çatma sistemiyle inşa edilmiştir. Özgün iç ve dış duvarların tamamına, kerpiç dolgu malzemesi üzerine toprak, saman ve kerpiç karışımı ile kaba sıva yapılmıştır. Kerpiç sıva üzerinde kalınlığı 1-1,5 cm arasında değişen tatlı kireç sıva kullanılmıştır. Bazı yapıların cumba cephelerinde bağdadi yapım tekniği uygulandığı görülür. Oda zeminlerinde kaplama malzemesi olarak 18-24 cm arasında değişen ahşaplar kullanılmıştır. Çatılar alaturka kiremit kaplıdır.

Görsel 42. Zile Kalesinden alaturka kiremit kaplı çatı görünümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2023.

Görsel 43. Bağdadi tekniği ile yapılmış kat silmesi ve kerpiç dolgu. Zile, Faruk Demirtola Konağı.
Nurhan Buhan fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 44. C ve S şeklinde bağdadi tekniği ile yapılmış olan cumba saçakları ve cumba cephesi. Cımbılların Konağı. Zile, Amasya Caddesi. 13 Ada, 1 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

4.2.3. Kimlik Ögeleri

Genel olarak cephelerin cumba altlarında ahşap konsol başları, cumba çıkmaları, işlemeli saçaklar bulunmaktadır. İç tasarımında bezemeli ahşap kapılar ve pencereler yer almaktadır. Yaygın olarak her odada içerisinde ocak, yüklük ve çağ bulunan dolap bölümü mevcuttur. Oda ve sofa arasında ortak aydınlatma nişi olarak kullanılan “parsu”, oda ve sofalarda ahşap ve malakari (alçıdan yapılan) işlemeli tavanlar, merdivenlerde oymalı ahşap korkuluk, bazı konaklarda kapıların üstlerinde geometrik tepe penceresi vardır. Zile evlerinin hayat, bahçe veya iş evi bölümlerinde kuyu, çeşme ve pekmez yapılırken üzümün sıkılması için kullanılan ahşap pres sistemli “şinavat” bulunur.

Görsel 45. Zile evlerinde bağdadi teknik ile yapılmış ahşap konsol çıkması.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 46. Zile evlerinde C-S şeklinde tasarlanmış ahşap konsol çıkması.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 47. Odalarda bulunan gömme dolap içerisinde yer alan tuğla ile yapılmış ocak.
Zile, Perihan Özkaleli'nin evi. 38 Ada, 73 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 48. Zile Sanayi ve Ticaret Odasının kullandığı Giray Han Konağı'nın odalarındaki gömme dolap içerisinde yer alan ahşap yüklüklerin günümüzde kullanım şekli.
175 Ada, 1 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 49. Malakari tekniği ile yapılmış tavan göbeği örneği. Münadiye Özerol'un evi.
Zile, Gazneli Sokak. 38 Ada, 76 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 50. Alçı ile yapılmış raf sistemli parsu örneği. Münadiye Özerol'un evi.
Zile, Gazneli Sokak. 38 Ada, 76 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 51. Pekmez yapımında kullanılan pres sistemli ahşap şınavat örneği.
Zile’de bulunan en eski şınavat olduğu için korunarak geleceğe aktarılmasının sağlanması amacıyla 2023 yılında Zile Müzesine kaldırılmıştır. Perihan Özkaleli’nin evi. 38 Ada, 73 Parsel.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 52. Bezemeli ahşap pencere örneği. Çamsoy Konağı. Zile,161 Ada, 62 Parsel.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 53. Zile Ticaret ve Sanayi Odası'nın kullandığı Giray Han Konağına ait bezemeli ahşap kapı örneği. aslına uygun olarak yeniden yapılmıştır. 175 Ada, 1 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 54. Oymalı ahşap merdiven korkuluğu örneği. Çamsoy Konağı. Zile, 161 Ada, 62 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 55. Bahçelerde bulunan çeşme örneği. Zile, Yünipek Konağı.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 56. Zile evlerinde bulunan kuyu örneği. Perihan Özkaleli'nin evi. Zile, 38 Ada, 73 Parsel.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 57. Zile’de “geyikli ev” olarak da bilinen Göynücekli Konağı’nın cumba cephesinde bulunan geyik boynuzu. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 58. Zile’de “geyikli ev” olarak da bilinen Göynücekli Konağı’nın cumba cephesinde bulunan geyik boynuzunun rölöve çizimi. (Seçkin, 2010, s. 157)

Görsel 59. Zile evlerinin bahçesinde bulunan fırın ve ocak bölümünün örneği. Zile Abdullah Koçyiğit'in evi.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

Görsel 60. Zile evlerinin çoğunda bulunan geometrik ve süslemeli tepe penceresi örneği.
Çamsoy Konağı. Zile, 161 Ada, 62 Parsel. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2022.

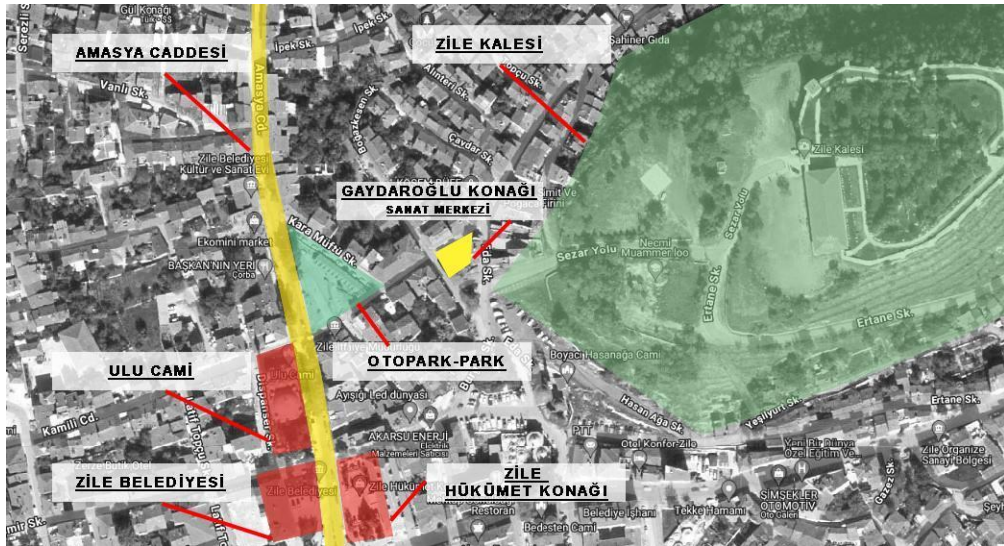
5.BÖLÜM: GELENEKSEL ZİLE EVLERİNDE YENİDEN İŞLEVLENDİRME KAPSAMINDA GAYDAROĞLU KONAĞI SANAT MERKEZİ ÖRNEKLEMİ

Bu tezde alan çalışması olarak Gaydaroğlu Konağı seçilmiştir. Gaydaroğlu Konağı'nın analiz edilmesindeki başlıca sebep, restore edilen diğer binalarda genellikle aslına uygun olmayan bazı müdahalelerle yapıların özgünlüğünün bozulmasına rağmen iki yüz yaşında olan bu konağın emsalleri içerisinde özgünlüğünü koruyarak bilinçli bir restorasyon ve yeniden işlevlendirme örneği olmasıdır.

Bu bölümde tescilli olan Gaydaroğlu Konağı'nın konumu, çevresiyle olan etkileşimi ve yeniden işlevlendirme süreci ele alınacaktır. Bu süreç, Zile Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğünden alınan restorasyon raporu, Kültür ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğünden alınan fotoğraf arşivi ve Yüksek Mimar Adnan Seçkin'den alınan röleve-restorasyon projesinden yola çıkarak analiz edilecektir. Yapının işlev kurgularına uygunluğu incelenecektir.

5.1. Yapının Konumu ve Çevresi

Gaydaroğlu Konağı, Tokat ilinin Zile ilçesinde Dutlupınar Mahallesi Alacalı Caddesi üzerinde, Boğazkesen Sokak kesişiminde, 183.28m² tapu alanı olan, 520 ada 1 parselde, ana taşınmaz tipinde avlulu iki katlı ahşap ev niteliğindedir (TKGM, 2024).

Görsel 61. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezinin konumu ve çevresiyle olan ilişkisinin harita üzerinde gösterimi. TKGM haritası, Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.

Gaydaroğlu Konağı, tescilli yapıların yoğun olduğu Amasya Caddesi'ne 100 m, Selçuklu Döneminde yaptırılan Ulu Cami'ye 114 m, Zile Belediyesi, meydan ve Zile Hükümet Konağına 165 m uzaklıktadır. Yapının hemen arkasında bulunan Eda Sokak kesişiminde Sezar Yolu ve Roma imparatoru Jül Sezar'ın “Veni Vidi Vici” sözünü söylediği Zile Kalesi yer almaktadır. Zile'nin geleneksel çarşılarından biri olan Uzun Çarşı'ya 100 m mesafede, tarihi dokunun içinde bulunmaktadır.

Görsel 62. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi'nin vaziyet planı ve bitişik nizamlarla ilişkisi. Adnan Seçkin arşivinden alınan vaziyet planı Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.

5.2. Yapının Tarihçesi

Zile'nin geleneksel sivil mimarisinin en önemli örneklerinden biri olan Gaydaroğlu Konağı “200 yaşındadır.” (ÇEKÜL Vakfı, 2011, s. 33). Yapı bölgedeki önemli “bey konakları”ndan biridir. Ev olarak kullanılan bu yapı yıllar içerisinde terk edilmiş ve atıl durumda kalmıştır. Zile Belediyesi Kültür ve Sosyal Hizmetler Müdürü Necmettin Eryılmaz, bu yapının belediye tarafından Avukat Kemal Özgöçmen'den alındığını belirtmiştir. Adnan Seçkin 2010 yılında bu yapının yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ve acil olarak müdahale edilmesi gerektiğini tespit etmiştir (Seçkin, 2010, s. 128). Yapılan çalışmalar ve tescil süreci içerisinde restorasyon çalışmaları başlamış ve bugüne kadar farklı dönemlerde Butik Otel ve Sanat Merkezi olarak iki ayrı işlev verilmiştir.

5.3. Yapının Rölöve Projesi

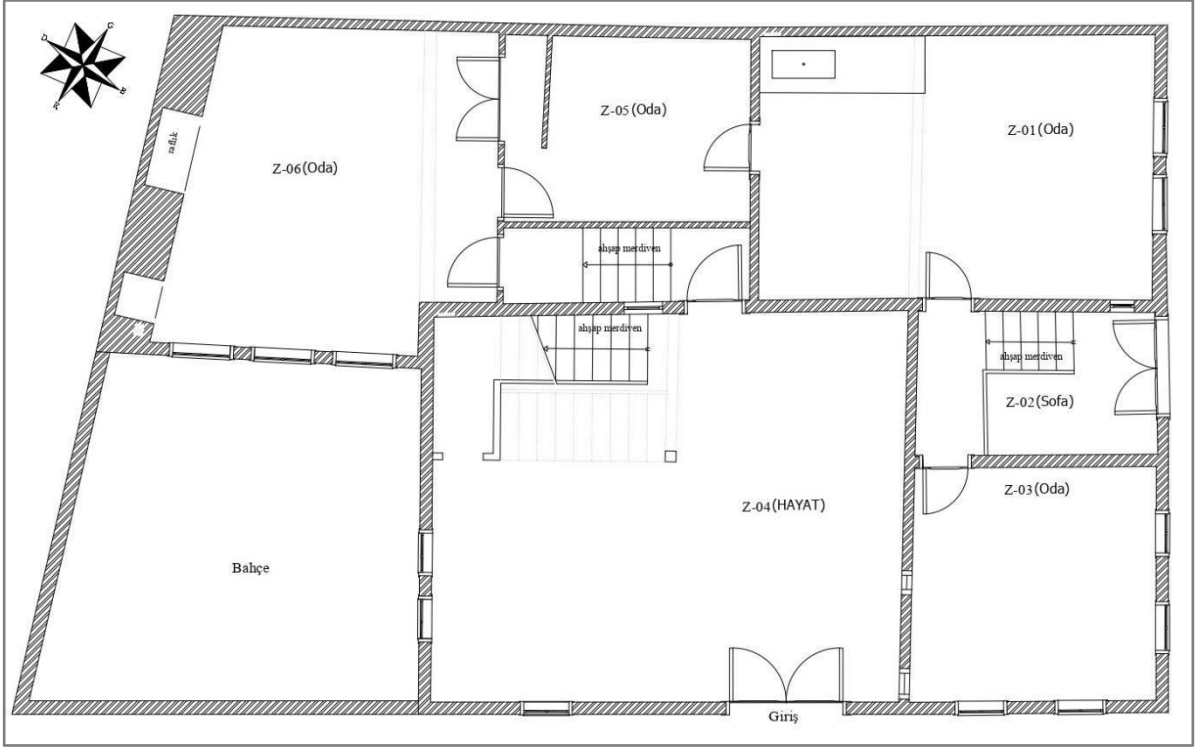
Bu bölümde Gaydaroğlu Konağı'nın rölöve projesi ele alınacaktır. Yapının rölöve ve restorasyon projesini Zile Aktif Mimarlık Mühendislik İnşaat San. Tic.Ltd. Şti. üstlenmiştir. Proje sorumlusu Yüksek Mimar Adnan Seçkin'dir.

5.3.1. Plan

Yapı iç sofalı plan tipindedir. Yapının rölöve projesinde iki ayrı giriş kapısı vardır. 2012 yılında Zile TV'de yayınlanan programda bitişik nizamlı olmadığından ve yapılan çalışmalarda dört ayrı girişinin tespit edildiğinden bahsedilmektedir: Birinci kapı ev sahibinin çalışanları için, ikinci kapı haremlik bölümü için, üçüncü kapı misafirler için, dördüncü kapı ise komşuların iş evine girmesi içindir (Zile TV, 2012, dk. 11:35).

Zamanla bitişik parsellerde yapılaşmalar ile konak köşe nizamda kaldığı için iki kapısı iptal edilmiştir. Kuzey ve batı cephelerinde bulunan giriş kapıları iki ayrı fonksiyona hizmet etmektedir. Alacalı Caddesi'nde bulunan kuzey kapısı ana giriş kapısıdır. Buradan evin sahibi ve misafirler girmektedir. Boğazkesen Sokak'ta bulunan batı kapısı ise çalışanlara aittir. Bu kapıdan girildiğinde çalışanlar için ayrılan mutfak ve oda bölümünün yer alması giriş kat planının iki ayrı fonksiyonda çalışmasını sağlamıştır.

Kuzey kapısı kaldırım ile aynı kottadır. Kapıdan girildiğinde yaklaşık 36 m² alanına sahip Z-04 hayat bölümü bulunur. "Hayat içerisinde çeşme ve su kuyusu bulunmaktadır." (Seçkin, 2010, s. 125).

Görsel 63. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi'nin rölöve projesinin zemin kat planı. Adnan Seçkin arşivi.

Hayat bölümünün her cephesinde bir kapı bulunur. Kuzey kapısı Alacalı Caddesi'ne; güney kapısı, Z-05 ve Z-06 odalarına çıkan altı basamaklı ahşap ve B-01 iş evine inen on bir basamaklı taş merdivenin ortak sahanlığına; doğu kapısı, zeminle aynı kotta bulunan tahmini 25 m² alana sahip bahçeye açılır. Batı kapısı -tarihi bilinmemekle beraber- kapatılarak dış bölümünün başka kişilere konut olarak kiralandığı düşünülmektedir. Görsel 64'te kapı yeri net olarak görülmektedir.

Hayat bölümünün doğu cephesinde bahçeye açılan kapının tam üzerinden başlayan 1.4 m-70 cm ölçüsünde iki adet dikdörtgen ahşap pencere bulunmaktadır. Yerden yüksekliği yaklaşık 2.5 m olan bu pencereler hayat bölümünün dışarıya kapalı olduğunu gösterir niteliktedir. Zile geleneksel evlerinde hayat bölümü genellikle dışarıya kapalı olarak yapılır. Evin mahrem alanlarından biri olarak kabul edilmektedir.

Görsel 64. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi hayat bölümünün restorasyon öncesindeki doğu cephesi görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Hayat bölümünün kuzey cephesinde iki kanattan oluşan ahşap ana giriş kapısı bulunmaktadır. Bu kapının üzerinde hayat bölümünün aydınlanmasını sağlamak için yapılan kapı genişliğinde sabit pencere bulunmaktadır. Kapının yanında yine Alacalı Caddesine bakan 1.4 m-70 cm ölçüsünde yerden yaklaşık 2.5 m yükseklikte başlayan dikdörtgen ahşap pencere olduğu görülmektedir.

Hayat bölümünün batı cephesinde bulunan ve Z-02 sofa bölümünün önündeki sahanlığa açılan kapı kapatılmıştır. Kapı izinin sağ tarafında ise parsu bulunmaktadır.

Görsel 65. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, hayat bölümünün restorasyon öncesindeki batı cephesi görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Hayat bölümünün güney cephesinde ahşap bir kapı ve sol tarafında ise hayat bölümüne bakan sabit çerçeveden oluşan “Kim geldi?” penceresi bulunmaktadır. Bu kapıdan girildiğinde kare planlı sahanlık vardır. Sahanlığın batı cephesi kapalı duvardır. Doğu cephesinde Z-05 ve Z-06 odalarına çıkan altı ahşap basamaklı merdiven bulunur. Bu merdivenden çıkıldığında Z-06 bölümüne ulaşılır. Bu odanın kuzey cephesinde yapının bahçesine ve Alacalı Caddesi’ne bakan üç adet 2 m-1 m ölçüsünde açılır dört kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Odanın doğu cephesinde raflık, ocak ve yüklük işlevlerinde kullanılan dolaplar mevcuttur. Güney cephesi açıklık bulunmayan düz duvar cephesidir. Batı cephesinde ise Z-01 oda ile ortak kullanılan Z-05 kiler bölümü bulunmaktadır. “Bina arsasındaki yamukluk, plan düzleminde Z-06 odasının bulunduğu yere denk geldiğinden, oda içerisine yerleştirilen gömme dolaplar ve ocak ile yamukluk kısmen giderilmeye çalışılmıştır.” (Seçkin, 2010, s. 126).

Görsel 66. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-06 oda bölümününün batı cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki gömme dolap ve kapılar. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Kare planlı sahanlığın güney cephesinde on bir taş basamakla inilen L planlı merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenlerden bodrum kata inildiğinde bir adet fırın ve iki adet ocağa sahip iş evi olarak kullanılan B-01 bölümüne ulaşılmaktadır. Araştırmacı Yazar Ahmet Divriklioğlu bu bölümün hamam olarak kullanıldığını belirtmekle birlikte bu işlevine dair bir veriye ulaşılamamıştır. Bu iş evinin bütün cepheleri, yapının taşıyıcı alanı olduğu için harçlı yığma taş tekniğiyle inşa edilmiştir. İş evinin doğu cephesinde nişler ve duvar yüksekliğinde bir adet ocak vardır. Seçkin, bu ocağı “bağ ocağı” olarak tanımlamıştır (Seçkin, 2010, s. 127). Kuzeydoğu cephesinde tam köşeye denk gelen kapalı fırın bulunmaktadır. Kuzey cephesinde bahçeye çıkılan altı basamaklı ahşap merdiven, tuğla kemerli bahçe kapısı ve kapının hemen sağında fırın ile kapı arasında pencere yer almaktadır. Batı cephesinde ise merdivenin altına denk gelen kısımda bir ocak daha bulunmaktadır.

Görsel 67. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 bodrum katı bölümünün doğu cephesinde bulunan restorasyon öncesinde tuğla ile yapılmış bağ ocağı. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 68. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 bodrum katı bölümünün doğu cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki tuğla ile yapılmış kapaklı fırın ve ocak bölümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 69. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 bodrum katı bölümüne inilen restorasyon öncesindeki yığma taş ile yapılmış merdiven bölümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 70. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 bodrum katı bölümünün batı cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki tuğla ile yapılmış ocak bölümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Boğazkesen Sokak'tan giriş yapılan kapı Z-02 sofa bölümüne açılır. Sofadan beş basamaklı ahşap merdivenle odaların önünde bulunan sahanlığa çıkılır. Sahanlığın güney cephesinde Z-01, batısında Z-03 oda bölümleri bulunur. Z-01 odaya girildiğinde güney cephesinde sonradan eklendiği belli olan tezgâh ve davlumbaz görölmektedir. Batı cephesinde ise iki adet 2 m-1 m ölçüsünde dört kanatlı, ahşap, dikdörtgen açılır pencere bulunmaktadır. Z-03 oda bölümüne girildiğinde ise kuzey cephesinde iki ve batı

cephesinde iki olmak üzere dört adet 2 m-1 m ölçüsünde dört kanatlı, ahşap, dikdörtgen açılır pencere görülmektedir. Doğu cephesinde ise sadece parsu yer almaktadır.

Görsel 71. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-01 oda bölümünün güney cephesinde bulunan sonradan eklenmiş restorasyon öncesindeki tezgâh ve davlumbaz. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 72. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-01 oda bölümünün güney cephesinde bulunan ½ oranında yapılmış, restorasyon öncesindeki ahşap pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 73. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-03 oda bölümünün batı cephesinde bulunan ½ oranında yapılmış restorasyon öncesindeki ahşap pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Z-04 hayat bölümünün güneydoğu kısmında birinci kata çıkılan U planlı, on yedi basamak ve bir sahanlıktan oluşan ahşap merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenden çıkıldığında tek kanatlı, ahşap ve sekizgen çerçeveli tepe penceresi olan kapıdan güneydoğu kuzeybatı yönünde tasarlanmış yaklaşık 39 m² alanına sahip 1-04 sofa bölümüne ulaşılır.

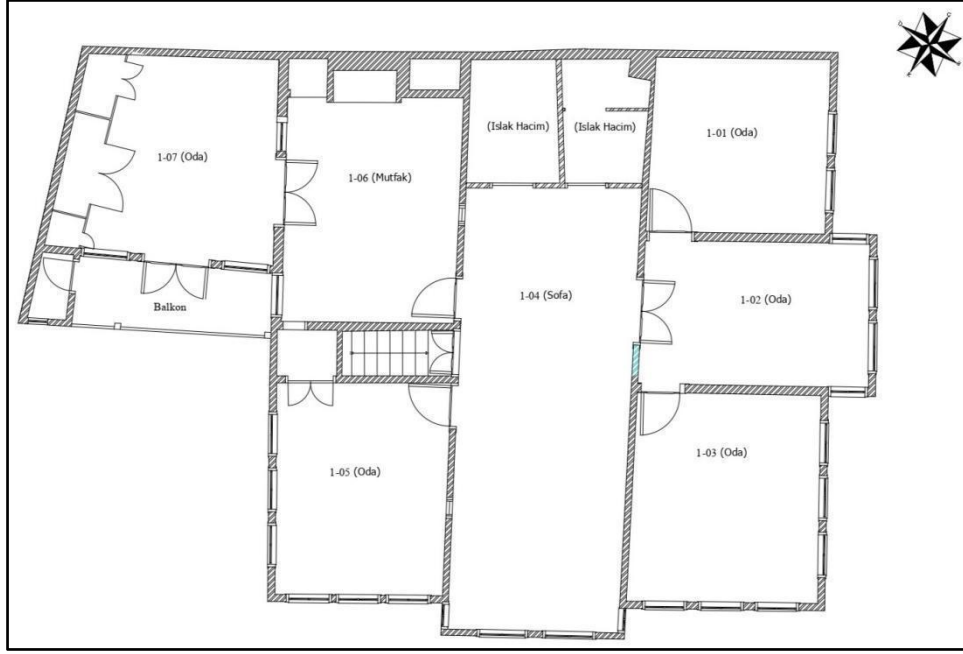

Görsel 74. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, hayat bölümünün güneydoğu cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki ahşap merdiven bölümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 75. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-04 hayat bölümünün güneydoğu kısmında bulunan restorasyon öncesindeki U planlı ahşap merdiven. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Birinci kat planı beş oda, bir mutfak ve bir balkon olmak üzere altı ayrı bölümden oluşmaktadır. Sofa bölümünden üç ayrı odaya geçilir.

Görsel 76. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi'nin rölöve projesinin birinci kat planı. Adnan Seçkin arşivi.

Görsel 77. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümünün güney cephesinde bulunan sonradan eklenmiş restorasyon öncesindeki ıslak hacim görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Sofanın kuzey cephesinde yaklaşık 1m ölçüsünde sokağa çıkmalı şekilde cumba alanı tasarlanmıştır. Cumba cephesinde 2 m-1 m ölçüsünde, ahşap kemer, dört ayrı açılır kanat ve kemer kısmında çıtalı sabit camdan oluşan iki adet pencere ile cumbanın yan cephelerinde 1.8 m-60 cm ölçüsünde, iki adet açılır kanattan oluşan dikdörtgen cumba penceresi bulunmaktadır.

Görsel 78. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümünün kuzey cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki ahşap kemerli pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Sofanın güney cephesinde eski fotoğraflara ve yapım izlerine bağlı olarak sonradan eklenmiş iki ayrı ıslak hacim olduğu görülmektedir. Bu cephe dışarıya kapalı ve penceresizdir.

Görsel 79. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümünün güney cephesinde bulunan sonradan eklenmiş restorasyon öncesindeki ıslak hacim görünümü. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Sofanın doğu cephesinden 1-06 mutfak ve 1-05 oda bölümlerine geçilir. Bu bölümlerin arasında üst kata çıkılan merdiven konumlandırılmıştır. 1-06 mutfak bölümünden 1-07 oda ve bu odadan balkona ulaşılır. 1-06 mutfak bölümünde balkona bakan 1.9 m-80 cm ölçüsünde açılır ahşap dört kanatlı pencere ve 1-05 odası ile 1-06 mutfak arasında, “Servis için kullanılan döner dolap mevcuttur.” (Seçkin, 2010, s. 126). 1-06 bölümünün güney cephesinde raflık ve yüklük olarak kullanılan iki dolap, nişler ve ocak bulunmaktadır. 1-07 odanın kuzey cephesinde balkona açılan 3 m-1.5 m ölçüsünde iki kanatlı ahşap ve cam detaylı balkon kapısı ve her iki yanında 2 m-1 m ölçüsünde ahşap, açılır, dört kanatlı pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde iki adet yüklük ve raf işlevli dolap, bir adet ocak bulunmaktadır. “Bina arsasındaki yamukluk üst katta, 1-07 odasının bulunduğu yere denk geldiğinden, oda içerisine yerleştirilen gömme dolaplar ve ocak ile yamukluk kısmen giderilmeye çalışılmıştır.” (Seçkin, 2010, s. 126). Balkonun doğu cephesinde kiler olarak kullanılan ahşap kapılı bir alan mevcuttur.

Görsel 80. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-05 oda bölümünden 1-06 oda bölümüne restorasyon öncesindeki bakış. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 81. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-06 oda bölümünün güney cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki gömme dolap, ocak ve depolama alanı. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Sofanın batı cephesinde iki kanatlı, yarı oranında cam ve sekizgen çerçevesi tepe penceresi olan ahşap kapıdan 1-02 odaya, bu odadan ise 1-01 ve 1-03 odalara ulaşılır. 1-02 bölümü geçiş niteliğinde olup, Z-02 sofa bölümünün hemen üstünde bulunur ve cepheden yaklaşık 1 m ölçüsünde Boğazkesen Sokağa çıkmalı şekilde cumba alanı olarak tasarlanmıştır. Cumba ve cumbanın yan kısımlarında 1-04 sofada bulunan pencere tasarımının aynısı bulunmaktadır. 1-01 bölümünün batı cephesinde sokağa bakan iki adet, 1-03 bölümünün batı cephesinde iki adet, kuzey cephesinde üç adet 2 m-1 m ölçüsünde ahşap, açılır, dört kanatlı pencere vardır.

Görsel 82. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-02 oda bölümünün güney cephesinden Z-01 sofa bölümüne geçilen restorasyon öncesindeki iki kanatlı ahşap kapı ve geometrik tepe penceresi. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 83. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-02 oda bölümünün batı cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki cumba ve ahşap kemerli pencereleri. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 84. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-03 oda bölümünün batı ve kuzey cephesinde bulunan ½ oranında yapılmış restorasyon öncesindeki ahşap pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 85. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-01 oda bölümünün batı cephesinde bulunan ½ oranında yapılmış restorasyon öncesindeki ahşap pencereler. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Z-04 hayat bölümü, Z-02 sofa bölümü ve B-01 iş evi zemini altıgen “şeşhane tuğlası” ile bunlar dışında yapıdaki bütün zeminler 18 ve 24 cm ölçüsünde ahşaplarla döşenmiştir.

5.3.2. Cephe Özellikleri

Gaydaroğlu Konağı bitişik nizamlı bir yapıdır. Alacalı Caddesi ve Boğazkesen Sokak keşişiminde köşede bulunmaktadır. Kuzey cephesi Alacalı Caddesi’ne, batı cephesi Boğazkesen Sokak’a bakar.

Doğu ve güney cepheleri bitişik nizamlı yapıların olması sebebiyle dışa kapalıdır.

Kuzey cephesi ana giriş kapısının olduğu cephedir. Ahşap, iki kanatlı ana giriş kapısının hemen üstünde kapı genişliğinin ölçüsünde hayat bölümünü aydınlatan sabit tepe penceresi bulunmaktadır. Kapının sağ ve sol tarafında üst kat konsol çıkmaları ile hizalı taşıyıcı ahşap kolonlar yer alır. Sağ kolonun yanında iki, sol kolonun yanında bir adet 2 m-1 m ölçüsünde ahşap, açılır, dört kanatlı, pervazlı pencere bulunmaktadır. Konsol çıkmaları ‘S’ ve ‘C’ şekillerinde tasarlanmıştır. Cephede toplam dört adet konsol çıkmaları bulunmaktadır. Kuzey cephesinin üst katı üçe bölünmüş, ortada kalan cumba kısmı sağ ve sol

cephelerinden daha çıkmalı olarak tasarlanmıştır. Cumba kısmında iki adet kemerli, 2 m-1 m ölçüsünde, ahşap, dört kanatlı ve sabit camlı pencere bulunmaktadır. Cumbanın sağ ve sol kısımlarında bulunan cephelerde ise üçer adet 2 m-1 m ölçüsünde ahşap, açılır, dört kanatlı pencere bulunmaktadır.

Görsel 86. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Alacalı Caddesi'nden kuzey ve batı cephesine restorasyon öncesindeki bakış. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Kuzey cephesinde caddeye bakan bahçe kısmı vardır. Bu bahçe kısmına açılan bodrum bölümünde iş evi penceresi ve iki kanatlı kapısı; zemin kat bölümünde üç adet 2 m-1 m ölçüsünde açılır, dört kanatlı, ferforje korkuluklu, ahşap pencere; birinci katta bulunan iki kanatlı ahşap balkon kapısının sağ ve sol yanında birer adet 2 m-1 m ölçüsünde ahşap, açılır, dört kanatlı pencere; kapı üzerinde kapı genişliğinde bir adet yatay tepe penceresi bulunmaktadır.

Görsel 87. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, kuzey cephesinde bulunan restorasyon öncesindeki balkon çıkması, kapısı ve pencereleri. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Görsel 88. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, kuzey cephesinde bulunan zemin kat bölümünün restorasyon öncesindeki ferforje korkuluklu pencereleri. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Batı cephesinin zemin katında ortada giriş kapısı ve üzerinde kapı genişliğindeki yatay tepe penceresi bulunmaktadır. Kapının sağ ve sol kısımlarında ikişer adet 2 m-1 m ölçüsünde, ahşap, dört kanatlı pencere mevcuttur. Üst katta kapı hizasında iki adet kemerli, 2 m-1 m ölçüsünde, ahşap, dört kanatlı ve sabit camlı pencerenin yer aldığı çıkma yer almaktadır.

Çıkmanın sol tarafında üç adet, sağ tarafında da iki adet 2 m-1 m ölçüsünde ahşap, açılır, dört kanatlı pencere mevcuttur.

Görsel 89. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Boğazkesen Sokak'tan yapının batı cephesine restorasyon öncesindeki bakış. Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

5.4. Restorasyon ve Yeniden İşlevlendirme Süreci

Geleneksel Zile evlerinin bütün özelliklerini barındıran ve yansıtan Gaydaroğlu Konağı tescilli ve tarihi bir konaktır. Konağa ilk restorasyon sürecinde butik otel işlevi verilirken ikinci restorasyon projesiyle sanat merkezi işlevi kazandırılmıştır.

Zile Aktif Mimarlık Mühendislik İnşaat San. Tic. Ltd. Şti. tarafından 2010 yılında rölöve ve restorasyon projesi çizilen Gaydaroğlu Konağı'nın "Butik Otel" restorasyon uygulama projesi 2012 yılında Akropol Proje Mimarlık Mühendislik San. Tic. Ltd. Şti. tarafından yapılmıştır (AKROPOL, 2012). Zile Belediyesi, konağı 2023 yılında sanat merkezi işlevi için tekrar restore ettirmiştir.

"Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli projesi, 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı MDP kapsamında desteklenmiştir. 2013 Yılı Dezavantajlı Gruplara Yönelik Sosyal İçerme Mali Destek Programı kapsamında, Zile Kaymakamlığının uygulayıcısı olduğu amacı TR83 Bölgesinde yer alan Zile İlçesinde dezavantajlı grupların fırsatlara ve kaynaklara eşit erişimini sağlayarak toplumsal bütünleşmenin gerçekleştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması olan "Değişen Hayatlar Gelişen Zile Projesi" uygulanmış, restorasyon işlemi başarıyla gerçekleşmiştir." (OKA, 2018, s. 9).

Ahşap taşıyıcılı, kerpiç dolgulu yapılar, canlı ve yıllar içerisinde yaşamaya devam eden sürdürülebilir malzemelerle inşa edilmesi sebebiyle içinde yaşam olmadığı takdirde iklim, hava koşulları ve bakımsızlık nedeniyle deformasyon ve tahribata uğrar. Gaydaroğlu Konağı da bu malzemelerle inşa edilmiş sivil mimari örneğidir. Uzun yıllar atıl durumda kalması birçok olumsuz etkiye sebep olmuştur. Yapının iç duvarlarında sıvaların dökülmesi ile kerpiç dolgunun ve bazı yerlerde ahşap hatılların ortaya çıktığı görülmektedir.

Görsel 90. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, restorasyon öncesinde iç mekân duvarlarındaki deformasyonlar.Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Cephelerde bulunan kireç sıvaların bölge bölge dökülmesiyle kireç dolgular ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde yağmur ve rüzgâr sebebiyle aşınmalar ve şişmeler meydana gelmiştir. Kerpiç dolgunun döküldüğü yerlerde ise ahşap taşıyıcılar ortaya çıkmış ve bu taşıyıcıların doğal şartlarda zarar görmesiyle birlikte çökmeler meydana gelmiştir.

Cephelerde bulunan ahşap, yatay kat silmeleri, köşe dikmeleri, konsollar, konsol başlıkları, hatıllar, pencere kanatları, çerçeveleri ve camları, pencere lentoları, giriş kapıları, dekoratif kaplamalı çatı saçakları, balkon zemini, saçakları ve küpeşteleri zarar gören yapı elemanlarıdır. Çatı da kiremit ve ahşap malzemeler tahribata uğramış bazı yerlerde çökmeler meydana gelmiştir. Çatı tahribatı, yapıda yağmur suyunun direkt konsollara ve dolgu malzemelerine ulaşmasına neden olur. Bu da yapının çürümesini hızlandıran sebeplerdendir.

Görsel 91. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, restorasyon öncesindeki cephe tahribatları.
Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

5.4.1. Butik Otel

Butik Otel işlevi seçilirken Zile'deki turizm altyapısında eksik olan konaklama problemine çözüm sağlanması amaçlanmıştır.

Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli, GOP Üniversitesi Zile Otelcilik ve Turizm İşletmeciliği Yüksekokulu öğrencilerine uygulama ve eğitim alanı olarak faaliyet göstermiş aynı zamanda lisans eğitimi veren Zile Dinçerler Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu için de uygulama oteli olarak kullanılmıştır.

Restorasyon projesi çerçevesinde plan ve cephe oynamaları yapılmıştır.

Görsel 92. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu sonrası cephe görünümü.

Necmettin Eryılmaz fotoğraf arşivi.

Yapının restorasyon uygulamasında, kuzey ve batı cephelerinde bulunan iki ayrı fonksiyona hizmet eden giriş kapılarının yeri değişmemiş, olduğu gibi korunmuştur.

Batı cephesinin pencere yerleri ve doğramaları değişmemiştir. Kuzey cephesinde ise ana giriş kapısının sol tarafında bulunan tek pencere, iki pencere şeklinde değiştirilerek cephede simetri düzeni sağlanmıştır.

Görsel 93. Gaydaroglu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde batı cephesi çizimi. Adnan Seçkin arşivi.

Görsel 94. Gaydaroglu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde kuzey cephesi çizimi.

Adnan Seçkin arşivi.

B-01 iş evi haricinde yapının iç ve dış duvarları raspa edilmiş, zarar görmüş taşıyıcı ahşap elemanlar, emprenye¹ edilmiş ahşaplarla değiştirilmiştir. Bu elemanların aralarına tekrar kerpiç dolgu ve yine kerpiçle sıvama yapılmıştır. Kerpicin korunması ve böceklenmeyi engellemek adına tatlı kireç sıvayla duvarlar kaplanmıştır.

Tüm iç mekân döşeme ahşapları sökülüp, kaplama altından çıkan deforme olan ya da işlevini kaybeden ahşap kiriş elemanları aslına uygun olan emrenye edilmiş yeni malzemelerle değiştirilmiştir.

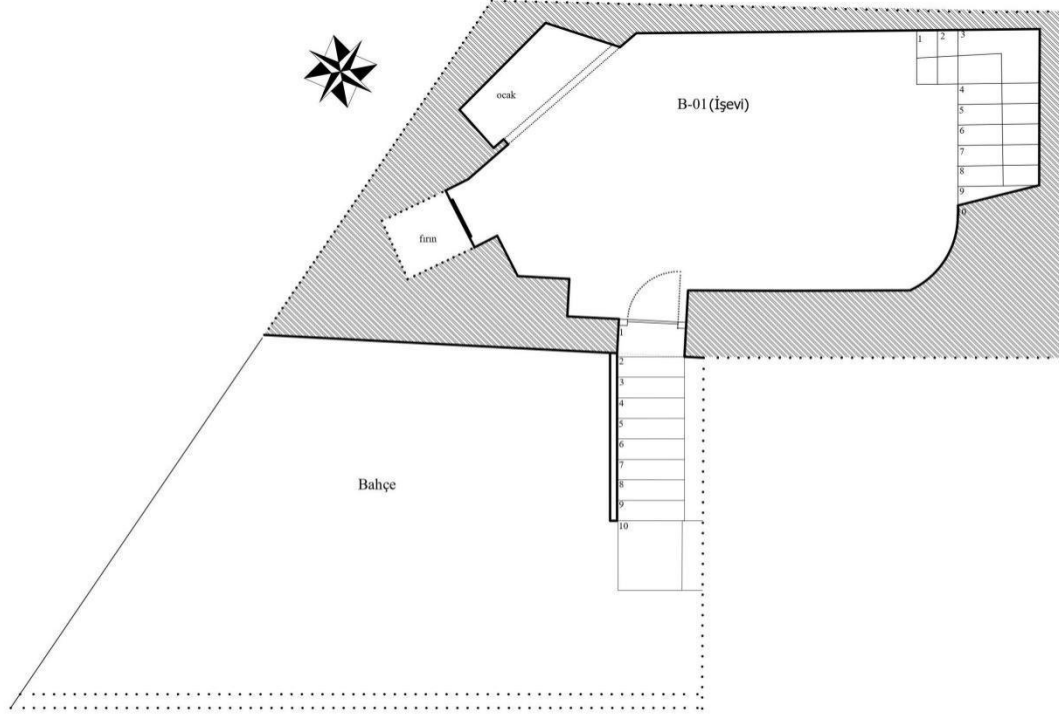
Ahşap tavan silmeleri, süpürgelikler ve ahşap tavanların çürüyen ve bozulan kısımları aslına uygun sert ağaçlarla yenilenmiş, sağlam durumda olanlar zımpara ile temizlenip tekrar yerine takılmıştır.

Tüm oda kapılarının ve pervazlarının deforme olan yerlerinde iyileştirmeler yapılmış, ahşap yüzeylere emprenye malzemesi sürülerek koruma altına alınmıştır.

Orijinal pencere çerçeveleri ve çıtalarının eksilen ve deforme olan kısımları iki kat emprenye edilmiş birinci sınıf çam keresteden yeniden yapılmıştır. Tüm yüzeylere iyileştirme işlemlerinden sonra açık kahverengi ahşap koruyucu malzeme sürülmüştür.

B-01 iş evinin moloz taş duvarlarının harç kısımları sökülmüş, duvarlar yeni moloz taşlarla tekrar örülmüştür. Ocak kısımlarında tespit edilen bozulmalar onarılmıştır. Bahçe kısmına açılan kapının önüne sonradan eklenen dolgu boşaltılmış, kapı yenilenerek bahçeye açılma işlevini tekrar kazanmıştır. Z-04 hayat bölümünden iş evine inilen taş merdivenin raspası yapılarak, merdiven iş evi zemininde kullanılan şeşhane tuğlasıyla kaplanmıştır.

¹ Ahşap zamanla mantar, böcek ve kurtçuk gibi zararlı canlılar tarafından hasar alır ve kullanım süresi azalır. Bunu önlemek için ahşabın üzerine sürülen kimyasal maddenin emdirilme işlemine “emprenye” denir.

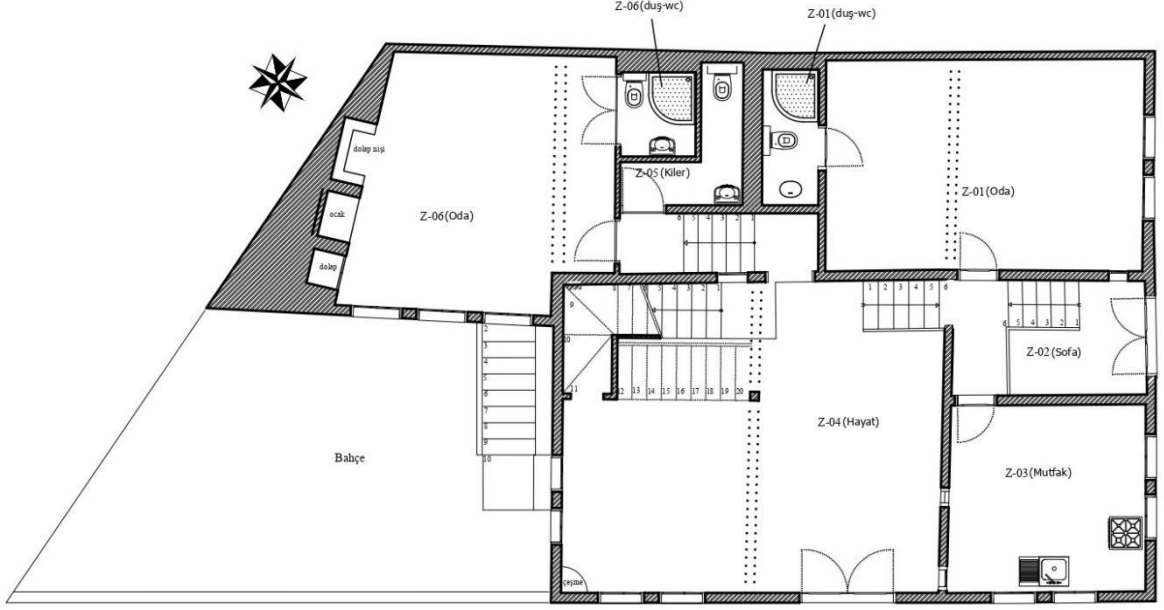
Görsel 95. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde B-01 iş evi ve bahçe planı çizimi.

Adnan Seçkin arşivi.

Kuzey ana giriş kapısından girildiğinde Z-04 hayat bölümünün zeminindeki sonradan yapılan beton kaplama kaldırılmış, zemin restorasyon projesine göre önerilen kotta düzleştirilmiş, sıkıştırılan zemin şeshane tuğlasıyla kaplanmıştır. Hayat bölümünden birinci kata çıkılan L plan tipine sahip merdivenin ahşap basamakları onarılmış, korkuluklarının kötü durumda veya yok olan yerleri aslına uygun olarak tekrar yapılmış, üzerine açık kahverengi ahşap koruyucu uygulanmıştır. Merdivenin alt kısmında bulunan çeşme kaldırılmış, su kuyusu kapatılmış ancak yeri hâlen belli olmaktadır.

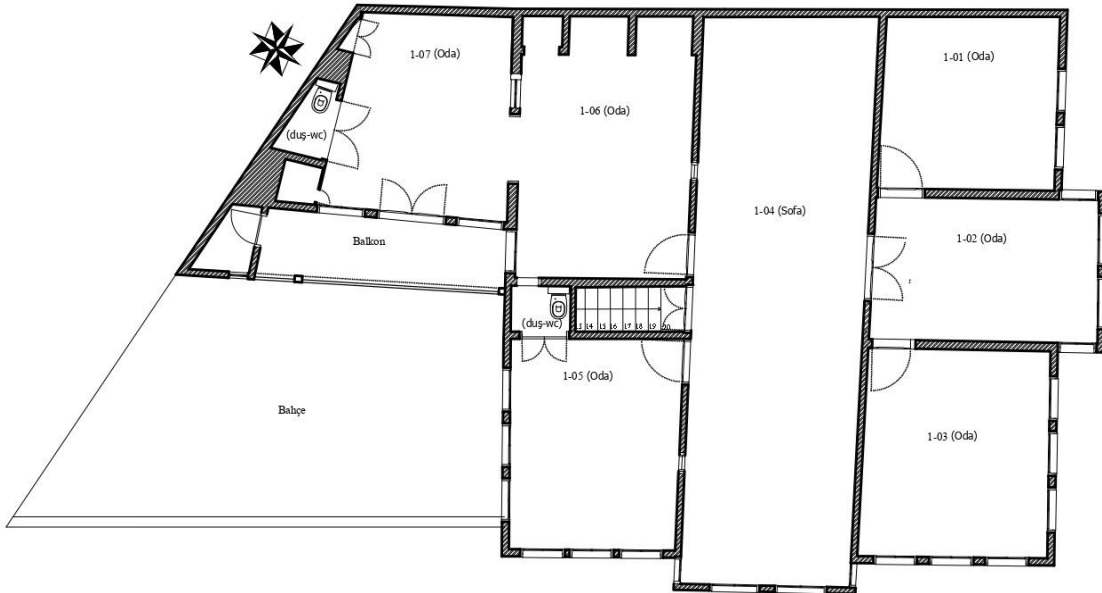
Z-04 hayat bölümünden Z-06 oda bölümüne çıkılan merdivenler onarılmıştır. Z-06 odanın dolap kapaklarının orijinal hâli temizlenmiş, koruyucu ahşap boya uygulaması yapılmıştır. Z-06 kiler bölümü ıslak hacim olarak işlevlendirilmiş, duvarlar örülerek üç ayrı mahale ayrılmıştır. Z-05 odadan, merdiven sahanlığından ve Z-01 oda bölümünün içinden ıslak hacme giriş kapısı açılmıştır.

Kuzey duvarında aslına uygun olarak Z-02 sofa bölümüne geçilen kapı tekrar açılmış, altı basamaklı ahşap merdivenle Z-04 hayat bölümüne bağlantı sağlanmıştır. Z-02 sofa bölümünden Z-01 ve Z-03 bölümlerine ulaşılmaktadır. Z-03 bölümü mutfak olarak işlevlendirilmiştir.

Görssel 96. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde giriş kat planı çizimi.
Adnan Seçkin arşivi.

1-04 sofa bölümünün güney duvarına sonradan eklenen ıslak hacim üniteleri kaldırılmış zemini eski hâle getirilerek sofa bölümü genişletilmiştir. 1-04 ve 1-06 oda arasında bulunan dönme dolap bölümü ve 1-07 oda bölümünün dolap içi kısmı ıslak hacim olarak işlevlendirilmiştir. Balkon bölümünün saçakları ve korkulukları aslına uygun olarak tekrar yapılmıştır.

Görssel 97. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu projesinde birinci kat planı çizimi.
Adnan Seçkin arşivi.

Görsel 98. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu uygulama süreci. Necmettin Eryılmaz arşivi.

Görsel 99. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu uygulama süreci. Necmettin Eryılmaz arşivi.

Görsel 100. Gaydaroğlu Konağı Butik Oteli restorasyonu uygulama sürecinde kuzey ve batı cephesi.
Necmettin Eryılmaz arşivi.

Zile'nin en önemli sivil mimari yapılarından olan Gaydaroğlu Konağı butik otel projesi için restore edilmiş fakat yapının kapasitesine göre uygun işlev seçimi yapılamamıştır. Butik otelin gereksinim duyduğu her odada ıslak hacim ünitesi sağlanamamıştır. Islak hacim yapılabilmesi için bina içerisinde tesisat ve plan değişikliklerin yapılması gerekirdi. Yapının orijinal dokusuna ve plan organizasyonuna zarar vereceği için böyle bir plan değişikliği yapılmamıştır. Bu durum otel performansını düşürmüştür.

Bu nedenle yapı, butik otel işlevini devam ettirememiş, senelerce atıl durumda kaldığı için tahribata uğramıştır.

5.4.2. Sanat Merkezi

Görsel 101. Gaydaroglu Konağı Sanat Merkezi kuzey cephesi.
Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.

Zile Halk Eğitim Merkezine bağlı öğretmenlerin belediyeden yer talebi üzerine senelerce atıl durumda kalmış olan dokuz oda, iki sofa, bir hayat, bir balkon ve bir bahçesi bulunan Gaydaroglu Konağı, Halk Eğitim Merkezi öğretmenleri ve Zile Belediyesi tarafından aslına uygun olarak 2022 yılında yenilenmiş; sanat merkezi olarak işlevlendirilmiştir. Konağın tadilatını ve eskimiş ahşapların yeni boyaalarını sponsorların desteğiyle öğretmenler yapmıştır. İç mekân tasarımında kullanılan aksesuarlar öğretmenlerin ve belediyenin imkânlarının yanında Sanat Merkezinde açılan kurslardan ortaya çıkan eserlerle oluşturulmuştur. Yeniden işlevlendirme kurgusuna uyum sağlayacağı düşünülerek geleneksel bir yapıda geleneksel sanatları yaşatmak için yola çıkılmıştır. Sanat Merkezinin aktif olarak kullanılması bu işlevin isabetli bir seçim olduğunu göstermektedir.

Bugünlerde Gaydaroglu Konağı Sanat Merkezinde iki yüzden fazla öğrenciye Halk Eğitim Merkezi tarafından her gün ut, bağlama, keman, ney, epoksi, kilim, dokuma, resim, rölyef, ahşap yakma gibi kurslar verilmekte; kursiyerler düzenlenen sergilerde ve belirli noktalarda ürünlerini satabilmektedir. Böylece hem kadın istihdamı sağlanmakta hem de bu durum Zile'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına destek olmaktadır. Ayrıca belirli akşamlarda Zile Musiki Derneği (Hoşseda) grubu tarafından halk müziği ve sanat müziği fasılları yapılmaktadır. Sanat Merkezi, Zile halkına ve sanatçılara istihdam sağlamanın yanı sıra sosyalleşme noktası olmuştur.

Görsel 102. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kuzey cephesi. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

5.5. Sanat Merkezi Projesi Kararları

Butik Otel restorasyonunda verilen işlevin devamlılığının sürdürülememesi ile atıl durumda kalan yapının yeni işlevi için tekrar yenileme projesi oluşturulmuştur. Belediye ve eğitimciler el birliğiyle bu projeyi hayata geçirmiştir.

Yenileme sürecinde yapıda kullanılan ahşaplar temizlenerek koyu kahverengi boya ve koruyucu vernik ile tekrar boyanmıştır. İç duvarların sıvaları sağlam olması sebebiyle sadece boya yapılmıştır. Cephenin kerpiç dolgu ve kerpiç sıvaları sağlam durumda fakat boyası zarar gördüğü için sadece dış cephe boyası yapılmıştır. Zile içerisinde “Sarı Konak” olarak tanınan Sanat Merkezinin dış cephe rengi için ilgi çeken sarı bir renk seçilmiştir. Bu renk Zile kent dokusuna aykırıdır. Eğitimciler sarı renkle bütün dünyayı tek çatı altında toplayan güneşin rengini yansıtmak istediklerini belirtmişlerdir. Belediye Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğünden turizm açısından bu rengin ilgi çekmekte olduğunu, önünde fotoğraf çekerek paylaşımların yapılması Zile’nin tanınırlığı açısından olumlu sonuçlar verdiği bilgisi alınmıştır.

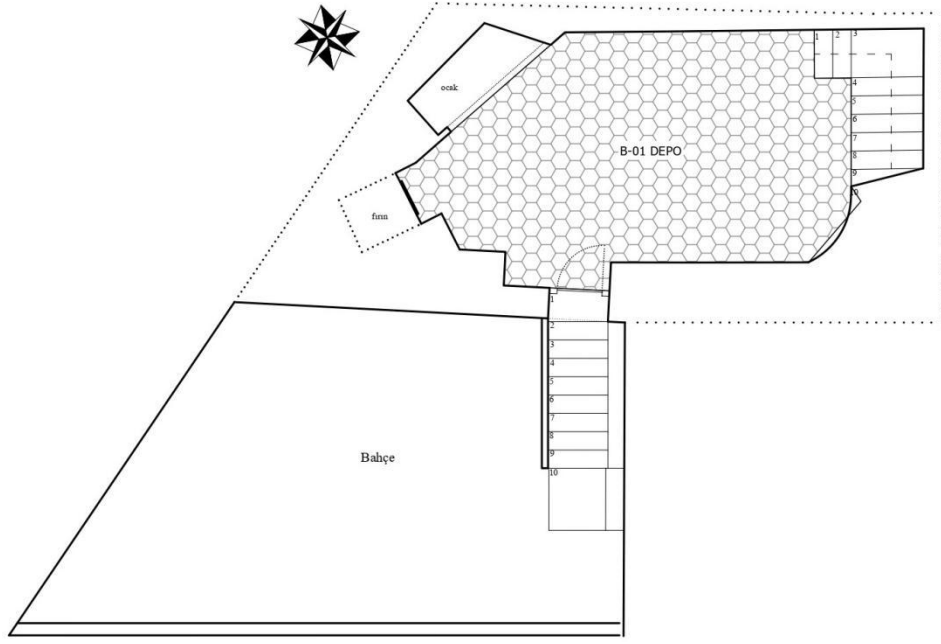
Görsel 103. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi dış cephede boyama süreci.

Erişim: 18.02.2024. <https://tls.tc/yp9ka>

5.5.1. Plan

Sanat merkezi işlevinde yeni mekânlar yaratılmamış, hâlihazırda bulunan mekân bölümleri farklı işlevlerde kullanılarak yapının orijinali korunmuştur.

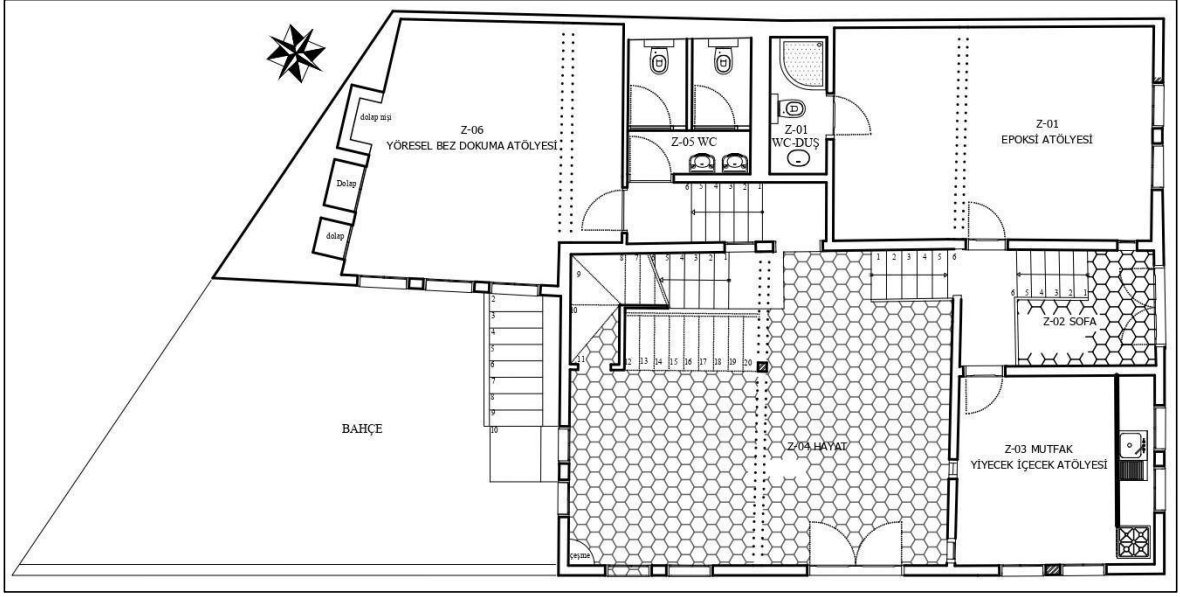
Gaydaroğlu Konağı'nda B-01 bölümü iş evi olarak kullanılırken sanat merkezinde depo olarak kullanılmaktadır. Bu bölüm heykel ve seramik kursları için ideal bir mekândır. Yeni bir kurs açılarak bu bölümün aktif kullanılması sağlanabilir.

Görsel 104. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi restorasyonu projesinde B-01 depo bölümü çizimi.
Adnan Seçkin arşivi Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.

Görsel 105. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, B-01 depo bölümü.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 106. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi restorasyonu projesinde giriş kat bölümü çizimi.

Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.

Z-04 hayat bölümü geçmişteki gibi kullanıcıların ortak toplanma alanıdır. Kursiyerlerin beklediği, sosyalleştiği ve bütün mahallere ulaşabildiği giriş bölümüdür. Doğu cephesinde bulunan bahçe kısmı temizlenmiş, kursiyerlerin caddeye çıkmadan hava alabilecekleri bir mekân olmuştur. Hem kursiyerlerin para kazanması hem de sanat merkezinin sermayesine katkı sağlamak amacıyla Z-03 yiyecek içecek atölyesinde günlük ürünlerin satışının yapıldığı bir restoran alanı oluşturulabilir.

Görsel 107. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, hayat bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 108. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, bahçe bölümü. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Z-06 bölümü yöresel bez dokuma atölyesidir. Atölyenin doğu cephesinde bulunan dolaplar ve dolap nişi dokuma malzemelerinin konulduğu depolama alanı olarak aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Peştamal ve aşiret kemerleri gibi ürünler dokunmakta, mum batık uygulamaları yapılmaktadır. Batı cephesinde bulunan butik otel restorasyonu sürecinde atölyeden Z-05 tuvalet bölümüne açılmış olan kapı, iptal edilerek merdiven sahanlığına taşınmıştır.

Görsel 109. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-06 yöresel bez dokuma atölyesi.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Z-05 tuvalet bölümünde iki ayrı tuvalet kabini yapılarak genel kullanıcıya açılmıştır. Bu bölüm yapının orijinal malzemesinin dışında beyaz karo ile döşenmiş, kabinlerin kapıları plastik malzemeden yapılmıştır.

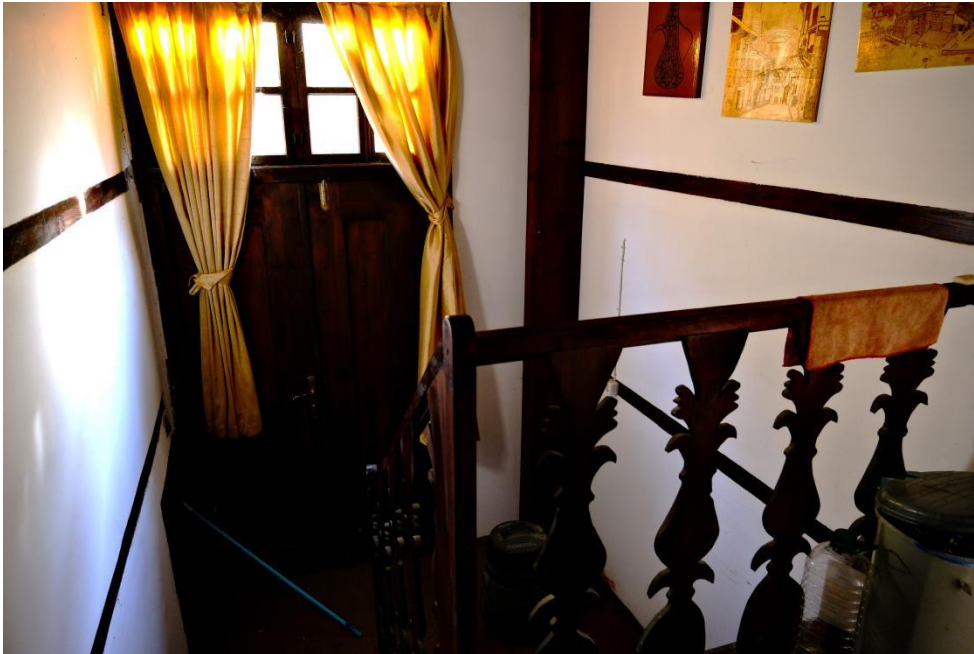

Görsel 110. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-05 tuvalet bölümü.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Z-04 hayat bölümü ve Z-02 sofa bölümünden Z-01 ve Z-01 bölümlerine geçiş yapılmaktadır.

Görsel 111. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-04 hayat bölümünden Z-02 sofa, Z-01 ve Z-01 bölümlerine geçiş alanı. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 112. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-02 sofa bölümünden Z-01 ve Z-01 bölümlerine bakış. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Z-01 oda bölümü epoksi atölyesi olarak kullanılmaktadır. Bu atölyede takı, aksesuar, mobilya parçaları gibi epoksi ile süslemeler yapılmaktadır. Z-01 ıslak hacminde bulunan duş kabin kullanılmadığı için atıl durumdadır. Bu kısım, yapının orijinal hâline getirilerek atölyede kullanılan malzemelerin konulabileceği depolama alanı olarak işlevlendirilebilir.

Görsel 113. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-01 epoksi atölyesi.

Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

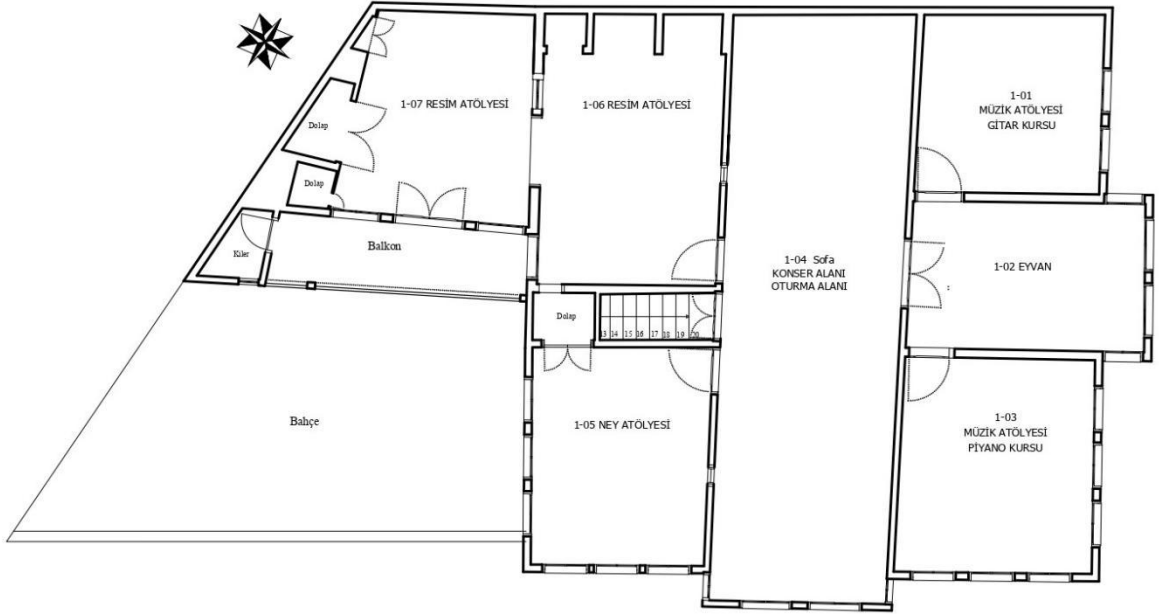
Görsel 114. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-01 ıslak hacim bölümü.

Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024

Z-03 bölümü mutfak ve yiyecek içecek atölyesi olarak kullanılmaktadır. Odanın batı cephesine orinalinde olmayan ocak, tezgâh, evye ve buzdolabı yerleştirilmiştir.

Görsel 115. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, Z-03 mutfak ve yiyecek içecek atölyesi.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 116. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi restorasyonu projesinde birinci bölümü çizimi.
Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.

Birinci kat bölümüne çıkıldığında 1-04 sofa bölümü hem oturma alanı hem de Zile Musiki Derneği (Hoşseda) grubu ve sanat merkezi kursiyerlerinin prova yaptığı alan olarak kullanılmaktadır.

Görsel 117. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümü.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 118. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-04 sofa bölümü.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

1-06 ve 1-07 bölümleri resim atölyesi olarak kullanılmaktadır. 1-07 bölümünün doğu cephesinde bulunan dolaplardan ortada olanı butik otel işlevinde tuvalet olarak kullanılırken sanat merkezinde resim malzemelerinin kullanıldığı depolama alanı olarak

işlevlendirilmiştir. Dışa kapalı duvara en yakın olan dolabın içindeki tesisat kaldırılmamış dolap ölçüsünde lavabo yerleştirilerek hem el yıkama hem de bulaşık yıkama alanı olarak kullanılmaktadır. Bu bölümden balkona çıkılmaktadır. Balkonun doğu cephesinde kiler, tekrar aynı işlevde kullanıma açılmıştır.

Görsel 119. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-06 resim atölyesi bölümü.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 120. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-07 resim atölyesi bölümü.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

1-05 bölümü ney atölyesi olarak kullanılmaktadır. Kuzey cephesinde bulunan tuvalet bölümü orijinal hâline geri döndürülerek depolama alanı oluşturulmuştur.

Görsel 121. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-05 ney atölyesi bölümü.

Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

1-02 eyvan bölümünde şu anda aktif bir işlev olmamakla beraber bir kısmı paravanla kapatılarak mescit alanı ve 1-01 ve 1-03 bölümlerine geçiş alanı olarak kullanılmaktadır

Görsel 122. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, mescit olarak kullanılan 1-02 eyvan bölümü.

Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

1-01 müzik atyesinde gitar, 1-03 müzik atyesinde piyano kursları verilmektedir.

Görsel 123. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-01 müzik atyesi gitar kursu bölümü.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 124. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi, 1-03 müzik atyesinde piyano kursu bölümü.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

5.5.2. Malzeme ve Kimlik Ögeleri

Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezinde bulunan kimlik ögeleri; parsu, geometrik pencere, iş evi, fırın, ocak, gömme dolap içinde yüklük, ocak ve raflık, tavan işlemleri, balkon işlemleri, kemerli pencere, merdiven korkuluklarıdır.

Görsel 125. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden parsu örneği.

Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Parsu eski Zile evlerinde bulunan ve genellikle oda kapılarına yakın duvardaki pencere ve raf sistemidir. Gaz lambası rafta durur. Yakıldığı zaman hem orta sofabı hem de odayı aydınlatır. Tatlı kireç, alçı ve ahşap ile yapılan bu sistem Zile evlerinin geleneksel özelliklerindedir.

Görsel 126. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden geometrik pencere örneği.

Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

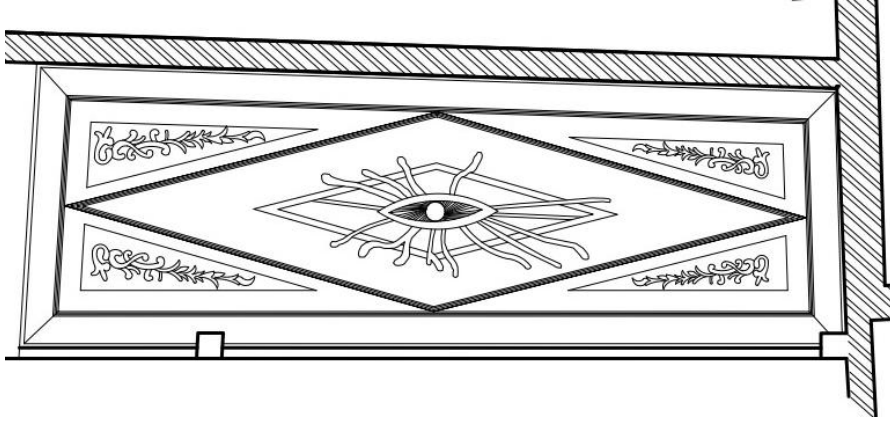
Görsel 127. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden iş evi, ocak ve kapalı fırın örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 128. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden gömme dolap ve içinde yüklük, ocak ve raflık örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

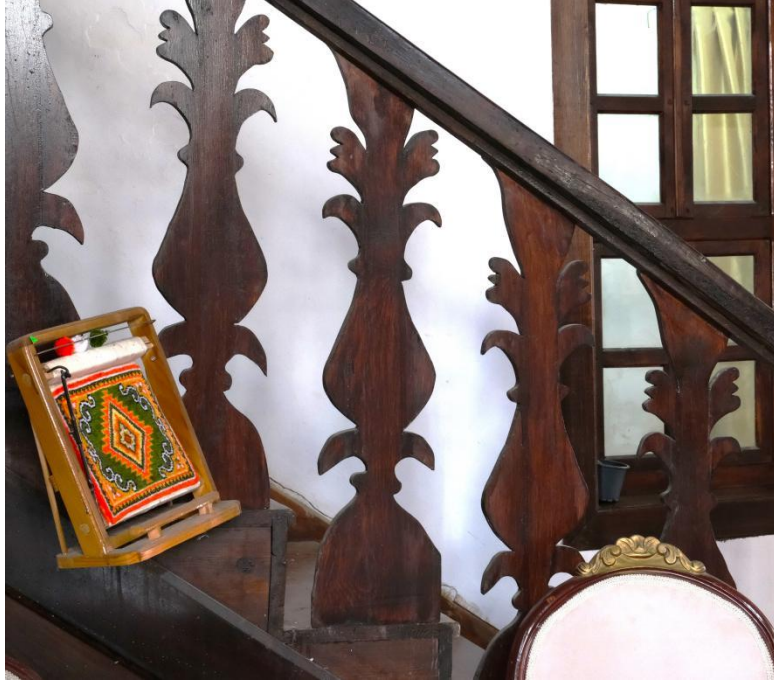
Görsel 129. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden balkon tavanında örümcek formu ahşap süsleme örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

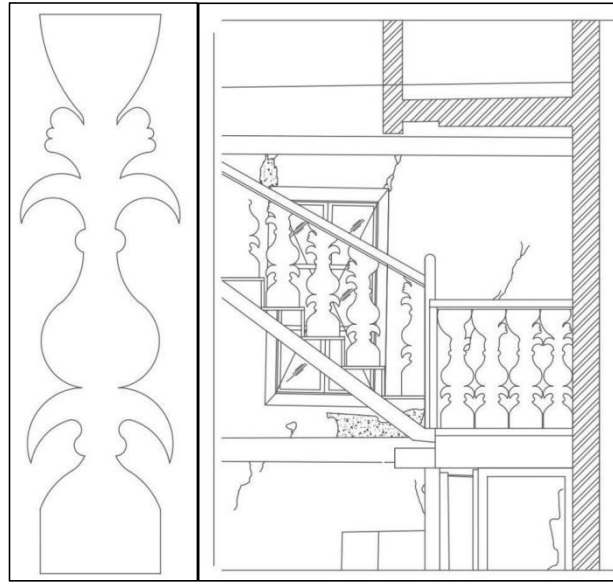
Görsel 130. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden balkon tavanında örümcek formu ahşap süsleme örneği detayı. Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.

Görsel 131. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden kemerli ahşap pencere örneği. Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 132. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden ahşap merdiven korkuluğu örneği.
Aybike Nur Kılıçgil fotoğraf arşivi. 2024.

Görsel 133. Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi kimlik ögelerinden Ahşap merdiven korkuluğu örneği detayı.
Adnan Seçkin arşivi. Aybike Nur Kılıçgil tarafından düzenlenmiştir.

SONUÇ

Katmanlı kültür birikimi olan Tokat'ın Zile ilçesinin geçmişi, kaynaklara göre yaklaşık 4000 yıl öncesine dayanır. Zile ilçesinde özgün kimlik öğelerini barındıran, sürdürülebilir malzeme ve yaşam koşullarına sahip geleneksel konutlar bu katmanlı kültürün somut birer delilidir. 2010 yılında kentsel sit alanı olarak ilan edilen mahallelerde eğitim, iş imkânları ve daha konforlu alanlarda yaşama isteği sebebiyle göç başlamış ve bu göçün sonucunda yapıların bir kısmı sezonluk kullanılmaya devam ederken bir kısmı restore edilmiş, bir kısmı da terk edilmiştir. Bu göçler sonucunda atıl kalan geleneksel konutlar ve bu konutlardaki kimlik öğeleri yaşamdan uzak kalarak yok olma tehlikesindedir. Bu sebeple Zile'de geleneksel konutların özgün kimlik öğelerinin, yapım teknikleri ve sürdürülebilir malzemelerinin belgelenmesi konusunda incelemeler ve çalışmalar yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Zile ilçesinde geleneksel konutlara özgün, kimlik öğelerinin incelenmesi, belgelenmesi ve sürdürülebilirliği oldukça önemlidir ancak sivil mimari kimlik öğelerinin yeterince belgelenmediği görülmüştür..

Bu çalışmada Zile'de geleneksel konutların oluşmasına etki eden fiziksel, ekonomik, sosyal, tarihi ve kültürel etmenler araştırılmış; kent dokusunun tarihi süreçteki gelişimi, bugünkü durumu, yerleşim ve doku özellikleri, kimlik öğeleri, sit sınırlarının biçimlenme süreci fotoğraflarla ve gözlemlerle yerinde tespit edilmiştir.

Sürdürülebilir malzemeler, yerel kullanıcı kimliği ve kent kimliği geleneksel konutlarda bulunan özgün kimlik öğelerinin ortaya çıkmasını sağlayan unsurlardır. Bu unsurların geleceğe taşınabilmesi kültürel bellek için çok önemlidir.

Yapılan çalışma kapsamında, Zile ilçesinde bulunan geleneksel konutların kimlik öğeleri ve sürdürülebilirliği incelenerek belgelenmiş; Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi örneğinde detaylı analizi yapılmıştır. Zile'de restore edilen diğer binalarda genellikle aslına uygun olmayan bazı müdahalelerle yapıların özgünlüğünün bozulmasına rağmen iki yüz yaşında olan Gaydaroğlu Konağı emsalleri içerisinde özgünlüğü en çok korunan yapıdır. Yapıya 2010 yılında butik otel işlevi verilmiş fakat yapının kapasitesine ve plan yapısına uygun işlev seçimi yapılamamıştır. Butik otel işlevinin gerek duyduğu ıslak hacim bölümü nedeniyle dolap, yüklük ve bazı odaların özgün kimlik öğelerine zarar verilmiştir. Yıllarca atıl durumda kalan yapıya 2022 yılında sanat merkezi işlevi verilirken kimlik öğeleri tespit edilmiş ve eski haline getirilerek korunmuştur. Çalışma kapsamında yapılan incelemeler ve analizler doğrultusunda bu işlevin yapı ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Görsel 134'te

yapıda bulunan kimlik öğelerinin restorasyon ve yeniden işlevlendirme süreci gösterilmiştir.

Tez çalışmasının sonucunda; yok olma ihtimali yüksek kimlik öğelerinin geleceğe aktarılması, bölgedeki geleneksel kültürün sürdürülebilir yaşama ve mimariye etkilerinin ortaya konması, bölge değerinin yerel halkta daha fazla farkındalık oluşturması, kültür turizmine katkısı, olası restorasyon çalışmalarına kaynak olarak kullanılması beklenmektedir.

Farklı kültürlerin sentezi sonucu ortaya çıkmış birçok özgün kimlik ögesi bulunduran geleneksel Zile konutlarının bölgenin kentsel sit alanı ilan edilmesi, çeşitli koruma planları, yerel yönetimin destekleri ve yöre halkının sahiplenmesi sayesinde hâlâ ayakta kaldığı göz önünde bulundurularak restore edilmeyen yapıların zamana yenik düşmeden belgelenmesi, tescillenmesi, bilirkişiler tarafından restore edilmesi ve doğru yeniden işlevlendirme kurgusu ile yaşama kazandırılması gerekliliği tespit edilmiştir.

Tabloda yer alan mimari elemanlar, Zile evlerinin kimliğini ön plana çıkaran önemli unsurlardır. Geleneksel Türk konutunda Zile evleri bu kimlik öğeleriyle kendine has bir farklılık oluşturmaktadır. Bu açıdan restorasyon sırasında bu kimlik öğelerinin korunması büyük önem taşır.

GAYDAROĞLU KONAĞI KİMLİK ÖGELERİNİN RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİ		
KİMLİK ÖGELERİ	RESTORASYON ÖNCESİ	RESTORASYON SONRASI
GEOMETRİK AHŞAP TEPE PENCERESİ		
AHŞAP ÇERÇEVELİ PARSU		
OCAK (İŞ EVİ)		

GAYDAROĞLU KONAĞI KİMLİK ÖGELERİNİN RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİ		
KİMLİK ÖGELERİ	RESTORASYON ÖNCESİ	RESTORASYON SONRASI
ÖRÜMCEK FORMLU AHŞAP TAVAN SÜSLEMESİ		
KEMERLİ AHŞAP PENCERE		
AHŞAP MERDİVEN KORKULUĞU		
AHŞAP YÜKLÜK-DOLAP		

Görsel 134. Gaydaroğlu Konağı kimlik öğelerinin restorasyon ve yeniden işlevlendirme süreci. Tablo Aybike Nur Kılıçgil tarafından hazırlanmıştır. 2024.

KAYNAKLAR

Akropol Proje Mimarlık Mühendislik San. Tic. Ltd. Şti. Erişim Tarihi: 14.03.2024
<https://www.akropol.com.tr/restorasyon/index.html>

Altındal, B. (2011). *Zela'dan Zile'ye Tarihi Yolculuk*. İstanbul: Bayrak Yayıncılık Matbaacılık San. Ltd. Şti

Anık, E.G. (2019). “*Safranbolu Evleri'ne İç Mimari Yaklaşım*”. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Ana Bilim Dalı. İstanbul.

Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri. Fransa. Terra Amata. Erişim: 09.11.2023
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/202371/mod_resource/content/0/4.%20hafta.pdf

Arslantaş, Y. (2014). Paleolitik ve Mezolitik (Epi-Paleolitik) Çağ'da Barınma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 24/Sayı: 2, s.319-343

Erişim: 16.10.2023 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157394>

Arslantaş, H. A. (2008). Kültür - Kişilik ve Kimlik. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*. Cilt 7/Sayı 1, s. 105-112

Erişim: 14.02.2024 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fudad/issue/47171/593928>

Asasoğlu, A. (2013). Mimarlık Serüveninin Örnek Konut ve Konut Alanları. *Iconarp Uluslararası Mimarlık ve Planlama Dergisi*. Cilt 1/Sayı 1, s. 57-65. Erişim: 23.11.2022
<https://dergipark.org.tr/en/pub/iconarp/issue/7902/104009>

Aytaç, Ö. (2013). Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu, *İdealkent*. Cilt 4/Sayı 9, s. 138-169. Erişim: 14.02.2024 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36682/417577>

Batman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Hallan Çemi Höyüğü. Erişim: 09.11.2023 <https://batman.ktb.gov.tr/TR-56622/hallan-cemi-hoyugu.html>

Bektaş C. (1996). *Türk Evi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bildiş, A. (2006). “*Kentsel Koruma Bağlamında Eski Kentlerin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma; Tokat-Zile Örneğinde İrdemeler*”. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı. İstanbul.

Çatalhöyük Broşürü. (2016). *T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları*.

Yayın No: 258. Erişim: 16.11.2023

https://www.konyakultur.gov.tr/images/uploads/files/Catalhoyuk_Brosuru.pdf

ÇEKÜL Vakfı. (2010). Yerelden Ulusala Ulusaldan Evrensel Koruma Bilincinin Gelişim

Süreci. Erişim: 19.03.2024. [https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-](https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/KorumaBilinci-Ekitap.pdf)

[content/uploads/KorumaBilinci-Ekitap.pdf](https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/KorumaBilinci-Ekitap.pdf)

ÇEKÜL Vakfı. (2011). Zile Tescil Yolunda. Geçmişten Geleceğe Yerel Kimlik, Sayı 28, s.33. Erişim: 12.03.2024

https://www.tarihikentlerbirligi.org/i/yerelKimlik/E_Yerel_Kimlik_Sayi_28.pdf

Demirbağ, U. (2018). Zile’de Geleneksel Konutların Cephe Biçimlenişi. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 2/Sayı 1, s.140 – 153. Kırklareli. Erişim: 30.10.2022

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbder/issue/38045/439445>

Dirican T., Doç. Dr. AKYOL A.A. (2019). Anadolu’da Kerpiç Duvar Yapımı Yöntemlerine Ait Bir Derleme Çalışması. *Sanat ve Tasarım Dergisi*. Sayı 23. s.117-127. Erişim: 24.11.2023

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/737476>

Eldem, S. H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: Pulhan Matbaası.

Erim, M. (2007). *Türkiye'deki Restorasyon Çalışmaları ve Restorasyon İşletmelerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Yönetimi Anabilim Dalı. Mersin.

Ersoy, Z. (2002). “*Konut ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi*”. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Eskiçağı Günümüze Taşıyan Mağara: Lascaux Mağarası. *Söylenti Dergi*. Erişim: 09.11.2023

<https://www.soylentidergi.com/eskicagi-gunumuze-tasiyan-magara-lascaux-magarasi/>

Evrin Ağacı. İglo Evler. Kuzey Kutbu. Erişim: 09.11.2023 <https://evrimagaci.org/iglo-nedir-arktik-bolgesinde-yasayanlarin-yaptiklari-buzdan-evler-bir-insani-gercekten-isitabilir-mi-8926>

Geleneksel Japon Evleri: Minka Evleri. Japonya. Erişim: 09.11.2023

<https://shojjarchitecture.wordpress.com/2020/11/12/minka-evleri/>

Güvenç, B. (1993). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitapevi. Erişim: 14.02.2024.
<https://docplayer.biz.tr/106937253-Bozkurt-guven-nsan-kul-tu-i-n-o-i-o-remzi-kitabevi.html>

ICOMOS Türkiye. (2013). *Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi*. Erişim: 23.03.2024.
http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf

İzba Evleri. Rusya. Erişim: 09.11.2023 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Izba>

Karpuz H. (2011). Türk Evi. *Türk Yurdu Dergisi*. Cilt: 31/Sayı: 290, s.55-63. Erişim: 21.11.2023 https://www.academia.edu/12545510/T%C3%BCrk_Evi

Kerpiç Yapımı. Erişim: 24.11.2023 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kerpi%C3%A7>

Kuban, D. (1995). *Türk Hayat'lı Evi*. İstanbul: Mısırlı Matbaacılık A.Ş.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Karain Mağarası. Antalya. Erişim: 09.11.2023 <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44407/karain-magarasi-antalya.html>

Oğuz, M. Ö., METİN BASAT, E., MORMENEKŞE, F. (2007). *Türkiye'de 2003 Yılında Yaşayan Geleneksel Mimari*. Ankara: THBMER Yayınları: 10.

OKA. (2018). Zile İlçe Raporu. Erişim: 10.03.2024
<https://oka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/zile-ilce-raporu.pdf>

Özdoğan M. (1996). Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkler. Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme. *Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı*. s. 19-30. İstanbul. Erişim: 16.10.2023
https://www.academia.edu/32273381/Kulu_beden_Konuta_Mimar%C4%B1kta_I_lkler_p_df

Prof. Dr. Özçağlar, A. (1995). Zile nin Kuruluşu Gelişmesi ve Bugünkü Fonksiyonel Özellikleri. *A.Ü. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM) Dergisi*. Sayı 3, s. 145-163 Erişim: 23.02.2024
http://tucaum.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/sites/280/2015/08/cadata1_18.pdf

Savaşır İ. (1994). Barınmak ve Konutlar. *Mimarlık Dergisi*. Cilt 32/Sayı 260, s. 26. Erişim: 16.10.2023 <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/435/6284.pdf>

Seçkin, A. (2010). “Tokat-Zile'de Geleneksel Evlerden Örnekler, Koruma Sorunları ve Öneriler”. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı. İstanbul.

Soylu Ercan, G. (2018). “Zile Geleneksel Kent Dokusunda Sokak Çözümlenmeleri”. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı. Kayseri.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi. Harran Kümbet Evleri. Şanlıurfa. Erişim: 09.11.2023 <https://www.sanliurfa.bel.tr/icerik/231/625/kumbet-evler>

T.C. Konya Valiliği. Çatalhöyük Neolitik Antik Kenti. Konya. Erişim: 09.11.2023 <http://www.konya.gov.tr/konya-catalhoyuk>

T.C. Mardin Valiliği. Taş Evler. Mardin. Erişim: 09.11.2023 <http://www.mardin.gov.tr/yeni-mardin-evleri>

T.C. Zile Belediyesi. *Zile Tarihi*. Erişim: 18.02.2024 <https://site.zile.bel.tr/index.php/zile-tarihi/>

T.C. Zile Kaymakamlığı. *Zile*. Erişim: 25.03.2024 <http://www.zile.gov.tr/zile>

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Parsel Sorgu Uygulaması. Erişim: 8.03.2024 <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/40.303536343181115/35.887568704660424>

Tekeli İ. (1991). *Kent Planlaması Konuşmaları*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.

TMMOB. (2011). Mimarlar Odası Taşınmaz Kültür Varlıklarının Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerine İlişkin Teknik Şartname. (28.12.2011 tarih 42/31 no.lu MYK toplantısında görüşülerek kabul edilmiştir.)

Tokol, T. (2014). Geleneksel Türk Evinde Yalınlık, Safranbolu Kaymakamlar Evi Örneğinde İç Mekân Donatıları. *Sanat-Tasarım Dergisi*. Cilt 1/Sayı 5, s. 15-24. Erişim: 02.11.2022 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marustd/issue/31133/339223>

TÜİK. Nüfus İstatistikleri Portalı. Erişim: 25.03.2024. <https://nip.tuik.gov.tr/?value=CinsiyeteGoreNufus>

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim: 11.10.2023. <https://sozluk.gov.tr/>

Türkcan Ali U. (2010). Anadolu Arkeolojisi. Ünite 1, *T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2127, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1155*, s. 20 Erişim: 19.10.2023
https://www.academia.edu/6041776/A%C3%96F_Anadolu_Arkeolojisi_Anadoluda_Paleolitik_ve_Neolitik_D%C3%B6nem

Türkiye Kültür Portalı. Göbeklitepe. Şanlıurfa. Erişim: 16.11.2023
<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/gobeklitepe>

Türkiye Kültür Portalı. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Göbeklitepe. Erişim: 11.11.2023
<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/gobeklitepe>

Uğursal, S. (2011). *Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: “İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Mersin.

Venedik Tüzüğü. (1964). Erişim: 23.03.2024.
http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf

Yahyagil, M. Y. (2011). Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri. *Istanbul Journal of Sociological Studies*. Sayı 25, s. 105-120. Erişim: 14.02.2024.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9525/119024>

Yapı Güncesi Blog. Torf Evler. İzlanda. Erişim: 09.11.2023
<https://yapiguncesi.blogspot.com/2012/02/izlandann-geleneksel-mimarisi-torf.html>

Yılmaz, S. (2018). *4. Milletleraraları Şehir Tarihi Yazarlar Kongresi / Eski Türklerde Yerleşik Kültür ve Yurt/Türk Evi*. İstanbul. Erişim: 21.11.2023
<https://kitap.tyb.org.tr/kitap/sehir4.pdf>

Zile TV. (2012). Zile Gaydaroğlu Konağında Restorasyonlar Sona Geldi. *Dailymotion*. Erişim: 8.03.2024. <https://www.dailymotion.com/video/xrv7ow>

ETİK BEYANI

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

09/07/2024

Aybike Nur KILIÇGİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez Başlığı: Yeniden İşlevlendirme Kapsamında Geleneksel Zile Evlerinde Kimlik Ögelerinin İncelenmesi: Gaydaroğlu Konağı Sanat Merkezi Örneği

Yukarıda başlığı verilen Tez Raporunun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
08.07.2024	129	92955	10.06.2024	%6	236144619

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (08/07/2024)

Aybike Nur KILIÇGİL

Öğrenci No.: N21130913

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

Program:

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
x			

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Emine Nur OZANÖZGÜ

MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Title : Analysis Of Identity Elements In Traditional Zile Houses In The Context Of Re-Functionalization: The Case Of Gaydaroğlu Konağı Art Center

The whole thesis report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options.

Accordng to the originality report, obtained data are as follows:

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
08.07.2024	129	92955	10.06.2024	%6	236144619

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (08/07/2024)

Aybike Nur KILIÇGİL

Student No.: N21130913

Department: Interior Architecture and Environmental Design

Program:

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
x			

SUPERVISOR APPROVAL
APPROVED

Doç. Dr. Emine Nur OZANÖZGÜ

YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporunun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren .. yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

09/07/2024
Aybike Nur KILIÇGİL

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ş ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü teziere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

